

B13325

SP, 502

Spetsiaalne fond

ENSV
Riiklik Avalik Raamatukogu

„Eesti Politsei“ sisu

1932. a.

PIIRIVALVE OHVITSERIDEKOGU
RAAMATUKOGU

ALLINNA ARHIIV RAAMATUKOGU

PIIRIVALVE OHVITSERIDE KOGU

Abieluakti kokkuseadmisest — T. Teder 213
 Administratiiv-sissenõudmise seadus — E. Kübarsepp 97, 177, 249, 322
 Ametlik osa 62, 149, 222, 293, 363, 431
 Asjadest, mis ei kuulu aresti alla — K. Selter 105

D.

Distsiplinaarseadustik Saksamaal ja meie eelnõu — E. Kar- jahärm 201

E.

Enamusvalimine — dr. K. Braunias 353

F.

Faktilise tõestamise teaduslikud alused — A. Liit 392

G.

Gregoriaani- (uue) kalendri maksvusest — J. Venneman 19

J.

Järvamaa Politseiametnike Kogu 1931. a. 116

K.

Kaitse osavõtt eeluurimisest — A. Kann 257
 Kirjanduse alt 298
 Kirjavastusi 234, 307
 Kohtuotsuseid 61, 146, 220, 362, 429
 Kriminaal-kohtupidamise seadustiku eelnõu ja selle kohaldamine tegeliku jälgimisega — J. Eichbaum 182
 Küsimusi ja kostmisi 68, 156, 227, 301, 372, 435

L.

Laevade kodakondsusest — J. Kaiv 400
 Lahtede õiguslikust seisukorrast — J. Kaiv 195
 Laskespordi arenemisest politseis — P. Steinberg 116

M.

Maanteede korrashoiust ning selle järelevalvest — E. Mets 14
 Maomavalitsuste reformi algatusi — A. Oja 53

Maaomavalitsuse reformi kava — A. Oja	124
Maksude sissenõudmised	430
Matmispaikade laiendamise kord — O. Angelus	49
Meresadamate õiguslikust seisukorrast — J. Kaiv	277
Milling, A., 50-aastane	219

N.

Nägematud sõrmejäljed, nende nähtavakstegemine ja fikseerimine — K. Anton	332
Nüüdisaja detektiiv teadusmehena — K. Anton	110, 187

O.

Omavalitsuste sundmäärustest — E. Dolf	41
Omavalitsuste teenistuses seisvate isikute karistamisest distsiplinaarkorras — O. Angelus	209
Otsimiskirjade koostamisest ja isikute ettenäitamisest — A. Liit	327

P.

Perekonnaseisuametniku kohuseist abiellumisteadaande vastuvõtmisel — T. Teder	118
Perekonnaseisuametniku kohuseist surmajuhtude registreerimisel — T. Teder	285
Perekonnaseisu muudatuste registreerimise võimalusist välismaal meie diplomaatiliste ja konsulaaresindajate juures — T. Teder	347
Poliitiliste dokumentide võltsimisest — A. Kask	360
Politseiametnike teenistusse võtmise põhimõtteid Preis — E. Körner	20
Politsei osavõtt kriminaaljälitamisest maksva kriminaal-kohtupidamise seadustiku ja Kohtu- ja Siseministeeriumis valmiva kriminaal-kohtupidamise seadustiku eelnõu järgi — K. Matto	1
Politsei ülesanded töökaitse alal — J. Klesment	317
Politsei ülesandeid ühingute ja nende liitude alal — E. Karjahärm	266
Prantsusmaa politseiorganisatsioon — G. Meri	381

R.

„Raadiojäneste“ karistamisest — J. Klesment	334
---	-----

S.

Saksa kriminaalstatistikast — L. Kass	113
Salakaubaveost Saksa läänepiiril — R. Kuusk	193
Suurlinna politsei tegevus valimisvõitlustel — P. Mänd	423

Sünni-, abielu- ja surmaaktide parandamise võimalusist —	
T. Teder	416

T.

Tallinna Politsei Spordiringi tegevusest — P. Steinberg . . .	191
Teede koormatusest — E. Dolf	336, 405
Territoriaalvete laiusest — J. Kaiv	27

V.

Valimise kohustus — dr. S. v. Csekey	269
Välismailt	69, 159, 235, 307, 374, 439

Ü.

Ühendriikide politseist	426
-----------------------------------	-----

Staat abble. in ...

T

... ..

V

... ..

G

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

1932 a.

„Eesti Politsei“ sisu.

Autorite järgi.

	Lhk.	
Angelus, O.	— Missuguses korras sünnib usuühingute avalike matmispaikade laiendamine	49
„	— Omavalitsuste teenistuses seisvate isikute karistamisest distsiplinaarkorras	209
Anton, K.	— Nüüdisaja detektiiv teadusmehena	110, 187
„	— Nägematud sõrmejäljed, nende nähtavakstegemine ja fikseerimine	332
Braunias, K.	— Enamusvalimine	353
v. Csekey, S.	— Valimise kohustus	269
Dolf, E.	— Omavalitsuste sundmäärustest	41
„	— Teede koormatusest	336, 405
Eichbaum, J.	— Kriminaal-kohtupidamise seadustiku eel- nõu ja selle kohaldamine tegeliku jälgi- misega	182
Kaiv, J.	— Territoriaalvete laiusest	27
„	— Lahtede õiguslikust seisukorrast	195
„	— Märkmeid meresadamate õiguslikust sei- sukorrast	277
„	— Laevade kodakondsusest	400
Kann, A.	— Kaitse osavõtt eeluurimisest	257
Karjahärm, E.	— Saksa distsiplinaarseadustik ja meie eel- nõu	201
„	— Politsei ülesanded ühingute ja nende liitude alal	266
Kask, A.	— Poliitiliste dokumentide võltsimisest	360
Kass, L.	— Saksa kriminaalstatistikast	113
Kivi, R.	— Ühendriikide politseist	426
Klesment, J.	— Politsei ülesanded töökaitse alal	317
„	— „Raadiojäneste“ karistamisest	334
Kuusk, R.	— Salakaubaveost Saksa läänepiiril	193
Körner, E.	— Põhimõtteid politseiametnike teenistusse võtmisel Preis	20
Kübarepp, E.	— Administratiiv-sissenõudmise seadus	97, 177, 249, 322
Liit, A.	— Otsimiskirjade koostamisest ja isikute ettenäitamisest	327
„	— Faktilise tõestamise teaduslikud alused	392

Matto, K.	— Politsei osavõtt kriminaaljälitamisest maksva kriminaal-kohtupidamise seadustiku ja Kohtu- ja Siseministeeriumis valmiva kriminaal-kohtupidamise seadustiku eelnõu järgi	1
Meri, G.	— Politseiorganisatsioon Prantsusmaal	381
Mets, E.	— Maanteede korrashoiust ning selle järelevälvest	14
Mänd, P.	— Suurlinna politsei tegevus valimisvõitlustel	423
Oja, A.	— Eesti maaomavalitsuse reformi algatusi	53
„	— Eesti maaomavalitsuse reformi kava	124
Selter, K.	— Asjadest, mis ei kuulu aresti alla	105
Steinberg, P.	— Laskespordi arenemisest politseis	116
„	— Tallinna Politsei Spordiringi tegevusest	191
Teder, T.	— Perekonnaseisuametniku kohuseist abielumisteadaande vastuvõtmisel	118
„	— Abieluakti kokkuseadmisest	213
„	— Perekonnaseisuametniku kohuseist surmajuhtude registreerimisest	285
„	— Eesti kodanike perekonnaseisu muudatuste registreerimise võimalusist välismail meie diplomaatiliste ja konsulaar-esindajate juures	347
„	— Sünni-, abielu- ja surmaaktide parandamise võimalusist	416
Tilling, J.	— Järvamaa Politseiam. Kogu 1931. a.	116
Venneman, J.	— Gregoriaani- (uue) kalendri maksvusest	19

EESTI POLITSEI

Ilmub 6 korda aastas, iga kahe kuu tagant.

Toimetuse ja talituse asukoht Toompea lossis, tuba 34. SP, 502

Telefon 432-47.

Aadress kirjade jaoks: Tallinn, postkast 338
Jooksev arve Eesti Panga Tallinna osakonnas nr. 543

ENSV
Riiklik Avalik
Raportikogukogu

Nr. 1 (449)

2. jaanuaril 1932. a.

Tellimise hind:	Kuulutuste hinnad:	
		Kaantel
Aastas . . . . . Kr. 4.50	1/1 lhk. . . . . Kr. 40.—	1/1 lhk. . . . . Kr. 45.—
Poolaastas . . . . . " 2.25	1/2 " . . . . . " 20.—	1/2 " . . . . . " 22.50
Üksiknumber . . . . . " —.75	1/4 " . . . . . " 10.—	1/4 " . . . . . " 11.25
	1/8 " . . . . . " 5.—	1/8 " . . . . . " 5.65
	1/16 " . . . . . " 2.50	

Politsei osavõtt kriminaaljälitamisest maksva kriminaal-kohtupidamise seadustiku ja Kohtu- ja Siseministeriumis valmiva kriminaal-kohtupidamise seadustiku eelnõu järgi.

K. Matto.

Mitte ainult meil, vaid igalpool on tunnustatud politsei osavõtt esialgsest kriminaaljälitamisest. Mitte kuskilgi ei toimetata kriminaaljälitamisest algusest kuni lõpuni ainuüksi kohtuvõimud. Politsei osavõttu esialgsest kriminaaljälitamisest tingib asjaolu, et edukas esialgne kriminaaljälitamine vajab sootuks teistel alustel organiseeritud ja teiste viisidega töötavat ametivõimu kui seda on kohus. Esialgset kriminaaljälitamist toimetava võimu organid peavad olema liikuvad ja asuma rahva keskel, kuid selle juures töötama organiseeritult üksteise kaasabil. Ainult sääraselt organiseeritud võim võib edukalt avastada kordasaadetud süütegusid ja ilmestada nende kordasaatjaid. Mida paremini on organiseeritud politsei, mida haritum ja kogenum ta on oma alal, seda tagajärjekam on kriminaaljälitamine, sest sageli on tervet edaspidine kriminaaljälitamine sellest, kuidas on alul tegutsenud sel alal politsei.

Kuigi kõikjal politsei võtab osa esialgsest kriminaaljälitamisest, ei ole selle osavõtu ulatus igalpool kaugeltki ühtlane. Samuti ei ole ka ühtlased need õigused, mille alusel politsei esialgsel kriminaaljälitamisel võib ette võtta üht või teist toimingut, samuti ka nende toimingute vormiline jõud. On riike, kus enne kohtuliku asja uurimist kõigis süütegudes toimetab ainult politsei ja kus politsei poolt toimetatud uurimine on vormiliseks aluseks süüaluse kohtu alla andmiseks ja kus politsei uurimistoimingud teatavates piirides tunnustatakse ka tõendusmaterjalina kohtulikul asja arutamisel.

Suuremas osas Lääne-Euroopa riigest on politsei poolt toimetatud uurimine tunnustatud süüaluse kohtu alla andmise aluseks

ainult kergemates süütegudes, kuna raskemates süütegudes on süüaluse kohta alla andmiseks nõuetav uurimine kohtuniku poolt, peasjalikult aga asjus, mis alluvad vandekohtule. Kuid ka neis asjus algab kohtunik uurimist pärast seda, kui politsei poolt on esialgsel uurimisel juba avastatud süütegu ja ilmestatud ka süüalune. Kohtunik toimetab seal uurimist teatava süüteo ja selle kordasaatja kohta, kusjuures ta ei pruugi korrata neid toiminguid, mis on juba tehtud politsei poolt. Võib öelda, et kohtuniku uurimine on seal politsei poolt tehtud esialgse uurimise täiendus.

Vähe on aga riike, kus politsei poolt tema enese nimel toimetatud esialgsel kriminaaljälitamisel pole mingit vormilist jõudu, vaid on ainult ajendiks süüteo uurimise algamiseks uurija-kohtuniku poolt. Kahjuks kuulub viimaste hulka ka Eesti. Sellest ei tohi aga ekslikult järeldada, et meil politsei osavõtt kriminaaljälitamisest ka maksva korra juures sisuliselt vähem tähtis oleks kui mujal, sest ka meil on edaspidine kriminaaljälitamine edu suurel määral sellest, missuguseid tagajärgi saavutab sel alal politsei.

Politsei osavõtu kriminaaljälitamisest üldises korras määravad meil maksva kriminaalkohtupidamise seadustiku §§ 249—260, 269 ja 271 eeskirjad üldkohtule alluvais asjus ja §§ 47, 48, 49, 50, 51, 51¹, 52, 105 ja 106 eeskirjad rahukohtunikule alluvais asjus.

Maksva Kr. kp. s. § 249 juhatusel toimetab eeluurimist kõigis rahukogule alluvais asjus kohtu-uurija politsei kaasabil. Sellest järgneb, et politsei maksva seaduse järgi iseseisvalt esialgset asja uurimist üldse ei toimetata, vaid võtab uurimisest osa ainult kohtu-uurija abijõuna. Nähtavasti sellest seisukohast välja minnes on tema õigused võrdlemisi piiratud seadusega ja sealjuures väga puudulikult ette nähtud. § 250 juhatusel on politsei kohustatud igast sündmusest, mis tema arvates sisaldab rahukogule alluva süüteo tunnused, viivitamata ja igal juhul mitte hiljem kui 24 tunni jooksul teatama kohtu-uurijale ja prokuratuuri esindajale, ja ainult sel juhul, kui ei ole kohal kohtu-uurijat ega prokuratuuri esindajat, on ta pärast teatamist kohustatud § 252 juhatusel toimetama ka vajalikku juurdlust. (Mõiste „juurdlus“ on siin tarvitatud maksvas seaduses tarvitatud mõiste „doznanie“ mõttes). Peale eeltähendatud juhu on politsei kohustatud toimetama juurdlust veel § 253 ettenähtud juhul. § 253 näeb ette, et juhul, kui süüteo tunnused on kahtlased või kui politsei ammutab teated säärase tuunustega sündmusest kuulujutust või üldse ebakindlast allikast, siis enne vastavat teatamist peab ta jõudma juurdlusega selgusele, kas säärane sündmus on tõepoolest aset leidnud, ja kas selles leidub süüteo tunnuseid. Niisugusel juhul toimetatud juurdlus, mis ei kuulu edasisaatmisele kohtu-uurijale ega ka rahukohtunikule, tähendab, mis politsei arvates ei sisalda süüteo tunnuseid, tuleb saata prokuratuuri esindaja korraldusse, kes selle lõpetab või saadab täiendamiseks politseile tagasi. Kui aga prokuratuuri esindaja leiab niisuguses juurdluses süüteo tunnused, siis vastavalt asja alluvusele saadab ta selle kas kohtu-uurijale eeluurimise toimetamiseks või

teeb politseile ülesandeks tõsta rahukohtuniku juures süüdistus. § 252 põhjal toimetatud juurdluse peab aga politsei § 255 juhatusel saatma igal juhul kohtu-uurijale, isegi siis, kui juurdlusega selgub, et asjas puuduvad süüteo tunnused ja et politsei esialgne arvamus selle kohta oli ekslik. Tähendatud nõue on tingitud sellest, et kohtu-uurija on kohustatud politsei teadaande peale § 297 juhatusel eeluurimist alustama, millele arusaadavalt tuleb lisaks saata politsei poolt pärast teadaande ärasaatmist toimetatud juurdlus ja üldse kõik täiendavalt kogutud andmed.

Peale juurdluse toimetamise §§ 252 ja 253 ettenähtud juhtudel on politsei § 256 juhatusel kohustatud kuni kohtu-uurija kohalejõudmiseni tarvitusele võtma vajalised abinõud süüteo jälgede hävitamise ärahoidmiseks.

Toodud ülevaatest selgub, et politsei ei ole maksva seaduse täpse redaktsiooni ja mõtte kohaselt kohustatud kõigis rahukogule alluvais asjus juurdlust toimetama, vaid ta on kohustatud ja õigustatud seda toimetama ainult §§ 252 ja 253 ettenähtud erandjuhtudel, tähendab, kui kohtu-uurija teatamise peale ei ilmu sündmuskohale, või enne kohtu-uurijale teatamist, kui süüteo tunnused on kahtlased. See seisukoht on arusaadav, kui arvesse võtta, et maksva seaduse § 297 juhatusel peab kohtu-uurija politsei teadaande peale kohe tegelikult eeluurimist algama ja vajaduse korral viivitamata süüteo sündmuse kohale ilmuma, kuna ta § 266 eeskirja juhatusel peab õigel ajal tarvitusele võtma vajalised abinõud tõenduste kogumiseks; eriti ei tohi mingit viivitust lubada toimingutes, mis on vajalised ette võtta niisuguste süüteo jälgede ilmutamiseks ja hoidmiseks, mis võivad hävida. Kuigi seadus ei nõua igas asjas juurdluse toimetamist, toimetatakse tegelikus elus seda siiski pea kõigis asjus. Seda on põhjastanud asjaolu, et kohtu-uurija politsei teadaande peale pea kunagi ei alga tegelikult eeluurimise toimetamist, vaid kirjutab ainult algamise määruse, paneb selle kaante vahele ja jääb ootama politsei juurdluse saabumist ja sunnib seega politseid § 252 põhjal juurdlust toimetama.

Kuidas tuleb juurdlust toimetada ja milline on juurdluse vormiline jõud? Esimesele küsimusele annab vastuse, kuid kahjuks puuduliku, § 254 eeskiri. § 254 juhatusel kogub politsei juurdlusel kõik tarvilikud andmed otsimiste, suuliste küsitluste ja mitteavalikkude tähelepanekute kaudu, sealjuures läbiotsimisi ja väljavõtmisi majades mitte tehes. Sellest järgneb, et juurdlus ei ole vormiline toiming, kuna seadus ei anna politseile õigust juurdlusel ette võtta mingisuguseid vormilisi toiminguid. Kahjuks ei ole seaduses isegi selgelt määratud korda, mil viisil tuleb edasi anda juurdlusel kogutud andmed kohtu-uurijale, kas teadaande, ettekande või protokollide kujul. Juurdluse mõttest peab küll järeldama, et juurdluse andmed tuleb kohtu-uurijale edasi saata kokkuvõetult teadaande ehk ettekande kujul ainult juurdlust toimetanud politseiametniku allkirjaga, ja et juurdlusel vormiliste protokollide koostamine on lubamatu ja sisult mõttetu. Rahukohtunikule alluvate

asjade kohta on see sõnaselgelt §§ 49 ja 50 nähtud ette ja ei jäta mingisugust kahtlust. Et juurdlusel ei ole lubatud ja vajalised vormilised protokollid, järgneb ka sellest, et juurduse andmetel ei ole mingisugust vormilist jõudu, vaid nad on ainult ajendiks eeluurimise tekkimisele, millega alles vormiliselt tõendused kogutakse, mis on aluseks süüaluse kohtu alla andmiseks ja mis kuuluvad ka seaduses ettenähtud juhtudel kohtus tõendusmaterjalina avaldamisele. Andmete kogumise all juurdlusel ei tule üldse mõista tõenduste kogumist, vaid ainult selle kohta andmete otsimist, kust tõendusi võib saada, missugustel andmetel siis kohtu-uuriija alles tõendusi kogub seaduses ettenähtud vormiliste toimingute kaudu.

Veel puudulikumat kui üldkohtule alluvate asjade kohta on maksvas seaduses ette nähtud juurduse kord rahukohtunikule alluvate asjade kohta. § 47 juhatusel võib rahukohtunik teha politseile ülesandeks koguda tarvilikud andmed süüteoost kannatanu kaebusel algatatud asjas, milles pole teada süüalune, või milles on süütõendused puudulikud. Süüteo läbi kannatanud võivad § 48 juhatusel ka otseselt pöörduda kohaliku politsei poole, kes sel juhul on kohustatud toimetama juurdlust (rozõskanie) ja tagajärgedest kandma ette rahukohtunikule. Peale selle võib rahukohtunik § 52 juhatusel tema äranägemisel ülesvõetud asjus politseile ülesandeks teha esialgse juurduse (predvaritelnoe rozõskanie) toimetamise, kui ta peab selle vajaliseks. Olgugi, et eeltähendatud eeskirjades tarvitatud juurduse nimetus läheb lahku §§ 252, 253 ja 254 tarvitatud nimetusest, ei ole mõttelt siiski nende mõistete vahel mingit vahet. Kuna rahukohtunikule alluvate asjade kohta juurduse toimetamise korda seadus otseselt ette ei näe, siis tuleb § 118 juhatusel järgida § 254 ettenähtud korda ja juurdlusel andmeid koguda ka ainult otsimiste, suuliste küsitluste ja mitteavalikkude tähelepanekute kaudu.

Lähemalt on aga nähtud ette rahukohtunikule alluvate asjade kohta toimetatud juurdlusel saadud andmete edasiandmise kord. § 50 juhatusel peab see sündima teadaande kujul, mis peab sisaldama: 1) süüteo kordasaatmise aja ja koha; 2) kellele langet kahtlus ja missugused tõendused on selleks, 3) kas on olemas tsiviilnõudja ja tunnistajad ja 4) kõigi tähendatud isikute elukohad. Samuti kui üldkohtule alluvais asjus ei ole ka rahukohtunikule alluvais asjus juurduse andmetel vormilist tõenduste jõudu kohtulikul asja arutamisel, vaid need andmed ainult näitavad rahukohtunikule kätte, kust ta võib saada tõendusi.

Rahukohtunikule alluvais avalik-süüdistusasjus kuulub politseile veel rahukohtuniku juures süüdistuse tõstmise ja kohtus süüdistamise õigus.

Peale juurduse toimetamise on politsei maksva Kr. kp. s. järgi kohustatud ja õigustatud, kuid äärmiselt piiratud juhtudel, võtma ette mõningaid vormilisi eeluurimistoiminguid, asendades kohtu-uuriijat. § 258 näeb ette, et neil juhtudel, kui politsei satub kordasaadetavale või vastkordasaadetud süüteoale, samuti ka siis, kui

kohtu-uuriija kohalejõudmiseni süüteo jäljed võivad hävida, asendab politsei kohtu-uuriijat kõigis eeluurimistoiminguis, mis ei kannata edasilükkamist, nagu: vaatlused, läbivaatused, läbiotsimised ja väljavõtmised; kuid vormilist süüaluse ja tunnistajate ülekuulamist ei või ta toimetada, välja arvatud juhul, kui keegi neist on raskelt haige ja on karta, et ta võib surra kohtu-uuriija kohalejõudmiseni. Tähendatud vormiliste eeluurimistoimingute toimetamisel on politsei § 259 juhatusel kohustatud täpselt järgima eeluurimiseks seatud korda ja § 260 juhatusel kohtu-uuriija kohalejõudmisel kohe lõpetama vormiliste eeluurimistoimingute toimetamise ja tehtud toimetuse andma üle kohtu-uuriijale. Vormiliste eeluurimistoimingute toimetamise õigus on antud seadusega politseile ainult erandjuhtudeks põhjusel, et seaduse järgi peab kohtu-uuriija politsei teadaande peale viivitamata eeluurimist algama, kohale ilmuma ja üldreeglina ise need toimingud toimetama.

Rahukohtunikule alluvais asjus ei või politsei seaduse täpse mõtte järgi oma algatusel vormilisi toiminguid üldse ette võtta. § 105 juhatusel peab vaatlusi, läbivaatusi, läbiotsimisi ja väljavõtmisi toimetama rahukohtunik ise ja ainult tema ülesandel ka politsei. Politseile võib ta panna need toimingud § 106 juhatusel piiratud erandjuhtudel, ja nimelt ainult sel juhul, kui ta ise mingisuguste eriliste asjaolude tõttu ei saa võtta neid toiminguid ette ja kui neid ei ole ka võimalik edasi lükata teise aja peale. Et nende toimingute täitmist võib politsei peale panna ainult äärmiselt piiratud erandjuhtudel, nähtub ka sellest, et seda tehes on rahukohtunik kohustatud selle kohta koostama määruse, milles ta peab tähendama need erilised asjaolud, mis sundisid vaatlust, läbivaatust, läbiotsimist või väljavõtmist politsei peale panema, ja ka seda, kus ülesandeks tehtud toiming tuleb võtta ette. Rahukohtuniku ülesandel neid toiminguid toimetades peab politsei toimima §§ 108—111 rahukohtunikule ettenähtud korra järgi, mitte aga § 258 ettenähtud korras, sest § 258 eeskiri on kohaldatav ainult rahukogule alluvate asjade kohta, kuna ainult neis asjus võib ja saab politsei asendada kohtu-uuriijat. Rahukohtunikule alluvais asjus ei saa politsei arusaadavalt asendada kohtu-uuriijat, kuna viimane rahukohtunikule alluvate asjade uurimist ei toimeta.

Peale eeltähendatud osavõtu kriminaaljälitamisest on politsei §§ 51, 51¹, 256, 257 ja 259 juhatusel veel õigustatud süüaluse vastu tarvitusele võtma tõkkeabinõusid kohtu eest kõrvalehoidmise takistamiseks. Rahukohtunikule alluvais asjus on ta § 51 juhatusel õigustatud oma algatusel tarvitusele võtma ainult vahistamist või süüaluse sunniviisil rahukohtuniku juure toimetama. § 51¹ nõudel peab ta vahistatu hiljemalt 24 tunni jooksul rahukohtuniku korraldusse üle andma või vahi alt vabastama. Muude tõkkeabinõude tarvituselevõtmise õigust rahukohtunikule alluvais asjus seadus ei näe ette politseile. Rahukogule alluvais asjus on aga politsei §§ 256 ja 257 juhatusel õigustatud süüaluse vastu tarvitusele võtma iga seaduses lubatud tõkkeabinõu.

Eeltoodud ülevaates on kirjeldatud politsei osavõtu ulatus ja kord kriminaaljälitamisest, nii nagu seda näeb ette maksev kriminaalkohtupidamise seadustik ja nagu seda seadusandja oli omal ajal mõelnud. Kaugelt läheb aga sellest lahku ajajooksul tegelikult kujunenud politsei osavõtt kriminaaljälitamisest. Tegelikult võtab politsei kriminaaljälitamisest osa palju laiemas ulatuses ja suuremal määral, kui seadus seda näeb ette ja seaduse mõtte järgi on lubatud. Vaatamata sellele, et politsei tegelik osavõtt kriminaaljälitamisest ei ole nii mõneski küsimuses kooskõlas seaduse mõttega, on ta siiski suurel määral leidnud tunnustamist kohtupraktikas seaduspärasena.

Tegelikult toimetab politsei juurdlust pea kõigis rahukogule kui ka rahukohtunikule alluvais asjus, ja teeb ka oma algatusel ära kõik § 258 ettenähtud vormilised toimingud. Viimaseid toiminguid ei tee ta § 258 juhatusel mitte ainult rahukogule alluvais asjus, vaid ka rahukohtunikule alluvais asjus, vaatamata sellele, et maksev seadus politseile tema oma algatusel rahukohtunikule alluvais asjus nende toimingute tegemiseks üldse ei anna õigust. Kohtupraktika on aga need tõendusmaterjalina tunnustanud maksvaks ja nad kuuluvad kohtus üldises korras avaldamisele. Kuigi ka rahukogule alluvais asjus ei ole paljudel juhtudel § 258 korras vormiliste eeluurimistoimingute toimetamine politsei poolt just seaduse mõtte kohane, on ta siiski seaduspärane, kuna kohtu-uuriija, nagu eelpool tähendatud, peaaegu kunagi politsei teadaande peale kohale ei ilmu ja seega politseid sunnib paratamatult neid toiminguid võtma ette.

Vaatlusi, läbivaatusi, läbiotsimisi ja väljavõtmisi tuleb lugeda just tähtsamaiks eeluurimistoiminguks, kuna neid paljudel juhtudel hiljem kohtu-uurijal ega ka kohtul pole võimalik kontrollida, selle juures aga nende toimingute abil saadud andmed sageli kaaluvamaiks loetakse kui tunnistajate ütlusi, põhjusel, et nad on objektiivsemad. Mujal on just nende toimingute toimetamiseks politsei õigus piiratud, meil toimetab aga politsei neid üldreeglina. Selles, et neid toiminguid üldreeglina toimetab politsei, on vast osaliselt süüdi ka kohtu-uurijate lohakas, kellest ajajooksul liikuvate kohtunikkude asemel seaduse mõtte ja seadusandja tahte vastaselt on kujunenud ainult kabinetis töötavad kohtunikud, kuid kahtlemata suuremal määral on selles süüdi kohtu-uurijate piiratud koosseis, mis neil lasuva töökoorma juures ei võimalda neile süüteo sündmuskohale ilmumist. Kuid politsei ei piirdu esialgsel asja uurimisel ainult § 258 tähendatud vormiliste toimingutega, vaid ta kuulab tegelikult vormiliselt üle ka tunnistajad ja üldiselt samas korras kui kohtu-uurijagi. Koostab ülekuulamise kohta vormilise protokoll, kirjutab ütlused esimeses isikus ja võtab ülekuulatavalt ka allkirja, vaatamata sellele, et § 258 vormiliste tunnistajate ülekuulamise üldreeglina politseile sõnaselgelt ära keelab ja seda ainult äärmistel erandjuhtudel lubatavaks tunnustab. Kuna säärases korras tunnistajate ülekuulamise puudub seaduslik alus, siis ei ole sellel ka tege-

likult suuremat mõtet, kuna kohtu-uuriija on sunnitud tunnistajaid, kui nende ütlustel asja kohta tähtsust on, igal juhul uuesti üle kuulama.

Kõik need toimingud, mis politsei tegelikult asja esialgsel uurimisel teeb, nimetatakse meil igapäevases keeles kokkuvõetult juurdluseks, ja selle kohta koostatud kirjalik toimetus juurdluse toimetuseks. Igapäevases keeles tarvitatava juurdluse mõiste ei ole aga kaugeltki identne §§ 252, 253 ja 254 tarvitatud juurdluse (doznanie) mõistega, kuna igapäevases keeles tarvitatav juurdluse mõiste on mõttelt palju laiem.

Tegelikult kujunenud juurdlus ei lähe toimetamise korras, paljudes asjades aga ka sisult ja ulatuselt, milleski lahku eeluurimisest. On palju lihtsamaid asju, milles politsei poolt koostatud juurdluse ja kohtu-uuriija poolt koostatud eeluurimise toimetusi sisu poolest üksteise kooopiaks võib lugeda, ainult selle vahega, et juurdluse toimetuse protokollid kannavad politsei allkirja, eeluurimise toimetuse protokollid aga kohtu-uuriija oma. Mõnikord on juurdluse toimetus veel täielikum, kui temas leiduvad vaatluse, läbivaatuse, läbiotsimise või väljavõtmise protokollid, mida kohtu-uuriija ei ole igal juhul kohustatud kordama ja mida igal juhul ei saagi korrata. Suurel määral on aga lahkuminevad juurdluse ja eeluurimise toimetused oma vormilise jõu poolest. Eeluurimise toimetuses leiduvad andmed on aluseks süüaluse kohtu alla andmiseks ja selles leiduvad tunnistajate ülekuulamise protokollid kuuluvad kohtus seaduses ettenähtud juhtudel avaldamisele, missugust jõudu ei ole aga kõigil juurdluse toimetuses leiduvatel andmetel ja tunnistajate ülekuulamise protokollidel.

Säärane kahekordne asja uurimine, eriti aga tunnistajate ülekuulamine esiteks politsei, hiljem kohtu-uuriija poolt, enne sisulist asja arutamist kohtus on juba Vene ajal põhjendatud etteheiteid esile mananud, kuna see on 1) asjata tööjõu kulutus ametnike poolt, 2) liigne tunnistajate tülitamine ja 3) venitab ka tunduvalt asja edasiliikumist.

Seda pahet on püütud ajajooksul kahel viisil kõrvaldada. Alul nõuti, et politsei piirduks juurdlusel ainult seaduses ettenähtud ülesannete täitmisega ja toimetaks juurdlust seaduses ettenähtud viisil. Neile keelati ära tunnistajate vormiline ülekuulamine ja selle kohta vormiliste protokollide koostamine (vaata Peterburgi ja Kazani kohtupalati prokuröride juhtnöörid politseile 1884. a.). See ei annud aga tagajärgi ja politsei jätkas endiselt tunnistajate ülekuulamise kohta vormiliste protokollide koostamist. Säärases korras tunnistajate ülekuulamise protokollide koostamise tendentsi on nähtavasti põhjustanud asjaolu, et see kindlustab politseid võimalikkude etteheidete vastu, et ta ei ole annud tunnistajatelt saadud andmeid erapoolelt kohtuvõimule edasi, missugused etteheited oleksid kahtlemata sagedased, kui politsei suulistel küsitlustel saadud andmed annaks kokkuvõetult kohtuvõimule edasi ainult oma allkirjaga. Eesti ajal ei ole enam tehtud selliseid katseid, vaid vastupidi, kohtu-

võimud just nõuavad, et politsei võimalikult täielikult kuulaks tunnistajad üle ja koostaks ülekuulamise kohta ka vormilised protokollid. Viimast korda õpetatakse seaduspärase korrana ka politseikoolis.

Teise katsena ülaltähendatud pahe kõrvaldamiseks on püütud seadusandlises korras tegelikult väljakuumenud juurdluse toimetamisele anda mõte, ja nimelt seega, et on seadusega antud õigus ka rahukogule alluvais asjus süüaluseid kohtu alla anda eeluurimist toimetamata. Kr.kp.s. § 545 juhatusel võib süütegudes, mis ei too enesega kaasa kõigi õiguste või kõigi iseäraliste õiguste ja eesõiguste kaotust, rahukogule asuda sisulisele asja arutamisele ka eeluurimiseta, kui prokurör peab võimalikuks muul viisil saadud andmete ja tõenduste põhjal esitada kohtule süüdistusakti ja kui kohus ka omalt poolt ei nõua eeluurimist. Eesti Ajutise Valitsuse poolt 20. jaan. 1919. a. vastuvõetud seaduse (R. T. 5 — 1919. a.) järgi võib eeluurimiseta süüaluseid kohtu alla anda kõigis süütegudes, kui asjaolud politsei juurdlusega on küllaldaselt selgitatud või seaduse täpse redaktsiooni järgi, „kui asjaolud juba miilitsa protokollide põhjal ära on selgitatud“.

Vaatamata sellele, et seaduse järgi võib kõigis süütegudes süüalust eeluurimiseta kohtu alla anda, ei ole see kord peaaegu üldse kohaldamist leidnud, kui mitte arvesse võtta mõnd üksikut lihtsamat Tolliseaduse rikkumise asja. Selle korra kohaldamise takistuseks ei ole olnud asjaolu, et politsei juurdlusega ei ole asjaolud küllaldaselt selgitatud, kuna tegelikult tuleb ette asju, milles politsei juurdlusega kogutud andmete ei anna eeluurimine *sisult midagi juure*, vaid osutub ainult juurdluse tehtud toimingute kordamiseks, eriti aga tunnistajate ülekuulamise suhtes. Põhjus, miks Kr. kp. s. § 545 eeskirja ja 1919. a. seadust tegelikult ei saa kohaldada, seisab selles, et nende seaduseeskirjade maksmapanekul ei ole üldse arvestatud teiste Kr. kp. s. eeskirjadega ja viimaseid nendega kooskõlastatud. Seadus lubab küll prokuröri süüaluseid politsei juurdluse põhjal eeluurimiseta kohtu alla anda, kuid ei näe ette korda, kuidas võiks prokurör politsei juurdlused oma kätte saada. Nagu eelpool juba tähendatud, on politsei Kr. kp. s. §§ 250, 255 ja 260 juhatusel kohustatud igast rahukogule alluvast süüteost, mis temale ükskõik mil viisil teatavaks saab, viivitamata teatama kohtu-uurijale ja lisaks saatma hiljem tehtud juurdluse toimetuse. § 253 juhatusel võib politsei prokuröri korraldusse saata ainult need juurdlused, millega ei ole selgunud süütegu. Tegelikult oleks vast prokurörid mõistnud leida ka tee, kuidas politsei juurdlusi oma kätte saada, kui juurdluse põhjal kohtu alla andmisega ei oleks kaasas käinud veel teine takistus. Teiseks takistuseks on nimelt asjaolu, et juurdlusel politsei poolt koostatud tunnistajate ülekuulamise protokollid ei kuulu kohtus avaldamisele mingil tingimusel, välja arvatud muidugi § 258 korras toimetatud ülekuulamise protokollid, mis aga väga harva tuleb ette. Eeluurimisel kohtu-uurija poolt koostatud tunnistaja ülekuulamise protokoll kuulub kohtus sel puhul avaldamisele,

kui tunnistaja jääb kohtusse ilmumata seaduslikel põhjusil, samuti ka siis, kui tunnistaja poolt kohtus antud ütlused on vastolus eeluurimisel antud ütlustega. Juurdluse põhjal kohtu alla antud asjus tuleks iga kord tunnistaja puudumise tõttu asjaarutamine edasi lükata. Asjaarutamise edasilükkamine on aga harilikult seotud suurte kuludega riigile, mis võib ühes ja samas asjas isegi korduvalt juhtuda, ja seetõttu ka asjakäiku palju rohkem venitada kui eeluurimise toimetamine. Peale selle on prokuröriil veel riisilko, et ta võib juurdluse põhjal kohtu alla antud kõige kindlamate süütoendustega asja sel juhul kohtus kaotada, kui vahepeal mõni tähtsam tunnistaja sureb, reisib välja või teadmata kuhu elama asub, nõnda et teda ei ole võimalik kutsuda kohtusse. Need on peapõhjusted, miks juurdluse andmetel süüaluseid tegelikult kohtu alla ei anta, kuigi seadus seda lubab.

Et säärane kahekordne asja uurimine, esiteks politsei, siis kohtu-uurija poolt, nagu see meil tegelikult suurel määral sünnib, edasi kesta ei või, on arusaadav, kuna see on mõttetu ja meie oludes liig kulukas ametnike ajaviide. Selle kõrvaldamiseks on Kohtu- ja Siseministeriumis valmivas kriminaalkohtupidamise seadustiku eelnõus tegelikult väljakujunenud juurdlus legaliseeritud. Juurdlusele on antud seaduslik alus ja juurdluse toimingutele võrdne vormiline jõud eeluurimise toimingutega. Eelnõu järgi on politsei seaduspärane osavõtt kriminaaljälitamisest palju laiaulatuslisem kui maksva seaduse järgi. Eelnõu järgi võib politsei seaduspäraselt ja selle juures oma nimel teha suurema osa esialgsest asja uurimisest, nõnda et kohtu-uurijale ei jää sellest muud üle kui süüaluse vastutusele võtta ja teda süüalusena kuulata üle ja vajaduse korral võtta tema vastu tõkkeabinõu tarvitusele. Tegelikult väljakujunenud juurdlus on eelnõus legaliseeritud põhjusel, et seda maksva seaduse raamidesse tagasi suruda on võimatu, kuna kohtu-uurijad maksva seaduse nõuete kohaselt eeluurimist toimetada ei suuda, olgu vast ainult siis, kui tunduvalt suurendada nende arvu. Selleks aga puudub iga-sugune mõte, kuna esialgset asja uurimist võib politseile usaldada, nagu tegelik elu on näidanud. Kui Vene seadusandja 1864. a. esialgse asja uurimise terves ulatuses ainult kohtunikule, kohtu-uurijale, usaldas, siis oli see arusaadav, kuna sel ajal puudus venelastel haritud ja sel alal kogenud politsei, mida meie politsei kohta ei või öelda.

Eelnõu järgi on politsei ülesandeks süütegude kohta andmete kogumine ja juurdluste toimetamine. Andmete kogumise all on mõeldud politsei tegevus süüteo sündmuse ilmestamiseni, tähendab, andmete kogumist toimetab politsei ainult sel juhul, kui tal on kahtlus selle kohta, kas süüteo sündmus on üldse aset leidnud. Niipea aga kui politsei andmete kogumise kaudu veendub, et süüteo sündmus on tõesti leidnud aset, siis peab ta viivitamata alustama juurdluse toimetamist. Andmete kogumine ei ole vormiline toiming ja selle toimetamiseks ei näe eelnõu ette lähemat korda. Seda ei ole ka üldse võimalik lähemalt määrata seadusega, kuna see täiel mää-

ral oleneb politsei oskusest. Andmete kogumisel ei anna seadus õigust politseile ette võtta mingisuguseid vormilisi toiminguid ega luba ka mingisuguste vormiliste protokollide koostamist. Juurdlus selle vastu on aga terves ulatuses vormiline toiming, mis politsei toimetab küll oma nimel, kuid järgides eeluurimise kohta seatud eeskirju. Juurdlus asendab suurel määral senise eeluurimise.

Andmete kogumine, samuti juurdluse toimetamine, on eelnõus nähtud ette ühtlase korra järgi nii rahukogule kui ka rahukohtunikele alluvais asjus.

Eelnõu § 53 juhatusel on politsei kohustatud iga sündmuse kohta, mis sisaldab tema arvates süüteo tunnuseid, alustama juurdlust, ja asjus, mis ületavad rahukohtuniku alluvuse, teatama viivitamata ja igal juhul mitte hiljem kui 24 tunni jooksul prokuratuuri esindajale. See eeskiri kohustab politseid toimetama juurdlust kõigis rahukogule kui ka rahukohtunikele alluvais süütegudes, välja arvatud muidugi erasüüdistuse korras jälitamisele kuuluvad süüteod. Süüteo ilmestamisest ja juurdluse alustamisest rahukogule alluvais asjus ei ole politsei kohustatud teatama kohtu-uurijale, vaid ainult prokuratuuri esindajale. Kohtu-uurijale teatamise kohustus on jäetud ära põhjusel, et politsei ei toimeta eelnõu järgi juurdlust enam kohtu-uurija abijõuna, vaid iseseisvalt, ja kohtu-uurija algab eeluurimist ainult pärast juurdluse saamist politseilt.

Eelnõu § 54 juhatusel peab politsei juhul, kui süüteo tunnused äratavad kahtlust või kui ta ammutab teated säärase tunnustega sündmusest isikult, kes ei ole olnud süüteo pealtnägijaiks, või kuulujutust või üldse ebakindlast allikast, enne juurdluse algamist ja prokuratuuri esindajale teatamist andmete kogumisega jõudma selgusele, kas säärane sündmus on tõesti leidnud aset ja kas selles leidub süüteo tunnuseid. Kogutud andmed, mis politsei arvates ei põhjusta juurdluse algamist, kannab politsei kirjalikult ette prokuratuuri esindajale, kes lõpetab andmete kogumise või teeb ettepaneku politseile täiendavate andmete kogumiseks või juurdluse toimetamiseks. Selle järgi võib politsei andmeid koguda süüteo sündmuse ilmestamiseni. Kui ta aga andmete kogumisel jõuab selgusele, et süütegu on leidnud aset, siis peab ta viivitamata alustama juurdluse toimetamist. Andmete kogumine ei ole vormiline toiming, ja selle kohta ei tule koostada mingisuguseid vormilisi protokolle, nagu juba tähendatud eelpool. Kuna võib tulla ette juhtusid, mille kohta politsei kogutud andmete põhjal ei või kindlasti öelda, kas sündmus sisaldab süüteo tunnuseid või mitte, siis on nähtud ette, et kogutud andmed kannab politsei kirjalikult ette prokuratuuri esindajale. See peab aga sündima ettekande kujul ainult politseiametniku allkirjaga; see ettekanne peab sisaldama kokkuvõetult kogutud andmed.

Eelnõu § 55 juhatusel on aga politsei kohustatud otsekohe juurdlust alustama süüteost kannatanu kaebusel, süütegija süütanistamisele ilmunisel, prokuratuuri esindaja ettepanekul ja ametivõimude teadaandel. See eeskiri määrab n. n. obligatoorsed juurd-

luse algamise ajendid. Maksev seadus luges need eeluurimise algamise ajenditeks, mida nad eelnõu järgi enam ei ole, kuna eelnõu järgi võib kohtu-uurija eeluurimist alustada ainult politseilt saadud juurdluse põhjal või prokuratuuri esindaja ettepanekul. Süüteoost kannatanu kaebusel, süüaluse süütunnistusele ilmumisel, ametivõimude teadaandel ja oma nägemisel kohtu-uurija eelnõu järgi eeluurimist alata ei saa. Säärane kord on eelnõus nähtud ette selleks, et ära hoida ühel ajal ühe ja sama süüteo kohta paralleelset uurimise toimetamist politsei ja kohtu-uurija poolt, ja võimaldada politseile juurdlusega esialgset uurimist toimetada.

Kaebused erasüüdistusasjus tuleb § 56 juhatusel juurdlust toimetamata saata alluvuse järgi edasi kohtu-uurijale või rahukohunikule. Juurdluse toimetamine erasüüdistusasjus on keelatud põhjusel, et see võib osutada asjatuks, kuna pooltel on õigus lõpetada asja kokkuleppel kohtu-uurija või rahukohuniku juures.

Kaebuseks nimetatakse süüteoost kannatanu avaldus. Kaebuse võivad politseile esitada, kas otseselt või selleks volitatud voliniku kaudu, kannatanu ise või isikud, kellele seaduse järgi kuulub õigus kannatanu eest toimida (eeln. § 57). Selle järgi on voliniku kaebuse esitamiseks nõuetav erivolitus nii era- kui ka avalik-süüdistusasjus.

Kaebuses tuleb võimalikult märkida: 1) kaebaja ees- ja perekonnanimi ja elukoht; 2) süüteo kordasaatmise aeg ja koht; 3) tunnistajad ja teised kaebust kinnitavad tõendused; 4) kahtlustatav ja kahtlustamise põhjused; 5) kahtlustatava ja tunnistajate elukohad ja 6) tekitatud kahjusumma suurus (eeln. § 58).

Kaebused, avaldused ja süütegija süütunnistused võivad olla kirjalikud ja suulised. Politseivõimud ja prokuratuuri esindajad on kohustatud neid võtma vastu igal ajal. Suuline kaebus, avaldus või süütegija süütunnistamine tuleb protokollida vastuvõtmisel (eeln. § 59).

Eelnõu § 60 määrab lähemalt juurdluse sisu ja juurdluse toimetamise korra. Selle järgi toimetab politsei juurdlusel süüteo ja süütegija selgitamiseks tunnistajate ülekuulamist, vaatlust, läbivaatust, läbiotsimisi, väljavõtmisi ja asitõenduste kogumist ja hoidmist eeluurimiseeskirjade järgi. Politsei ei ole aga õigustatud juurdlusel tunnistajaid ega asjatundjaid laskma sunniviisil tuua ülekuulamisele ega trahvima neid ilmumata jäämise korral, ega ka posti ja telegraafilist kirjavahetust posti peal läbi vaatama ega kinni pidama. See on eeskiri, mis annab seadusliku aluse tegelikult väljakujunenud juurdlusele. Selle järele võib politsei üldreeglina ja oma nimel toimetada juurdlusel peaaegu kõiki neid toiminguid, mis maksva seaduse järgi võis üldreeglina toimetada ainult kohtu-uurija. Selle paragrahvi juhatusel politsei poolt tehtud toiminguid ei tarvitse kohtu-uurija eeluurimisel korrata, ja nende toimingute kohta politsei poolt koostatud protokollid kuuluvad kohtus sisulisel asja arutamisel avaldamisele ühesugustel alustel kohtu-uurija poolt koostatud protokollidega.

Keelatud on politseile juurdlusel ainult posti ja telegraafilise kirjavahetuse kinnipidamine ja posti peal läbivaatamine, samuti ka süüaluse vastutusele võtmine ja süüalusena ülekuulamine. Üldreeglina peab politsei juurdlusel tunnistajaid ja asjatundjaid üle kuulama nende viibimiskohas, kuna talle pole antud õigust neid sunni viisil ülekuulamisele tuua lasta ega neid trahvida ilmumata jäämise korral. Sellega ei ole aga politseile absoluutselt keelatud tunnistajaid ja asjatundjaid vajaduse korral ülekuulamiseks ka välja kutsuda, kuid ilmumise olemine viimaste nõusolekust.

Kui politsei ei leia alust juurdluse jätkamiseks süüteo tunnuste puudusel, siis katkestab ta juurdluse ja saadab selle prokuratuuri esindaja korraldusse. Samuti tuleb prokuratuuri esindaja korraldusse saata juurdlused rahukogule alluvais asjus, milles politsei arvates on juurdlusel selgunud kriminaaljälitamise algamise või jätkamise seaduslikud takistused või milles ei ole läinud korda ilmestada süüalust (eeln. § 61). Kriminaaljälitamise algamise või jätkamise seaduslike takistuste all on siin mõeldud esiteks eelnõu § 17 ettenähtud kriminaaljälitamise lõpetamise ja § 25 ettenähtud kriminaaljälitamise peatamise põhjusi, ja teiseks, kõiki teisi protsessi seaduses ettenähtud takistusi kriminaaljälitamise algamiseks, näiteks teatud administratiivvõimu algatuse puudus, kui see on protsessi või mõne eriseaduse järgi nõuetav. See eeskiri määrab ära juurdluste edaspidise käigu asjus, milles juurdlusel kogutud andmete põhjal politsei arvates kriminaaljälitamine kuulub lõpetamisele või peatamisele. Prokuröri korraldusse tulevad need juurdlused saata põhjusel, et eelnõu järgi kuulub prokurörile kriminaaljälitamise lõpetamise ja peatamise õigus ka siis, kui asjas on toimetatud juba juurdlust või isegi eeluurimist. Maksva seaduse järgi tulid selles paragrahvis tähendatud juurdlused edasi anda kohtu-uurijale, kuna siin on mõeldud juurdlused sündmuste kohta, milles politsei alul leidis süüteo tunnuseid ja millest ta kohtu-uurijale viivitamata teatas, kes selle peale ka alustas eeluurimist.

Eelnõu §§ 62 ja 63 määravad politsei poolt süüaluse vastu tõkkeabinõu tarvitusele võtmise formaalsed alused ja tõkkeabinõu tarvitusele võtmise korra. Paragrahv 62 juhatusel on politsei õigustatud ainult süüteoalt tabamisel süüalust tõkkeabinõuna vahistama eeluurimiseeskirjade järgi, millest ta viivitamata vastavalt asja alluvusele peab teatama kohtu-uurijale ja prokuratuuri esindajale või rahukohtunikule, ja vahistatu ühes juurdlusega hiljemalt 48 tunni jooksul, arvates vahistamise momendist, üle andma kohtu-uurija või rahukohtuniku korraldusse. Süüteoalt mittetabatud süüalust võib politsei § 63 juhatusel vahistada vastavalt asja alluvusele ainult kohtu-uurija või rahukohtuniku loal, missuguse loa võib aga anda ka lähem kohtu-uurija või rahukohtunik, kui kaugel maa või ühenduse puuduse tõttu ei ole võimalik luba nõutada koha alluvusele vastavalt kohtu-uurijalt või rahukohtunikult. Säärase loa põhjal vahistatu on politsei kohustatud vastavale kohtu-uurijale või rahukohtunikule üle andma ühes juurdlusega hiljemalt 24 tunni jooksul, arvates vahistamise

momentist. Äärmistel juhtudel aga, kui politsei juhuslikult ühel ajal ilmestab ja tabab säärase süüteo mittetabatud süüaluse raskes kuriteos või kuriteos, kelle isikut ei olnud võimalik varem kindlaks teha ja seetõttu vahistamisluba kohtuvõimult nõutada, ja kelle kohta on andmed, et ta kohtuvõimude eest kõrvale hoidub, on politsei õigustatud tabata enesega kaasa kutsuma, keeldumise korral ka sunni viisil toimetama kohtu-uurija või rahukohtuniku juure või lähemasse telefoni või telegraafi asukohta selleks, et viivitamata nõutada vastav vahistamisluba. Toodud eeskirjadest selgub, et eelnõu järgi on politsei õigus süüaluse vastu tõkkeabinõu tarvituselevõtmise suhtes tunduvalt piiratum, võrreldes maksvas seaduses ettenähtud õigusega. Eelnõu järgi võib ta süüaluse vastu tõkkeabinõuna tarvitusele võtta ainult vahistamist ja sedagi oma algatusel ainult sel puhul, kui ta tabab süüaluse süüteo. Muudel juhtudel süüaluse vahistamiseks peab ta kohtuvõimudelt muretsema loa. Säärane tõkkeabinõu tarvituselevõtmise õiguse piiramine on tingitud Põhiseaduse § 8 toodud eeskirjast. Tõkkeabinõu sisulised alused on nähtud ette eeln. § 212 eeskirjas. Selle järgi võib süüaluse vastu tõkkeabinõu tarvitusele võtta ainult siis, kui on karta, et süüalune võib eeluurimise või kohtu eest kõrvale hoiduda või süüteo jälgi kõrvaldada või tõendusid moonutada.

Lõpuleviidud juurdused rahukogule alluvais asjus, peale nende, mis § 61 juhatusel tuleb saata prokuröri korraldusse, peab politsei edasi andma kohtu-uurijale. Juurdluse kestel on politsei kohustatud selle edasi andma kohtu-uurijale peale süüaluse vahistamise juhtude veel prokuratuuri esindaja ettepanekul. Juurdluse edasiandmisest kohtu-uurijale peab politsei teatama prokuratuuri esindajale (eeln. § 64). See eeskiri määrab nende juurdluste edaspidise käigu rahukogule alluvais asjus, millega on selgitatud süütegu ja selle kordasaatja. Need juurdused, kui nad on politsei arvates küllalt täielikud, peab politsei viivitamata edasi andma kohtu-uurijale. Politseilt saadud juurdluse põhjal algab kohtu-uurija eeluurimist. Eeluurimisel ei ole ta kohustatud kordama neid juurdluse toiminguid, mis on eeluurimise eeskirjade järgi rahuldavalt ja täielikult toimetatud. Mida täielikum on juurdlus, seda vähem jääb teha kohtu-uurijal. Selle korra juures võib tulla ette asju, milles kohtu-uurijal ei ole tarvis midagi muud teha, kui süüalune vastutusele võtta, süüalusena kuulata üle ja asi prokurörile saata edasi.

Juurdused rahukohtunikule alluvais asjus annab politsei eeln. § 65 juhatusel edasi kuuluvuse järgi vastavale rahukohtunikule.

Pärast juurdluse edasiandmist prokuratuuri esindajale, kohtu-uurijale või rahukohtunikule täiendavalt ilmsikstulnud asjaolude kohta tehtud üksikud juurdlustoimingud või kogutud andmed saadab politsei eeln. § 66 juhatusel lisaks esialgsele juurdlusele.

Juurdluse toimetamise õigus on konstaablitel, kriminaal- ja poliitilise politsei assistentidel ja kõigil teistel kõrgemal politseiametnikel (eeln. § 67). Alamaile politseiametnikele ei ole antud juurd-

luse toimetamise õigust, kuna see nõuab suuremat eelharidust ja kogemusi.

Süütegude kohta andmete kogumisel ja juurdluse toimetamisel on politsei prokuratuuri vahenditus käsutuses. Kohtupalati prokurör annab politseile süütegude kohta andmete kogumise ja juurdluse alal üldisi juhtnõure (eeln. § 68). Sellega toimetab politsei juurdluse prokuratuuri esindajate järelevalve all, kelle korraldusi süütegude uurimise alal politsei vastuvaidlemata peab täitma ja kohtupalati prokuröri poolt antud üldiste juhtnõõride järgi talitama. Kahtlemata oleneb juurdluse edu suurel määral sellest, kuivõrd energiliselt prokuratuur teostab järelevalvet ja ka sellest, kuivõrd politsei mõistab hinnata selle järelevalve vajadust.

Nagu eeltoodud ülevaatest nägime, ei määra eelnõu päris kindlasti, missuguses ulatuses just politsei esialgselt asja uurimist peab toimetama. Eelnõu annab politseile võimaluse esialgsel asja uurimisel kõike seda teha, mis ta võimete kohane on. Arusaadavalt olenevad niisuguse aluse juures politsei töö tagajärjed esialgsel asja uurimisel peaaesjalikult sellest, kuivõrd ta seda teha suudab ja mõistab. Mida täielikum on politsei juurdlus, seda vähem tuleb teha kohtu-uurijal eeluurimisel. Kui arvesse võtta sedagi oskust, mis politsei on seni näidanud juurdluste koostamisel, siis võib julgesti öelda, et eelnõus ettenähtud korra juures väheneb kohtu-uurijate töökoorem vähemalt 50% võrra. Suuremate tagajärgede saavutamiseks tuleb tulevikus kahtlemata suuremat rõhku panna kriminaal- ja poliitilise politsei koosseisu selle osa komplekteerimisele, kellele kuulub juurdluse toimetamise õigus.

Peale andmete kogumise ja juurdluse toimetamise õiguse ja kohuse kuulub eelnõu järgi politseile rahukohtunikule alluvais avalik-süüdistusasjus veel süüdistamise õigus kohtus süüteost kannatanu kõrval. Eelnõu seaduseks saamisel tuleb politseil kahtlemata ka seda õigust sagedamini kasutada, kuna eelnõu järgi võrdlemisi raskelt karistatavad süüteod on tunnustatud rahukohtunikule alluvaks.

Maanteede korrashoiust ning selle järelevalvest.

E. Mets.

Pärast maanteede seaduse maksmapanekut (R. T. 48 — 1928) kerkis küsimus, kas lasub politseil üldse mingeid kohuseid ja ülesandeid maanteede ehituse, korrashoiu ja nende järelevalve alal ja missugused nimelt?

Seda küsimust on „Politseinik“ osaliselt katsunud valgustada „Eesti Politseilehe“ veergudel (nr. 33/34 — 1929), jättes aga andmata vastuse sellele küsimusele üldiselt, eriti aga küsimusele, kas lasub politseil kohuseid ka maanteede ehituse ja korrashoiu alal.

Ülesandeid ja kohuseid maanteede alal tuleb käsitada maksvate normide järgi kahelt seisukohalt: 1) maanteede ehitus ning korrashoid ja selle järelevalve, 2) liiklemise ja julgeoleku kindlustamine maanteedel ja selle järelevalve.

Nendest alustest lähtudes tekib küsimus, kas lasub politseil kohuseid ja ülesandeid maanteede ehituse, parandamise ja korrashoiu alal? Maksvate normide alusel peab vastama sellele eitavalt. Lahkarvamusi selles küsimuses võisid tekitada veneaegsed seadused ja korraldused maanteede korrashoiu alal, eriti aga sel alal Eestis kuni uue maanteede seaduseni maksivad määrused ja korraldused. Teatavasti toimus meil maanteede korrashoid kuni uue seaduse maksmapanekuni ainult naturaalkohustuse alusel, ja selle kohustuse täitmise järelevalve lasus maavalitsusel ja politseil. Politsei teostas seda järelevalvet Üldise kubermangu seaduse (VSK II k.) § 681 p. 20 põhjal. Politseikorralduse seadusega (R.T. 4/5 — 1920) muudeti eelnimetatud seadus politsei osas ja Politseikorralduse seadus omakorda — Välis-, kriminaal- ja kaitsepolitsei ühendamise seadusega (R.T. 68 — 1924) ja selle põhjal antud Politseiasutiste kujundamise määrusega (R.T. 177/178 — 25). Selles määruuses pole enam mainitud eelnimetatud järelevalve kohustest ja tuleb seega lugeda äralangenuks.

Maanteede seaduse § 89 lausub, et selle „seaduse maksma hakkamisega kaotavad maksvuse kõik seni maksvusel olevad seadused, mis käivad maanteede ehitamise, parandamise ja korrashoiu ning järelevalve kohta“. Järelikult ei saa eelnimetatud alal käsitada enam endisi vene- ega ka eestiaegseid norme, vaid ainult Maanteede seaduses ettenähtud eeskirju.

Asudes Maanteede seaduses maanteede korrashoiu kohuse küsimuse selgitamisele, tuleks esmalt tutvuda teede jaotusega. Maanteed jagunevad kahte liiki: 1) avalikud teed, mis teenivad üldhuve, on avatud kõigile ja peetakse sunduslikult korras; 2) erateed, mis teenivad üksikute isikute ja nende majapidamise huve. Viimaste avamine, korrashoid ja sulgemine sünnib maaomanike vabal tahtel ja kulul (§ 65).

Avalikud teed nende ehitamise ja korrashoiu suhtes jagunevad omakorda kahte liiki: 1) üldkulul ja 2) erakulul ehitatavad ja korraspeetavad teed (§ 2). Esimesed nimetatakse klassiteedeks. Peale selle peetakse veel korras üldkulul talv- ja jalgteed, mis hõlbustavad kohalikkude liikumist. Klassiteed jagunevad oma liikumise suuruselt ja tähtsusest kolme klassi: I, II ja III klassi teed.

Teede ehitamine ja korrashoid sünnib osalt riigi ja maavalitsuste teedekapitali kulul, osalt naturaalkohustuse alusel, kusjuures naturaalkohustuse aluselt viiakse teede korrashoid üle teedekapitali arvele järk-järgult vastavate krediitide piirides. Naturaalkohustuse alusel peetakse korras ja parandatakse II ja III klassi kruusateed (§§ 16, 18 ja 19). Talv- ja jalgteed hoitakse korras valdade poolt maavalitsuste juhtnööride järgi (§ 20).

Klassiteede hulka mittekuuluvate avalike teede ehitamine, parandamine ja korrashoid on nende kohuseks, kelle talundi, elamu või ettevõtte juure nad viivad vallavalitsuse korraldusel (§ 22).

Naturaalkohustuse alusel korraspeetavate teede jaotamist toimetab maaomavalitsus ja tee kontingentide jaotamist naturaalkohustuste vahel — vallaomavalitsus.

Kellele kuulub nüüd teede korrashoiu järelevalve?

Maanteede seaduse § 60 ütleb, et „ülemjärelevalve kõigi maanteede üle kuulub Teedeministeeriumile. Temal on maanteede korrashoiu ja ehituse alal õigus revideerida maavalitsusi, nõuda neilt rahalisi ja tehnilisi andmeid, aruandeid ning eelarveid ja õigus kontrollida neid. Samuti on temal õigus anda tarvilikke määrusi ja eeskirju. § 61 järgi lasub maa- ja linnavalitsustel kõigi teede, sildade ja parvede ehitamise ja korrashoiu korralduse kohus ja otsekohene tehniline järelevalve. Maavalitsuste kohuseks on eriti (§ 62): 1) maakonna piirides olevate klassiteede nimekirjade ja kaartide pidamine; 2) teede, sildade ja parvede ühes päraldistega ehitamine ja korrashoidmine; 3) tarvilikkude materjalide muretsemine eelnimetatud ehitus- ja parandustöödeks; 4) ehitusprojektide, eelarvete ja aruannete valmistamine; 5) ehitus- ja parandustööde väljaandmine; 6) naturaalkohustuse alusel parandusele võetud teede jaotamine valdade ja alevite vahel; 7) tarvilikkude määruste andmine ja korralduste tegemine teede, sildade ja parvede korrashoiu kohta kooskõlas seaduse ja Teedeministeeriumi määrustega. Teede revideerimist ja vastuvõtmist toimetavad maavalitsus või tema poolt määratud teederevidendid (§ 63). Seejuures on maavalitsustel õigus panna III klassi teede revideerimine ja vastuvõtmine valdadele, mis seda teostavad vallavanema, tema abi või teederevidentide kaudu. Samad kohused võib panna vallavalitsustele välispool klassi olevate avalike teede korrashoiu üle.

Kokkuvõttes võime öelda, et maanteede ehitamise, parandamise ja korrashoiu kohus, samuti ka järelevalve selle üle, lasub ainuüksi omavalitsustel, kuna ülemjärelevalve kuulub Teedeministeeriumile. Seega ei lasu politseil mingeid kohuseid ega ülesandeid teede korrashoiu järelevalve alal, eriti naturaalkohustuse alusel korrashoitava teede üle, nagu see oli kuni Maanteede seaduse maksmapanekuni.

Teatud eksiarvamusi nende kohuste suhtes tekitas omal ajal politseivalitsuse ringkiri 10. VIII. 28.a. nr. 587-k. Selle ringkirja nõuete täitmisel kohtadel tekkis arusaamatusi tema võõriti tõlgitsemise ja endiste seaduste ning korralduste põhimõtete järgi käimisel. Politseivõimud kohtadel, arvates, et järelevalve maanteede korrashoiu üle kuulub endise korra järgi ikka veel politseile, tegid järeldusi ja esinesid omavalitsuste vastu mõningate nõudmiste ja korraldustega, mis kutsus esile proteste. Pidades silmas seda asjaolu, anti teine ringkiri (9. XI. 28. a. nr. 587-k).

Politseil tuleb praeguse korra juures piirduda heatahtliku tähelepanu juhtimisega ühele või teisele puudusele teede korrashoiu alal,

mis omavalitsusele mõnesugusel põhjusel on jäänud teadmatuks. Omavalitsuselt aga nõuda ühe või teise nähtuse või korratuse kõrvaldamist, tähendaks nende tegevusse segamist, kuna järelevalve omavalitsuste üle maanteede suhtes kuulub Teedeministeeriumile.

Võttes kaalumisele teise küsimuse, kas lasub politseil kohuseid liiklemise ja julgeoleku kindlustamise alal maanteedel, siis tuleb sellele vastata jaatavalt. Kõigepealt teeb Politseiasutuste kujundamise määrus (R.T. 177/178 — 1925) § 4 p. 4, 6 ja 1 politseile ülesandeks hoida alal julgeolek, rahu ja kord avalikel platsidel, tänavatel, teedel, sildadel ja muudes avalikudes kohtades; ta nõuab abinõude tarvituselevõtmist õnnetuste ärahoidmiseks ja korra, seaduste ning määruste rikkumise lõpetamiseks.

Avaliku julgeoleku alal annab ka Maanteede seaduse § 53 politseile õiguse liikumise ajutiseks sulgemiseks teedel, kui tee, sild või parv on muutunud hädaohtlikuks läbikäimisele, samuti taudide puhul. Tee ajutisest sulgemisest liiklemiseks hädaohtlikuks muutmise puhul peab politsei teatama asutisele, kellest on olemas tee, silla või parve kordaseadmine. Loomulikult piirdub politsei ka siingi ainult teatamisega, ilma et seaks üles tingimusi tee, silla või parve kordaseadmise tehniliste nõuete, aja või muu suhtes. Kui omavalitsus aga leiab, et tee ei ole hädaohtlik, avab ta selle oma võimuga, politseilt nõusolekut küsimata. Tähendab, politsei tegevus piirdub siingi ainult abinõude tarvituselevõtmisega õnnetuse vältimiseks, s. o. tee ajutise sulgemisega, kuid tee või silla kordaseadmine on olemas ainult omavalitsusest, kes ka loomulikult kannab selle eest täie vastutuse.

Kõige suurem kohus lasub politseil liiklemise alal, s. o. teede tarvitamise ning liikumisvahendite suhtes. Maanteede seaduse § 55 põhjal on pandud maksma Teedeministri määrus Teede tarvitamise ja liikumisvahendite tarvitamise kohta (R.T. 59 — 1929, art. 416).

See määrus näeb liiklemise alal ette järgmised nõuded: 1) igal veo- ja sõiduriistal, mis liigub avalikul teel iseseisvalt, peab olema oma juht; 2) üks isik ei või klassiteedel juhtida üle kahe veo- või sõiduriista, viimasel juhul peab ta aset võtma esimesel veo- või sõiduriistal, kui ta ei käi jala nende kõrval; 3) keelatud on veo- või sõiduriista juhtimine isikuil, kes oma aastate, samuti tervisliku või vaimliku seisukorra tõttu ei suuda neid kindlalt juhtida; 4) kõik veo- või sõiduriistad peavad maanteel liikuma seks määratud sõidutee osal, kas tee keskel või sõidu suunas paremal teepool; 5) tagant möödaskäimine peab sündima vasakult poolt; 6) keelatud on veo- või sõiduriista seismajätmine avalikul teel, kui see takistab liikumist; juht peab liikumisvahendi asetama tee ääre ja tarvilikul korral veolooma kinni siduma, ta ei või lahkuda liikumisvahendi juurest enne, kui ei ole võtnud tarvitusele abinõusid õnnetuse ärahoidmiseks; 7) õnnetuse või rikke tagajärjel liikumisvõimetuks jäänud veo- või sõiduriista või ümberläänud koorma peab juht kõrvaldama teelt või võtma tarvitusele abinõud, et liikumine ei saaks takistatud; 8) keelatud on teistel veo- või sõiduriistadel liikuda maantee osal,

mis määratud jalakäijaile või jalgrattasõitjaile; 9) veo- ja sõiduriistade juhid peavad oma lähenemisest jalakäijaile andma märku, märguandmisel peavad jalakäijad kõrvale hoiduma ja andma teed sõidukitele; 10) loomakarjade liikumisel klassiteedel ei ole lubatud loomi jätta järelevalveta, ja karja juhid peavad hoolitsema, et liikumine ei saaks takistatud; 11) sildadest ülesõidul tuleb arvestada silla kandejõuga, kusjuures on keelatud sildadest ülesõitmine raskeimate koormatega, kui see silla sildil tähendatud (silla kandejõu kohta vaata Teedeministri määrus § 390, R.T. 31 — 1930, art. 181); 12) raudtee ülesõidule liginedes peab iga veo- või sõiduriista juht valvama selle järele, et tee oleks ülesõiduks vaba, ülesõit peab sündima mõõduka kiirusega.

Edasi seab sama määrus veo- ja sõiduriistade suhtes üles järgmised tingimused: 1) Avalikel maanteil liikuvate veo- ja sõiduriistade rehvi pinnasurve iga sentimeetri rehvi laiuse peale ei või olla enam kui: 120 kg. — õhukummirehvide juures, 75 kg. — täiskummirehvide juures ja 50 kg. — metallrehvide juures; mõõtmisel võetakse arvesse ainult see rehvi laius, mis harilikku liikumise juures kõval teel puutub maapinnaga kokku. Metallrehvid peavad olema pealt siledad, et hoida ära ebaharilikku teepinna löhkumist. 2) Alates 1. aprillist 1933. a. on keelatud sõidu- ja veovankrite liikumine klassiteedel, mille metallrehvid on kitsamad kui: 5 sm. — sõiduvankreil, 6 sm. — ühehobuse-veovankreil ja 7,5 sm. — kahehobuse-veovankreil. 3) Veoabinõudega liikumiseks teedel, mis ei vasta määruste eeskirjadele või mis võivad lõhkuda teed või takistada liikumist, tuleb muretseda seks eriluba maa- või linnavalitsuselt, kes ka määrab kindlaks liikumise korra. 4) Klassiteedel võivad liikuda ainult need veo- ja sõiduriistad, mille väline gabariidi laius ühes koormaga ei ületa 230 sm., gabariidi üldkõrgus takistuste alt läbi sõidul ei või ületada 375 sm.

Sama määrus näeb lõpuks veel ette järelevalve kohuse. Üldjärelevalvet teede tarvitamise ja liikumise alal teostab Teedeministeriumi ehitus-tehnikaosakond, kuna kohalist järelevalvet teostavad peale politsei maa- ja linnavalitsused oma korraldustega.

Peale selle lasuvad politseil veel mõned üksikud ülesanded üldise korra ja julgeoleku mõttes teedel, nagu: teede ja nende päraldiste rikkumise ärahoidmine, teede vaba kasutamise kaitse, liikumise takistamise ärahoidmine (§§ 54, 50, 51, 52) ja nende eeskirjade vastu eksijate vastutusele võtmine R.n.s. §§ 70—74 alusel.

Gregoriaani- (uue) kalendri maksvusest Eestis.

J. Venneman.

Enamlaste riigipöörde järele ühes teiste põhjalikkude riigikorda puutuvate uuendustega reformeeriti ka ajaarvutamine, minnes üle Lääne-Euroopa riikides maksvale uuele stiilile, s. o. gregoriaanikalendrile. Üleminek sündis 1. veebr. 1918 sellekohase Rahva Komisсарide Nõukogu dekreeidi põhjal, mis avaldati 26. jaan. 1918 Tööliste ja talupogade valitsuse ametlikus häälekandjas. Dekreet sisaldas kaunis täpsed juhtnõõrid uuele ajaarvutamise stiilile ülemineku kohta, ja haaras oma maksvuse suhtes erandina kõik maa-alad, kuhu tol ajal enamlaste ülemvõim ulatus. Seega kuulusid selle dekreeidi maksvuspiirkonda ka praegused Eesti Vabariigi maa-alad, mis tol ajal veel kuulusid Moskva ülemvõimu alla, kuna Eesti Maanõukogu otsust 15. nov. 1917 — kõrgema võimu väljakuulutamise kohta Eestis — meie teatavasti ei saa lugeda sihti saavutanuks. Ka tegelikult sündis meil tol ajal üleminek vanalt kalendrilt uuele ja on jäänud maksma kuni tänase päevani, olgugi, et praegu selle juriidiline maksvus kahtlane.

Nagu eelpool tähendasin, sündis uuele kalendrile üleminek meil enamlaste valitsuse 26. jaan. 1918 dekreeidi põhjal, milline dekreet aga kaotas maksvuse Ajutise Valitsuse poolt 19. nov. 1918. a. ülemineku aja kohta antud seadusega. Selle seaduse (R.T. nr. 1 — 1918) § 2 ütleb: „Kuni uute seaduste väljaandmiseni või endiste muutmiseni maksavad need seaduslikud määrused, mis olid 24. oktoobrini 1917. praeguse Eesti riigi piirides jõus, niivõrd kui need seadused Eesti Maapäeva otsust mööda, mis 15. nov. 1917. võetud vastu, Päästekomitee manifesti läbi 25. veebruarist 1918. a. kui ka Ajutise Valitsuse endiste ja käesoleva määruse läbi muudetud ei ole“. Edasi lausub § 3, et kõigist pärast 1917. 24. oktoobrit väljaantud seadustest ja määrustest jäävad ajutiseks maksvaks vaid need määrused, mis Saksa võimude poolt Liivi- ja Eestimaa jaoks antud, Määrustelehes ja lisas eraldi ära tähendatud. Toodud paragrahvist selgub, et Ajutine Valitsus on erandina kõik enamlastelt antud seadused ja määrused kaotanud, ükskõik millist ala nad ka ei käsitanud, ja uuesti pannud maksma enne enamlaste võimu, s. o. 24. okt. 1917. maksnud seadused ja määrused, niivõrd kui need hilisemate, Eesti riigi oma asutuste korralduste läbi polnud kaotatud või muudetud. Seega on selge, et ka käesolev dekreet kaotas oma maksvuse ja selle asemele astus endine korraldus, mis oli aluseks endisele ajaarvutamisele juliaani- ehk vana-kalendri maksvusele. Ometi aga endist korda ennast ei restaureeritud.

Kuigi juriidiline alus uuel ajaarvutamise stiilil kadus, siiski jäädi selle uue korra kui õigema ja oludele vastuvõetavama juure, ja seda küll eeskätt seetõttu, et ka enamlaste valitsusele järgnenud Saksa okupatsioonivõimud tarvitasid ajaarvutamiseks uut stiili. Vii-

mased olid selle pannud maksuma juba enne praeguse Eesti riigi maa-alade okupeerimist. Sellekohane määrus on kuulutatud välja okupatsioonivõimude Verordnungsblatt'is nr. 10, 25. jaanuarist 1918. (Määrus ise on kirjutatud alla 20. dets. 1917.). Nimetatud määrust aga ei saa meie praeguste Eesti Vab. maa-alade kohta maksvaks lugeda, kuna see määrus oli antud enne nimetatud maa-alade okupeerimist, ning, teiseks, ei vastanud selle määruse sisu ka neile tingimustele, mis ülaltoodud Ajutise Valitsuse seadus Saksa võimude korralduste maksvuse säilitamiseks Eesti riigis seadis üles. Tuleb isegi arvata, et ka Saksa okupatsioonial ajal tarvitati gregoriaani-kalendrit meie maa-aladel seadusliku aluseta, kuna hilisemate Verordnungsblatt'i numbritest enam meie selle küsimuse kohta mingit märki ei leia.

Selle „vea“ tekkimine on väga lihtsalt seletatav: Okupatsioonivõimud, käsitades ajaarvutamisel uut stiili, leidsid meie maa-aladele tungides ees ka samase stiili, ning seepärast ei olnud neil juriidiliselt seisukohalt õieti mingit tarvidust anda uut määrust, millega oleks nende poolt juba ilmunud määruse maksvust laiendatud ka okupeeritud Liivi- ja Eestimaa osade kohta, kuna nad seisid ju nii-kui-nii neile soodsa ja vastuvõetava fakti ees. Nii aktsepteeriti vaikides see korraldus ka okupatsioonivõimude poolt meie maa-aladel.

Meie aga ei saa, minnes välja juriidilisest seisukohast, vaikides selle korralduse maksvust aktsepteerida, kuna eelpooltoodud Ajut. Valits. seaduse olemasolu seda takistab. Kui imelik see ka ei ole, ometi kuni tänaseni elame ja toimime juriidilisi akte ajaarvutuse suhtes korra järgi, millel puudub juriidiline alus. Tänapäev, minu teades, ei ole küsimust tarvituseloleva ajaarvutamise stiili seaduslikkuse kohta tõusnud, ning ükski ametiasutus ega kohus pole selgitanud seda küsimust, kuid kui mingil kombel see küsimus kerkib kord üles mõninga juriidilise akti maksvuse, kestvuse või mõninga muu asjaolu puhul, siis kahtlemata seistakse küllalt täbara küsimuse lahendamise juures.

Põhimõtteid politseiametnike teenistusse võtmisel Preisis.

„E. Politseile“ kirjutanud politseikapten E. Körner, Berliinis.

Alatasa kasvavad nõudmised politseiametnike vastu teenistuskohuste täitmisel juhivad vastavate ametiasutiste tähelepanu mitte ainult intensiivsele ja otstarbekohasele ametnike koolitamisele, vaid ka tulevaste politseiametnike otstarbekohasele valikule.

Eriti problemaatiline on siin küsimus, kuidas saab kõige paremini kindlaks määrata vaimlist kõlvulikkust politsei elukutsele; sellele küsimusele pannaksegi käesolevas kirjatükis erilist rõhku.

Artikli kirjutamise põhjuseks on psühholoogilise valikusüsteemi siseseadmine Preisi riikliku politsei juures, millise süsteemi välja-töötamisest võttis osa ka nende ridade autor.

I. Politsei elukutsele vastavuse katsete tähtsus.

Harilikult kerkib seal esile vakantkohtadele isikute valiku küsi-mus, kus kohasoovijate arv on suurem vabade kohtade arvust. Ko-hale kandideerijaist tuleb välja otsida need, kes kutsele eriti vasta-vad: kõik selleks ettevõetud sammud ja abinõud võib ühe sõnaga nimetada kutsele vastavuse katseks (sõna laiemas mõttes).

Sarnaseid katseid on võetud küll varemgi ette kõigi ametnike suhtes. Nõuti kohasoovijalt arstitunnistus tervisliku seisuga üle või aga võeti ette läbivaatamine ametiarstide poolt; koguti andmeid isiku elukäigu ja kommete üle või nõuti vastavaid tunnistusi. Intel-lektuaalse vastavuse üle selgusele jõudmiseks vaadati läbi koolitun-nistused või toimetati kandidaatidega katseid üldhariduse alal. Kõik need sammud pidid lubama kahtlemata selle üle selgusele jõuda, kas isik vastab valitud elukutsele.

Tüübiline nähe sarnase valiku viisi juures on see, et kutsele vastavuse mõõdupuuks oli üldharidus. Selle tagajärjel arenes laial-dane „õigustatud oleku“ süsteem, mis endaga kaasa tõi kõrgemate õppeasutiste koormamise õpilasiga, kelle vaimlised võimed olid tihti piiratud ja kes oma õigusi andvaid tunnistusi „ära istusid“.

Kui selle vakantkohtadele määramise süsteemi juures paljudele ametiasutisile ei tekkinud silmatorkavaid halbusi, siis olenes see esmalt sellest, et on olemas hulk teenistusharusid, kus võib järele-mõtlematult üldhariduse määra võtta kriteeriumiks kutse vastavu-sele (näiteks liht- või ka keerulisema kantseleiteenistuse juures), ja, teiseks, on võimalik eemaldada täiesti kõlbmatuid kandidaate teenistuse katseajal.

Sootuks teissugune aga on olukord politsei täidesaatvas teenis-tuses. Siin rakendatakse teenistusse erilisel viisil intellektuaalsed võimed, peale selle peab ametnik ka tunnetelt ja tahtejõult vas-tama elukutsele, tema peab lühidalt sellele vastama terves isikus. Vigu, mis tehakse vakantkohtadele valikul, pole võimalik täiesti kõr-valdada ka parima koolitamise juures, eriti veel kui on tegemist defektidega tunnete ja tahtejõu alalt. Sarnaste ametnike mittevastavus toob endaga kaasa kriitilistel pilkudel raskeimaid tagajärgi üldsusele. Seepärast pole politseikutsele vastavuse katsete probleem tähtis ainult majanduslikult, tal on ka riigipoliitiline tähtsus, ja ta õigustab suuremaid väljaminekuid.

Võrdlemisi kiirelt ja vastupanuta on need põhimõtted lõunud läbi kehalise vastavuse kindlakstegemisel välispolitsei suhtes: Preisis maksev ettekirjutus näitab selgesti, et kehalise vastavuse mõiste on arenenud politseiteenistuse praktilistest nõuetest, ja et ei otsita liht-salt terveid kandidaate, vaid sääraseid, kelle kehalised omadused lasevad oletada, et nad eriti hästi sobivad politseiteenistusse. Ka

teistes Saksamaa osariikides on märgata samasugune tendents kehalise vastavuse kindlakstegemisel.

Kui selle vastu aga erilise meetodi maksmapanemine kandidaadi vaimlise vastavuse kindlakstegemiseks politseiteenistusele on nõudnud pikemat aega, siis on see kahtlemata sellest, et sarnaste katsete parema viisi leidmine on raske probleem.

Kui katsete aluseks võtta kehalise vastavuse ja formaalsete teenistusse astumise tingimuste kõrval ainult kohasoovija üldhariduslik tasapind, siis on säärasel süsteemil (pahe kõrval, et see pole õieti katse, kas keegi vastab politseiteenistusele) kahtlemata see hea omadus, et ta on selge ja objektiivne. Võetakse kokku vead ja võrreldakse tehtud töö ettekirjutatud minimaalsete nõudmistega; kui kandidaadi töö tulemused ei vasta neile nõudmisile, ei kõlba ta teenistusse, vastab ta neile nõudmisile, on ta kõlvulik. Eksamineeriva isiku subjektiivne arvamine ei mängi säärasel katsel peaaegu sugugi osa.

Hoopis teissugune on lugu katsete sooritamisega vaimlise vastavuse kindlakstegemisel politseiteenistuse jaoks; need katsed põhjenevad isiku diagnoosile. Muidugi on ka siin võimalik töötulemusi mõõta ja vigu registreerida. Kuid säärased kindlakstegemised pole sarnaste katsete raamides mõõduandvad kutsesele vastavaks tunnustamisel, nad annavad ainult võrdlemisi tagasihoidliku lisanduse üldisele isiku kindlakstegemisele. Säärane üldine isiku võimete kindlakstegemine, mis peab peegeldama võimalikult laialt inimese seemisi omadusi, pole muidugi võimalik arvude abil, siin aitab ainult kirjeldav viis, kirjeldav isiku iseloomustamine. Seetõttu võivad katsetajad teha otsuseid ka ainult isikliku arvumuse alusel. On selge, et niisugusel viisil tehtud valik vakantkohtadele on väga suurel määral eksamineerija isiklikust kõlvulikkusest katsetamiseks. Kuid mis teha: pole olemas „objektiivseid“ meetodeid inimeste arvustamiseks ja sarnaseid ei saa arvatavasti ka tulevikus olema. Professor Poppelreuter ütleb oma juhtnöörides: „Praktilises psühholoogias on hindamine sama õigustatud nagu kliinilises arstiteaduses“. Üldiselt tuleb muidugi kavakindla erikoolitamisega katsuda viia sarnased katsed tegelevad isikud ühisele meetodile. Ka on vajalik sarnaste katsete viise ja nende põhjal tehtud järeldusi reguleerida vastavate üksikasjaliste instruksioonidega.

II. Politsei elukutselise vastavuse katsed Preisi riiklikus politseis.

A. Välispolitsei. Formaalsed teenistusse võtmise tingimused. Preisi riiklondus. Teiste Saksamaa osariikide kodanikud võetakse vastu ainult siis, kui sellega ei saa kahju Preisi kodanikud. Vanadus ei tohi olla alla 20 ja üle 23 aasta. Kohasoovija ei tohi eelkaristatud olla vangimajas kinnipidamisega ega süüteo eest süüdi mõistetud olla, mis näitab ebaausat meelt. Kohasoovija ei tohi varem teenistuses seisnud olla: saksa sõjaväes, saksa mereväes, mõne välisriigi kaitseväes. Kohasoovija ei tohi osa võtnud olla katsetest, mis sihivad põhiseadusliku korra muutmisele luba-

matute abinõudega. Kohasoovijal ei tohi olla suuremaid võlgu. Kohasoovija ei tohi olla abielus. Kohasoovija pikkus peab olema vähemalt 1,68 m. (ilma jalanõudeta). Kohasoovijaid, kes üles kasvavad kasvatusmajas, võib ainult siis võtta politseiteenistusse, kui kasvatusmajja paigutamine ei olenenud põhjustest, mis peituvad kandidaadi isikus. Sooviavaldusi võib anda kõigile riikliku politsei asutisile ja politseikoolidele.

Kehalise vastavuse katsed välispolitseiteenistuse jaoks. Nende kohasoovijate kehaline järelevaatus, kes vastavad ülaltähendatud formaalsetele nõuetele, toimetatakse 36 katsetamiskohas, mis asuvad laiali üle terve riigi. Katsetele allub kandidaat selles katsetamiskohas, mis on kõige lähem tema alalisele elukohale. Katseid toimetab arstide komisjon, kes koosneb kahest ametisolevast politseiarstist. Politseiarstlik otsus peab kõlama: kõlvulik politseiteenistusse I (hästi kõlvulik), kõlvulik politseiteenistusse II (kõlvulik), mittekõlvulik politseiteenistusse III. Katsete läbiviimise aluseks on: „Juhtnõõrid kehalise vastavuse otsustamisel riikliku politsei teenistusele“ („Anweisung für die Beurteilung der körperlichen Tauglichkeit zum Dienst in der staatlichen Polizei“, Kameradschaft Verlagsgesellschaft m. b. H., Berlin W. 35).

Katseviisil teenistusse võtmine pole lubatud. Politseiarstliku komisjoni otsus on lõplik ja tema peale ei ole edasikaebust.

Vaimlise vastavuse katsed välispolitseiteenistuse jaoks. Kuni uue katseviisi maksmapanekuni seisib katse sel alal üldharidusliku taseme uurimises kirjaliku ja suulise katse abil, mis peaaegjalikult seisib saksa keele, matemaatika ja maa-deteaduse alalt küsimuste ettepanemises.

Selle katseviisi loomulikuks tagajärjeks oli see asjaolu, et kõige paremini sooritasid katseid need kandidaadid, kes olid kõige enam elus tegeleanud kirjalike töödega (kõrgemate õppeasutiste õpilased, kirjutajad, ärisellid jne.). Kõrvale jättes seda, et üldharidusliku tasapinna katse jättis kõrvale isiku tunnete ja tahtejõu külje, peab tähendama, et teatava haridusliku nivoo kindlakstegemine ei anna veel mingit tõendust isiku tõelikest annetest, sest katsete tulemused võivad olla „tuupimise“ ja teatud rutiini tagajärjeks. Tegelik elu on siis ka näidanud, et just mitte väikene osa tähendatud kandidaatide liigist (kõrgemate õppeasutiste õpilased, kirjutajad jne.) ei vastanud neile ootustele, mis nendele pandi. Paljudel juhtudel polnud säärase kandidaatide intelligents arenemisvõimeline, ja tahtejõud oli neil nõrk; ka puudus tihti neil närvide tugev vastupanu, mis juba on politseikutsele tingimata tarvilikuks eelduseks.

Selle vastu aga pandi tähele, et algkooli õpilaste grupis leidis sageli kandidaate, kelle kooliharidus oli esialgu küll puudulik, kes aga juba koolitamise aastal politseis tegid tähelepandavaid edusamme seepärast, et nad olid arenemisvõimelised, omasid kindla tahtejõu ja rikkumatu närvikava.

Neil põhjusil oli tarvilik leida valiku meetod, mis ei põhjene just hariduslikul tasemel, mis uurib inimest just sellest küljest, kas ta kõl-

bab politseiteenistusse või mitte. Vaatamata sellele, et uue katseviisi juures pannakse rõhku küsimusele, kas kandidaat on arenemisvõimeline, võidi üldharidusliku taseme katsed ka ära jätta seetõttu, et hästi organiseeritud politseikool on kindlustuseks sellele, et olemasolevad puudused üldhariduses kaotatakse.

Uus vaimlise kõlvulikkuse katseviis välispolitsei ametnikele arenes mitme-aastase töö tagajärjel Preisi politseinstituudis (valitsusnõunik dr. Horst), seda prooviti esialgu Pommerni ja Westfaaleni provintsidest ja pandi maksma 1. novembrist 1930 terve Preisi osariigi maa-alal. Kirjalikud alused selle viisi läbiviimiseks leiduvad Vfd P. nr. 23 (uus trükk 1930) ja salajastes „Juhtnöörides katseviiside jaoks vaimlise kõlvulikkuse kindlaskstegemiseks välispolitsei teenistusele“.

Seda katset iseloomustavad järgmised põhijooned:

1. Kirjalike tööde, plaanikindlate läbirääkimiste ja töökatsete (ka füüsiline töö) varal peab saama võimalikult täie pildi kohasoovija isikust. Mis puutub kandidaadi isiku intellektuaalsesse külge, siis uuritakse kõigepealt, kui võrdne on vastav isik (endise „üldhariduse astme“ mõiste asemel), kui võrdne on temas arenenud anded ja võimed, mis tähtsad politseiteenistuses. Iseloomu küljest uuritakse eriti sooviavaldaja tunnete ja tahtejõu võimeid. Kandidaadi tugev hingeline pingutus katsete ajal peab katsetajale andma võimaluse tähele panna võimalikke närvide kerge erutuse sümptoome, mis võisid jääda arstlikul läbivaatamisel silmapaari vahele. Kandidaadid, kelle juures ilmnevad sarnased sümptomid, saadetakse uuesti politseiarsti juure uurimiste ja läbivaatamiste täiendamiseks.

Uurimise põhimõtteks on kõigi nende katsete juures esimeses järjekorras kindlaks teha, kuidas üks või teine toiming saavutatakse, mitte aga saavutise registreerimine, nagu see sünnib tihti tööstuslikus psühhotehnikas. Etteütleva väärtuse omavad katsetel saadud andmed alles siis, kui võetakse arvesse kandidaadi arenemiskäik ja ümbruskonna mõjud temale, mis on noorest inimesest teinud selle, kellel ta esineb katsetel. Seepärast peavad katsetajad enne uurimuste algust tutvuma vastava kandidaadi elukäiguga nende käes olevate aktide abil; peale selle aga on suur osa suulistest katsetest pühendatud pildi saamiseks kandidaadi ümbruskonnast ja selle mõjudest.

Uurimuste ja tähelepanekute tulemusi ei näidata %-%des ega saavutiste joonistuses, vaid kandidaadi isikukirjelduses, milles eriline rõhk pannakse politseile tähtsatele annetele ja võimetele.

2. Selle isikukirjelduse põhjal teevad mõlemad eksamineerijad (politseikooli nõunik ja politsei ohvitser) otsuse vaimliste omaduste vastavuse üle, kusjuures sooviavaldajad asetatakse kas gruppi G I (täiesti kõlvulik), gruppi G II (kõlvulik) või gruppi G III (mittekõlvulik).

3. Otsus kehalisest (I, II, III) ja vaimlisest kõlvulikkusest saadetakse ühes vastava algmaterjaliga (arstide uurimispaber, kirjalikud tööd, tähelepanekute protokoll, arvamus vaimlisest kõlvulikkusest).

sest) vastava asutise juhatajale, kes nende materjalide alusel seab kokku politseiteenistusse kõlvulikkude kandidaatide nimekirja (esijoones tulevad arutamise alla kandidaadid, kes on katsetel märgitud I ja G I jne.).

4. Kõlvulikkude kandidaatide nimekirjad provintsis saadetakse kõik otsekohe vastava provintsi politseikooli. Viimane kutsub teenistusse esijoones parimad kandidaadid jne. Teenistusse võtmise tähtaegadeks on 1. aprill ja 1. oktoober.

Mis nüüd puutub katsete organiseerimisse, siis tuleb tähendada järgmist. Vaimlise kõlvulikkuse katsete läbiviimine välispolitsei teenistuse jaoks on ülesandeks tehtud 36 asutisele (suuremad politseivalitsused ja kõik politseikoolid). Sealsamas võetakse ka ette kehalise kõlvulikkuse katsed, mis käivad vaimlise kõlvulikkuse katsete eel. Et katsed hoolsasti läbi viia, siis soovitakse neid mitte liig kiirelt korraldada ja läbi suruda, vaid igal katsetamise podaastal nende jaoks jätta 2—3 kuud.

Vaimlise kõlvulikkuse katset võib katsekomisjoni nõusolekul korrata.

Kandidaadid, kes on loetud kõlvulikkudeks, keda aga vakantkohtade puudusel polnud võimalik teenistusse võtta, võivad uuesti avaldada soovi politseiteenistusse astumiseks järgmise vastuvõtu tähtajani, kusjuures neil ei tarvitse enam katseid sooritada.

Politseikooli nõunikud ja politseiohvitserid, kelle ülesandeks on katsete toimepanemine, saadetakse enne katsetele asumist politseiinstituti, kus neile 10-päevase kursusega antakse juhatusi ja õpetusi katsete toimepanemise alal.

Katsete materjal jne. saadetakse politseiinstituti.

Vaimlise kõlvulikkuse katsed kestavad põhimõtteliselt 2 päeva, et võimalikult eemaldada kandidaadi meeoleolu kõikumisi ja et võimalik oleks nendega arvestada.

Katsetele ei lasta, kui see vähegi läbiviidav, mitte üle 10 isiku korraga. Kuna kehaliselt kõlbmatute protsentuaalne arv on umbkaudselt teada, ei tee tähendatud põhimõtte läbiviimine suuremaid raskusi.

Politseiinstituut kontrollib ametnikke nende igapäevases tegevuses, kes kirjeldatud katsetega politseiteenistusse võetud, et saada ülevaadet katsete otstarbekohasusest ja et siis vastavalt parandada katsete süsteemi.

Statistilisi andmeid. 1. oktoobriks 1931 avaldas soovi politseiteenistusse astuda 23.119 isikut. Sellest arvust vaadati läbi tähendatud tähtajani 19.007 kandidaadi palved ja nende juure kuuluvad materjalid, kuna ülejäänud osa jäeti järgmiseks teenistusse võtmise päevaks.

Kehalise kõlvulikkuse katsetel selgus, et 70% kandidaatidest oli sarnaseid, kes kuulusid III liiki, s. o. nad polnud kõlvulikud politseiteenistusse. Kõige suurema % ses mõttes leiame Bochumi katsekohas (kaevanduse raioon) 85%-iga. Umbes samasugune on olukord teistes tööstusraioonides ja suurlinnades (Düsseldorf 83%, Recklinghausen 83%, Essen 72%, Berliin 70%). Hoopis madalamad

on need arvud neis katsekohtades, kuhu ilmuvad kandidaadid maalt või väikestest linnadest. Nii, näiteks, tunnustati Kiilis (Baltimere raioon) ainult 50% kandidaatidest politseiteenistusse mittekõlvlikuks (III). Samuti on olukord päris soodus raioonides: Hildesheimis (50%), Altonas (57%), Brandenburgis (58%), Sensburgis Ida-Preis (62%), Königsbergis (65%), Frankensteinis Sileesias (61%).

Vaimlise kõlvulikkuse katsetel välispolitsei teenistuse jaoks tunnustati keskmiselt 23% vaimliselt mittekõlvlikuks (G III). Suurima % leiame siin jällegi tööstusraioonides (Bochum 53%, Essen 42%, Recklinghausen 41%). Parem on olukord suurlinnades, kus tööstus esikohal ei seisa, nagu näiteks Berliinis (22%), Königsbergis (29%). Suur osa katsekohtadest, kuhu ilmuvad elanikud maalt või väikestest linnadest, näitavad, nagu kehalistel katsetelgi, ka vaimlise vastavuse katsetel päris väikesi kõlbmatukstunnustatute arvusid, nagu näiteks, Münster Westfaalenis (10%), Brandenburg (13%). Hoopis suurem on protsentuaalne vahekord Ida-Preisi maakohtades. Seal kõrvaldati Sensburgis 45% kandidaatidest kui vaimliselt mittekõlvlikud.

1. oktoobril 1929 ja 1. aprillil 1930 teenistusse võetud ametnikest oli 1,53% lõpetanud keskkooli, 76% oli käinud algkoolis, kuna ülejäänud osa oli käinud keskkoolis või kõrgemais õppeasutis.

Enne politseiteenistusse astumist oli samade kandidaatide seas 7,88% õpilasi ja üliõpilasi, 20,87% äri- ja kantseleiteenijaid, 2,34% tehniliste ettevõtete teenijaid, 40,15% käsitöölisi, 14,74% õppimatuid töölisi, 10,57% põllu-, aia- ja viinamarjaistanduste töölisi, 3,45% muid.

B. Vastavuse katsed teiste politsei teenistusharude jaoks Preisinisse seatud: 1. kriminaalkomissaridele ja 2. tehnilise teenistuse eriametnikele (jõuvankrite, õhusõidu järelevalve). Katsed toimetatakse samasugustel alustel (kusjuures muidugi arvesse võetakse vastava teenistusharu erinõuded). Need katsed toimetatakse keskkohas politseiinstituudi ametnike läbi. Teistele politseiteenistuse eriharudele pole seatud sisse erilisi katseid, kuna neisse harudesse võetakse inimesi välispolitseist.

III. Vastavuse katsed teistes Saksa osariikides.

Formaalsed teenistusse võtmise tingimused (vanadus, elukombed) ja kehalise kõlvulikkuse katsete põhimõtted on teistes Saksa osariikides umbkaudselt samasugused nagu Preisin. Hoopis erinevad selle vastu on meetodid, mille abil tehakse kindlaks vaimline vastavus. Nii, näiteks, tehakse järgmistes osariikides ainult katseid üldhariduse (koolihariduse) tasapinna suhtes: Türingenis, Braunschweigis, Anhaltis, Oldenburgis, Mecklenburgis, Bremenis ja Lübeckis. Vaimlise vastavuse katsetega on algus tehtud, olgugi tagasihoidlikul kujul, Sakseni vabariigis.

Väga sarnased Preisin maksmapandud süsteemile vaimlise vastavuse kindlakstegemiseks politseiteenistuse jaoks on katsete meetod Baieris, Württembergis ja Hamburgis, kuigi neis maades pole veel

täiesti loobunud üldharidusliku taseme kindlakstegemise katsetest. Hesseni vabariigis on pandud maksuma süsteem, mis väga sarnaneb tööstustes maksmapandud psühhotehnikale (saavutiste registreerimine). Baadeni vabariigis maksab süsteem, mis seisab üldharidusliku tasapinna uurimise ja Preisis maksmapandud süsteemi vahel.

Uus Preisis maksmapandud vastavuse katsete süsteem on äratanud suurt huvi teistes Saksa osariikides ja see laseb loota, et sel alal kaob peatselt mitmekesisus, et ruumi anda suuremale ühtlusele.

Territoriaalvete laiusest.

Joh. Kaiv.

Territoriaalmere juriidilist seisut, millest ilmus kirjutis „E. Politseis“ nr. 6 — 1931, võib rahvusvahelises õiguses lugeda enam-vähem väljakujunuks. Selles suhtes võime julgesti oma seadusandlisse kui ka administratiiv-praktika aluseks võtta Haagi 1930. a. rahvusvahelise õiguse kodifikatsiooni konverentsi poolt koostatud projekti eeskirjad. Viimased võeti konverentsi poolt vastu tulevase territoriaalmerde käsitava rahvusvahelise konventsiooni eventuaalse osana (vt. Rahvasteliidu väljaanne C. 230. M 117. 1930. V. lk. 17). Nad vastavad üldiselt rahvusvahelisele praktikale.

Kahjuks ei valitse aga niisugune selgus territoriaalmerde laiuse suhtes.

Meil on paljud arvamusel, et rahvusvaheline õigus tunneb ainult kolme meremiili laiust territoriaalmerde. Seda loevad mõned isegi niisuguseks rahvusvaheliselt üldtunnustatud normiks, mis Põhiseaduse § 4 järgi maksab meie õigusliku korra lahutamatu osana.

Nagu aga näeme eelpooltoodust, ei saa meie siiski seda laiust lugeda rahvusvaheliselt üldtunnustatuks.

Territoriaalmerde ulatuse küsimuse selgitamiseks jälgime territoriaalmerde laiust ajaloos, peatume rahvusvahelise kui ka üksikute riikide praktika juures, vaatleme õigusteadele ja riigitegelaste seisukohti.

Vanal ajal lugesid riigid teatud meresid oma omandiseks. Niisuguse vaate maksvusel ei saanud kerkida üldse küsimust territoriaalmerde kohta.

Keskajal leiame õpetlaste juures täiesti vabalt võetud laiuse ilma igasuguse põhjendusega. Nii arvab XIV sajandil Baldus (De rer. divisi Cod. de naut foenore) ja Targa (Ponterazioni maritime) territoriaalmerde laiuse olevat 60 meremiili, Bartolus (Tyberiadis sive de fluminibus, Tractatus de Insulis) aga 100 miili.*) Fauchille

*) Käesolevas kirjutises ettetulevate meremõõtude selgitamiseks toome siin Jesupi (The law of territorial waters and maritime jurisdiction, New York, 1927, lk. XXXVIII) järgi ümberarvutuse meetrites. Nimelt ei ole miili tähendus mitte alati ühesugune.

(Traité de droit international public, Paris 1925, t. I, deux partie, lhk. 173) arwab, et territoriaalvete niisugust vabalt toimetatud piiri määramist võib seletada seega, et kuna hakkas levima merede vabaduse põhimõte, siis katsuti reserveerida endale võimalikult lai vöö riigi randu uhtuvatel vetel. Teiselt poolt tingis tol ajal laia territoriaalmerd ka võitlus mereröövlite vastu.

Kuuekümmemeremiilise piiri leiame ka XVI sajandil, nimelt Bordini juures (De republica, lib. I, cap. X). Kuid samal ajal tekkis uus lahendusviis. Rooma eraõiguse mõjul (I. t, § 21, Digeste, lib. XLV, tit. 2) anti 1565. aastal Hispaania kuninga Philipp II poolt korraldus, mille järgi loetakse territoriaalmere piiriks silmapiiri joon. Sama mõõtmisviis tunnustati kombeõigusena Shotimaal ja Skandinaavias.

Järgmisel sajandil kerkiwad selles küsimuses uued ideed. Nii väidab näiteks Loccenius (De jure maritime), et territoriaalmere laiuseks tuleb lugeda see vahemaa, mis võimalik katta kahepäevase reisiga; teine õigusteadlane aga, Fra Paulo Sarpi (De dominio del mare Adriatico), oletab rannariigi õigust nii laial veevöö, nagu see temale tarvilik, ilma et ta aga riivaks teiste huve; mõni aga tunnustab endist 100-miilist laiust (Solorzano) jne. Samasugune mitmekesidus, nagu seda leiame tolle sajandi õpetlaste juures, väljendub ka riikide praktikas (vt. lähemalt Fauchille, sealsamas lhk. 174).

Mitte vähem lahendusviise leiame XVIII sajandil. Siiski hakkab domineerivana läbi lööma vaade, mille järgi territoriaalmere laiuseks võetakse kahuri laskekaugus rannalt. Niisuguse laiuse määramise leiame ühes Hollandi 1671. a. korralduses. Selle seisukoha teoreetiliseks väljendajaks oli hollandi teadlane Bynkershoek. Viimane väidab, et riikide jurisdiktsioonile alluvaks veeväljaks tuleb lugeda see veevöö, millele ulatub rannariigi sõjariistade kaugus (De dominio maris dissertatio). Sama vaadet pooldavad ka mitmed teised tolleaegsed õpetlased.

Arvatakse (nii Fulton ja Raestad), et see oli itaalia jurist Galiani, kes esimesena väitis, et kahuri laskekaugus tuleb arvata kolmele miilile. Kuna kahuri laskekaugus tol ajal tõeliselt vastas kolmele miilile, siis leidis niisugune vaade kergelt vastuvõttu. Niisugust piiri tunnustasid paljud riigid oma siseseadusandluses kui ka rahvusvahelises lepinguis. Kuid peab seejuures siiski märkima, et riikide

---

Rooma ja vana Itaalia miil võrdus umbes 1,478 meetrile. Seega tegi endine sajamiieline vöö laius välja ligikaudu 150 kilomeetrit.

Niinimetatud „rahvusvaheline geograafiline miil“ võrdub 7420 meetrile. Seda mõõtu tarvitas Hollandi laevastik kuni 1895, mil nad võtsid tarvitusele meremiili, mis võrdne 1852 meetrile.

Praegu üldiselt tarvitataw meremiil või kandiline miil võrdub 1853 meetrile. See on see miil, mis harilikult tarvitatakse rahvusvahelistes lepingutes kui ka siseseadustes, mis puutuvad mere jurisdiktsiooni.

Inglise n. n. statute mile võrdub 1609,3 meetrile.

Mõned Euroopa mannerriikidest väljendavad merekaugusi müriameetrites, mis võrduvad 10,000 meetrile või 5,396 meremiilile.

Vana Preisi miil võrdus umbes 7531,9 meetrile. Norra 1906. a. korralduses räägitakse „harilikust meremiilist“, mis võrdne 7529 meetrile

Mere penikoorem (league, lieue) võrdub umbes kolmele meremiilile.

praktika tolli, tervishoiu ja kalapüügi asjus üldiselt määras palju laiemad piirid (üksikasjalisemalt vt. Fauchille, op. cit. lhk. 176 ja edasi).

XIX ja XX sajandil võistleb peamiselt kaks vaadet: ühe järgi peaks võetama territoriaalmeri laiuseks kahuri laskekaugus, nii nagu see antud momendil tegelikult on; teise järgi aga oleks selleks kolmemiiline merevöö. Mõlemil vaateil on hulk pooldajaid tuntud nimedega juristide hulgas rahvusvahelise õiguse alal. Nii on esimese vaate poolt Bluntsohli (Le droit international codifié), Arthur Desjardins (Traité de droit commercial maritime), F. de Martens (Rev. gén. de droit int. publ. I lhk. 39), Imbart-Latour (La mer territoriale), Perels (Das internationale öffentliche Seerecht der Gegenwart). Kolme miili pooldavad aga Oppenheim (Annuaire de l'Institut de droit international, t. XXVI, lhk. 404), Phillimore (Commentaries, t. III, lhk. 417), Regelsperger (Rev. gén. de droit intern. publ. t. IV, lhk. 740), Travers (Le droit pénal international), Wheaton (Elements of international law).

Kuid peale nende kahe võistleva vaate tuuakse esile samal ajal ka veel muidki seisukohti.

Rahvusvaheline praktika (lepingud, konverentsid, nootide vahetused, arbitraazkohtu otsused) on väga mitmekesine. Kuna selle praktika üksikasjalisem kirjeldus ei mahu käesoleva kirjutise raamidesse, siis toome allpool vaid mõned näited.

Washingtonis, 23. jaan. 1924. a. allakirjutatud konventsioonis alkoholiliste jookide veo kohta tunnustavad Suur-Britannia ja Ameerika Ühendriigid kolmemiilist territoriaalmerd (art. 1). Analoogilised konventsioonid on Ameerika Ühendriikide poolt sõlmitud Saksamaaga, Rootsiiga (22. apr. 1924.) ja Hollandiga. Kuid ainult Suur-Britanniaga sõlmitud lepingus on kindlaks määratud kolmemiiline territoriaalmeri ulatus. Kõik need konventsioonid võimaldavad tolli kontrolli ka väljaspool territoriaalmerd (Schücking — Rahvaste liidu väljaanne C. 44. M. 21. 1926. V).

Kolmemiiline kalapüügi vöö tunnustatakse rahvusvahelises konventsioonis kalapüügi kohta Põhjameres (6. mail 1882.); Suur-Britannia ja Taani (24. juunil 1901.); Am. Ühendriigid — Jaapan — Venemaa — Suur-Britannia (7. juulil 1907.). Taani ja Rootsi vahelises konventsioonis kalapüügi asjus 14. juul. 1899. a. on võetud kalapüügi vöö laiuseks üks merepenikoorem (lieu marine), Rumeenia ja Venemaa vahelises lepingus 16./29. okt. 1907. a. — kümme meremiili.

Rahulepingus Soome ja Venemaa vahel 14. okt. 1920. a. tunnustavad pooled üldiselt 4-meremiilist territoriaalvett Soome lahe suhtes; samas lepingus on aga mõne raiooni tarvis seatud erandlikult kitsam territoriaalmeri piir — mõnes paigas 1 meremiil, $\frac{1}{2}$ või 3 meremiili.

Helsingis 19. aug. 1925. a. Eesti, Soome, Läti, Leedu, Norra, Poola, Danzigi vabalinna, Rootsi, Taani, Saksamaa ja Venemaa poolt allakirjutatud konventsioon alkoholikaupade salaveo vastu võitlemise kohta (RT 38 — 1926) art. 9 ütleb: „Lepinguosalised kohustu-

vad mitte takistusi tegema sellele, et igäüks neist võtab tarvitusele oma seadused laevade kohta, mis ilmselt salaveoga tegemist teevad, vöö piirides, mis ulatub kuni kaheteistkümmne meremiilini kindlamaa ehk saarte rannast.

Kui laeva, mida kahtlustatakse salaveos, kohatakse ülalnimetatud laiendatud vöös ja kui ta pääseb väljaspool seda vööd, võivad selle maa võimud, kellele see vöö kuulub, teda taga ajada ka vabal merel, väljaspool seda vööd, ja temaga samade õiguste kohaselt talitada, kui oleks ta kinni võetud vöö enese piirides.

Need eeskirjad on vastu võetud, ilma et nad puudutaksid seisukohta, millele iga lepinguosaline omaette asunud juriidiliste põhimõtete alal, mis käivad territoriaal- ja tollivööde kohta.“

Sama lepingu lõpuprotokollis art. 9 juure on öeldud: „Saksa, Eesti ja Poola delegaadid deklareerivad, et nende valitsused kiidavad heaks artikkel 9. eeskirjad, eeldusel, et need ei sünnita raskusi legaalsele laevasõidule, ning et selle artikli 2. lõike eeskirja ei või kuidagi tõlgitseda niisuguse tagaajamise õiguse tunnustusena ipso facto — sündigu see väljaspool territoriaalvete piiri või väljaspool 1. lõikes ettenähtud vööd“.

Aalandi saarte konventsioon 20. okt. 1921. a. sisaldab samuti eeskirju, mis määravad Aalandi territoriaalvete ulatuse, s. o. vöö, mis allub neutraliteedile. Ühel juhul ei tohi see vöö ulatuda üle laiuse ja pikkuse kraadides täpselt kindlaksmääratud joone (see kujutab maksimaalset piiri), kuid teisel määratakse selle vöö laiuseks 3 meremiili (Schücking, op. cit. lhk. 9).

Neid konventsioone, kus vööde laiuseks võetakse kahuri laskekaugus, on harva. Seda leiame vaid mõnes vanas lepingus (need on ette toodud Fauchille, op. cit. lhk. 179).

Rannavete ulatuse küsimus on XIX ja XX sajandil olnud mitmel korral otsustamisel rahvusvahelistes arbitraažkohtutes.

Haagi arbitraažkohus otsustas 29. veebr. 1892. a. Beeringu merel kalapüügi asjas, et territoriaalmerel laiuseks tuleb võtta kolm meremiili, kuna pooled — Suur-Britannia ja Am. Ühendriigid — selles küsimuses on ühtlasel seisukohal.

25. veebruaril 1897. a. vahekohtunik F. de Martens austraalia valaskalalaeva Costa-Rica-Packet asjas, mis oli kinni võtnud hollandi laeva, väljendas, et rannariigi suveräniteedi õiguse territoriaalvetele määrab kahuri laskekaugus.

29. novembril 1902. a. asus vahekohtunik Asser ameerika kalapüügilaevade James Hamilton ja C. H. White asjas, mis olid kinni peetud vene ristlajate poolt, seisukohale, et väljaspool igasugust kokkulepet ei või vene territoriaalveed ulatuda 11 miilile rannast (Fauchille, op. cit. lhk. 183).

Riikide siseõiguse mitmekesisusest ettekujutuse saamiseks toome alljärgneva kokkuvõtliku ülevaate.

S u u r - B r i t a n n i a. Seadus jurisdiktsiooni kohta territoriaalvetes n. n. „Territorial Waters Jurisdiction“ 16. aug. 1878. a. määras, et igasugused süüteod, mis kellegi poolt, vaatamata kas ta Briti

kodanik või mitte, saadetud korda tema majasteedi valdkonna territoriaalvete piirkonnas, alluvad admiraliteedi jurisdiktsioonile (art.2) ja et süütegude admiraliteedi jurisdiktsioonile alluvuse suhtes loetakse territoriaalveteks lahtise mere seda osa, mis asub ühe merepenikoorma (league) kauguses rannast, arvates mõõna madalamast joonest (art. 7).

Tollivöö oli endiste seaduste (Hovering Acts 1838) järgi kaheistkümmne meremiili laiune, kuid 1876. a. Customs consolidation Act'i järgi määrati tollivöö laius kolme meremiili peale.

Neutraalveteks loetakse kombeõiguse järgi kolmemiiline merevöö (Revue générale de Droit intern. public, t. 21, lhk. 413 — Raestadi märkus).

Belgia. Kalapüügi vöö ulatus on kolm meremiili (19. aug. 1891. a. seadus).

Tollivöö: üks müriameeter 7. juuni 1832. a. seaduse järgi.

Hariliku jurisdiktsiooni asjus kaldatakse kolmemiilise piiri tunnustamise poole, näiteks, laevade kokkupõrgetel põhjenevate nõuete arutamise asjus (Rev. gén. de Droit intern. public, t. 21, lhk. 408).

Saksamaa tunnustab kolmemiilist territoriaalvete ulatust. See on muu seas väljendatud „Deutsche Seefischerei-Zollordnung'is“ 17. veebr. 1906. a. ja „Deutsche Prisenordnung'is“ 30. sept. 1909. a. See põhimõte on võetud ka mõningasse Saksamaa poolt sõlmitud lepingusse. Samale põhimõttele on rajatud ka mõned saksa priisi-kohtu otsused (näiteks Elida asi 18. maist 1915. a.).

Saksa siseõigus ei tunne muid erivöösid. Küll on aga Saksamaa rahvusvaheliste konventsioonide osaline, kus on nähtud ette erivööd (Rahvasteliidu väljaanne C. 190⁽¹⁾. M. 93. 1929. V, lhk. 109).

Taani. Taani valitsuse vastuses Rahvasteliidu poolt korraldatud küsimustele on muu seas öeldud: „Taani valitsus on asunud seisukohale, et riigil on täielik suveräniteedi õigus territoriaalvete üle kuni kolme meremiili kauguseni rannast, rahvusvahelises õiguses ettenähtud kitsendustega. Kuid see ei takista siiski teostamast mõnesuguseid õigusi ka väljaspool seda piiri, kas mõne konventsiooni või kujunenud kombe alusel, samuti ei takista see määramast praktilistel põhjustel mitmesuguseid kaugusi nende mitmesuguste õiguste teostamiseks“.

„Praegusel ajal tunnustab Taani üldiselt kolmemiilist territoriaalvete ulatust. Endisel ajal oli laiuseks sageli neli meremiili, näiteks kuninglikus dekreedis 22. veebr. 1812. a., mis on jõus praegugi. Ka praegu võib viimasel eeskirjal olla praktiline tähtsus, eriti tolliküsimustes ja lepingutes põhjariikidega“ (Rahvastel. ülalkirj. välj. lhk. 122).

Ameerika Ühendriigid. „Naval Code“ järgi on neutraliteedi vööks kolme-meremiilise mereriba. Tollivöö on kaheistkümmne meremiili laiune (Rahvastel. va. C. 44. M. 21. 1906. V. lhk. 7).

Soome on enam-vähem püüdnud kinni pidada neljamiilisest territoriaalveest. Mis puutub tollivalvesse, siis oli selleks 1887. a. dekreediga määratud kümneverstaline vöö. 30. mai 1927. a. dek-

reediga tollivalve asjus on tollivöö laiuseks määratud kuus meremiili (Rahvastel. va. C. 74. M. 39. 1929. V. lhk. 156).

P r a n t s u s m a a. Ei ole niisugust seadust, mis määraks ühtlase territoriaalvete laiuse kõigiks otstarveteks. Kolmemiiline laius on määratud prantsuse kodanike ainuõiguslise kalapüügi vöö tarvis (1. märtsi 1888. a. seadus); 5. okt. 1927. a. dekreet määrab kolme miili peale selle vöö laiuse, kuhu sõjaajal laevadel keelatud ilma loata tulla nende hävitamise ähvardusel. See laius on suurendatud kuuetele meremiilile Cherbourgi, Bresti, Touloni ja Bizerte sadamate läheduses. Rahuajal on vööraste sõjalaevade tuleku kohta mõnesugused kitsendused seatud kuuemiilises vöös (21. mai 1913. a. dekreet). Tollivalvet teostatakse kahekümne kilomeetri kauguses — 27. märtsi 1817. a. seadus (Rahvasteliidu ülalnim. väljaanne).

I t a l i a tarvitab tollivalve alal kaheksast piirkonda — navigatsioonijärelevalve teostamiseks viiekilomeetrilist vööd ja kümnekilomeetrilist vööd, milles iga laeva juht peab olema varustatud erilise passiga nendesse vetesse tulekuks (Tollis. 26. jaan. 1896). Aafrika rannal ulatub tollivöö kahesteistkümne meremiilini (4. veebr. 1913. a. dekreet).

16. juuni 1895. a. dekreediga on keelatud välisriikide sõjalaevadel teha harjutusi kahuri laskekauguses rannast, välja arvatud, kui selleks eriluba.

Sõja- ja neutraalvööks on 20. aug. 1909. a. korralduse järgi kümne-meremiiline veevöö (Rahvastel. va. C. 44. M. 21. 1926. V).

J a a p a n on alati kaitsnud territoriaalvete kolme-meremiilist laiust (Rahvastel. va. C. 74. M. 39. 1929. V. lhk. 168).

L ä t i. Nagu nähtub Läti valitsuse vastusest Rahvasteliidule, tunnustab Läti praegu üldiselt kolmemiilist territoriaalvett, kuid soovib selle laiendamist. 24. aprilli 1928. a. seaduse järgi on tollivöö kahesteistkümne meremiili laiune (Rahvastel. ülalnim. va., lhk. 171).

N o r r a territoriaalvete vöö laiuseks on üks geograafiline penikoorem (liue géographique). 14. juuli 1922. a. seadusega loodi eriline künnemiiline tollivöö (Rahvastel. ülalnim. v.-a., lhk. 173).

R o o t s i tunnustab nelja meremiili laiust territoriaalvööd (Rahvastel. ülalnim. v.-a., lhk. 188).

Kõik rahvusvahelised kodifikatsiooni kavad territoriaalvete asjus tunnustavad tarvidust maksma panna ühtlased eeskirjad territoriaalvete laiuse kohta. Kuid ka need kavad erinevad laiuse küsimuses.

Rahvusvahelise õiguse instituut (L'Institut de droit international) võttis oma istungil Pariisis 1894. aastal vastu järgmise seisukoha:

Territoriaalmere vöö ulatub 6 meremiili kauguseni, arvates kõigil randadel mõõna madalamast joonest (art. 2). Sõjakorral on rannariigil õigus kas oma neutraliteedi deklaratsioonis või eriteates määrata neutraalvete vöö kaugemale kui kuus meremiili, kuni kahuri laskekauguseni rannast (art. 4).

1924. aastal arutati territoriaalvete küsimust International Law Association'i päeval Stockholmis täiskogus. Küsimust ettevalmistav komisjon pani ette territoriaalvete üldiseks laiuseks kolm meremiili (vähemus kaitses 6-miilist piiri). Komisjon oli selles ühel arvamisel, et rannariigi merepiir ei tarvitse kõigi riigifunktsioonide tarvis olla ühtlane (Björkstén, Das Wassergebiet Finnlands in völkerrechtlicher Hinsicht, Helsingi, 1925).

Santiago 1912. a. Chiili Juristide Kogu poolt vastuvõetud projektis Ameerika kontinendi põhiõiguste kohta, mis hiljem 1917. aastal esitati Havannas Ameerika rahvusvahelisele instituudile, paneb Alvarez ette, et Ameerika territoriaalmerelaius oleks kuus meremiili (Fauchille, op. cit. lhk. 178).

Rahvasteliidu alamkomisjoni aruandja territoriaalmerelaiuse asjas — Schücking — pani oma esialgses kavas ette territoriaalmerelaiuseks võtta 6 meremiili. Kuid peale selle võiks selle projekti järgi rannariiki oma võimu teostada väljaspool seda vööd, näiteks tolli- ja sanitaaralal (art. 2).

Pärast selle projekti arutamist ekspertide komitees muutis Schücking kõnesoleva artikli järgmiselt:

Rannamere vöö ulatub kolme meremiilini (60 ühe laiusekraad), arvates terve ranna pikkusel mõõna madalamast joonest. „Väljaspool suverääniteedi vööd võivad riigid teostada administratiivõigusi tugesdes kommete või olulisele tarvidusele. Hulka arvatakse jurisdiktsiooni tarvilikud õigused nende kaitseks. Väljaspool suverääniteedi vööd ei ole võimalik teostada eksklusiivseid majandusliku kasutamise õigusi.

Kalapüügi ainuõigus normeerub oleva praktika ja konventsioonide kohaselt“ (Rahvasteliidu väljaanne C. 44. M. 21. 1926. V. lhk. 32, 47).

Häagi kodifikatsiooni konverentsil märts./aprillis 1930. a., kus need küsimused tulid otsustamisele, ei jõutud aga selles küsimuses kokkuleppele. Nagu öeldud konverentsi vastava komisjoni ettekandes (Rahvastel. v.-a. C. 230. M. 117. 1930. V. lhk. 3), pörkas kolme meremiilise laiuse kindlaksmääramine nende riikide vastupanu vastu, kes tõendavad, et ei ole niisugust eeskirja, mille järgi oleks territoriaalvete laiuse fikseeritud kolme meremiili peale, ja kes on arvamisel, et nende riigi huvid nõuavad laiemat ulatust. Laiema vöö tunnustamine aga, eriti nende riikide ja ainult nende suhtes, tõstis aga vastuväiteid kahelt poolt: ühelt poolt leidis riike, kes ei olnud nõus tunnustama niisuguseid erandeid kolme miili eeskirjast; teisest küljest olid kõnesolevad riigid ise arvamisel, et niisuguse reegli vastuvõtmine oleks liig omavoliline (arbitraire) ja ei olnud nõus vastu võtma eriseisukorda konventsiooni teel. Erivöö loomise mõtte väljaspool territoriaalvett leidis kaunis palju poolehoidjaid, kuid seda ei saavat siiski võtta kompromissi alusena mitmesuguste poolte vahel.

Samas Rahvasteliidu väljaandes (lhk. 15 ja edasi) on toodud riikide esindajate esialgsed soovid edaspidise territoriaalvete laiuse kohta. Toome siin neist mõned.

Belgia delegaat teatas, et Belgia nõus on kolme meremiiliga koos lisavöö olemasoluga; Saksa del. soovis kolmemiilist laiust lisavööga, lootes, et lisavöö tunnustamisega kergemini saavutatakse riikide nõusolek kolmemiilise territoriaalvee kohta; Suur-Britannia delegatsioon kaitses kolmemeremiilist laiust, põhjendades, et niisugust vööd tunnustavad juba mereriigid, kes annavad peaaegu 80% tervest maailma tonnaazist, ja et niisugune vöö on laevasõidu huvidele kõige soodsam; Tshiili esindaja on nõus kuuemeremiilise laiusega ilma erivööta ehk kolme miiliga ja erivööga; Kuuba esindaja nõuab kuus meremiili ühes erivööga; sama laiust nõuab Hispaania delegaat; Prantsuse delegaat teatab, et Prantsusmaa nõus on tunnustama kolme-meremiilist laiust ühes erivööga, tingimusel, kui temale vastuvõetavalt lahendatakse lähtejoone küsimus; Itaalia del. nõuab kuus meremiili; Jaapani es. — kolm meremiili ilma erivööta; Läti — kuus meremiili ühes erivööga; Norra — neli meremiili, kusjuures ta tingimusi tunnustab erivöö tolli asjus; Hollandi — kolm meremiili; Poola — kolm meremiili ühes lisavööga; Rumeenia — kuus meremiili ühes reservatsiooniga lisavöö suhtes; Rootsi — neli meremiili, kusjuures ta on valmis tunnustama teiste riikide suhtes ajaloolisi teisemõõdulisi kaugusi; Brasiilia — kuus meremiili kõigiks otstarveteks.

Ei oleks huvitusetu vaadelda mitmesuguste riikide praktikat jurisdiktsiooni alal väljaspool territoriaalvete piiri. Kuna see aga viiks liig kaugele, siis puudutame siin vaid Ameerika Ühendriike, kellel selle küsimuse kohta kõige värskemaid juhte ja kus on kujunenud enam-vähem kindel seisukoht. Selleks võime tuua väljavõteted Ühendriikide endise riigisekretäri (ministri) Hughesi huvitavast kõnest 23. jaan. 1924. a., mis trükitud American Journal of International Law. 18, lhk. 229 ja edasi.

„On selge, et Ühendriikide valitsus ei saa kaitsta seda seisukohta, et tema territoriaalveed ulatuvad üle kolmemiilise vöö, ning selleks, et ära hoida vastutust teiste riikide ees, oleks tarvilik Ühendriikide seaduste teostamisel kohaselt tunnustada seda piiri. Sellest ei järgne siiski, et Ühendriigid oleksid täielikult võimetud end kaitsma hulkuvate laevade poolt kordasaadetavate kuritarvituste vastu. Laeva tegevuse ja rannariigi poolt maksmapandud seaduste rikkumise vahel võib olla niisugune otsene side, mis õigustab laeva kinnivõtmist isegi väljaspool kolmemiilist piirkonda. Selle näitena võiks tuua laevade jälitamise juhu (hot pursuit), kus laev on saanud korda süüteo nende seaduste vastu territoriaalvete piirkonnas ning tabatakse põgenemisel. Praktika, mis lubab selle välislaeva jälitamist ja kinnivõtmist, mis põgenes merele selleks, et pääseda kinnipidamisest selle riigi seaduste rikkumise pärast, kelle vetest ta tuleb, on rajatud tegeliku õigusemõistmise võimaldamise tarvidusele (Westlake, I, lhk. 177). Ja see rannariigi õiguse täiendamine võeti Rahvusvahelise Õiguse Instituudi poolt 1894. aastal ühel häälel vastu.

Teine juhtum on see, kus hulkuv laev, viibides väljaspool kol-

memiilist piirkonda, peab rannaga ühendust, rikkudes rannariigi seadusi. Nii väljendas lord Salisbury inglise laeva „Araunah“ asjas, et tema majesteedi valitsus on arvamusel, „et kuigi „Araunah“ kinnivõtmise ajal ise oli väljaspool kolmemiilist territoriaalpiiri, õigustab see asjaolu, et ta oma paatidega püüdis kalu vene vetes ettenähtud loata, tema kinnivõtmist ja konfiskeerimist vastavalt nende vete kasutamist reguleerivate seaduste eeskirjadele.“

Analoogiliseks juhtumiks on Grace ja Ruby asi. Peab märkima, et „Araunah“ juhtumil peeti laev kinnivõtmisele alluvaks ja mitte üksi tema paate. Ja seda peamiselt otsese sideme tõttu laeva tegevuse ja rannariigi seaduste rikkumise vahel. Võib julgesti öelda, et need põhimõtted ei tarvitse piirduda juhuga, kus laev tarvitab oma paate, vaid seda võib kohaldada ka seal, kus laev on tõelikult tegevuses seadusevastases laadungi toimetamises rannariigi pinnale, kuigi seejuures tarvitades teisi paate. Niisuguseks juhtumiks oli Henry L. Marshall'i asi. Rikkalikkude tõendustega tehti kindlaks, et Marshall'i tõeliseks sihiks oli alkohoolsete jookide müük Ühendriikide rannas. Eriti tegutses see laev sel alal viibides 9—10 miili kaugusel Atlantic City'st ja saatis jooke maale mootorpaatidega varem Ühendriikides sõlmitud kokkulepete kohaselt. Ta võeti kinni väljaspool kolmemiilist piirkonda ja mõisteti süüdi. Kohtunik Hough, kõneledes ühemeelse kohtu nimel ja teinud viite Grace ja Ruby juhtumile, ütles: „Erinevus tähendatud asja asjaolude ja käesoleva asja vahel on järgmine: Selle asemel, et lossimist ja laadungi üleandmist korraldada laeva meeskonnaga, tema kaudu või tema abiga (nagu mainitud juhul), viidi terve see asi läbi kokkuleppe alusel isikutega, kes andsid Marshall'ile käskke, ja seda tehti väikeste paatidega, mis ei kuulunud laevale ning millel ei olnud osaltki laeva meeskonda. Kuid, nagu Grace ja Ruby juhtumilgi, kestis lossimise toimetus kuni jook oli toimetatud randa, kuigi lossimine algas väljaspool kolmemiilist piirkonda.“

Niiviisi leiti, et laev ei olnud tegevuses oma tunnustatud õiguse teostamisega ulgumerel, vaid seadusevastases laadungi toimetamises Ühendriikide pinnale, „selle laadungi osa tegelikus sisseviimises Ühendriikide kaubandusse“ viimase seaduste vastaselt. Peab lisama juure, et kuigi Briti valitsus selles asjas esialgu esitas protesti, võttis ta selle lõpuks tagasi põhjusel, et laev ei olnud kantud Briti registrisse bona-fide; samuti võib öelda, et Briti valitsus, võttes tagasi oma protesti, ei ühinenud kohtuotsuses väljendatud põhimõttega. Pidades silmas riikide praktikat ajaloos selles, mis puutub nende territooriumi kaitsesse nende seaduste rikkumise vastu, ei saa Ühendriikide valitsus oletada, et rahvusvahelise õiguse tunnustatud reeglid keelavad niisugused abinõud, mis võeti tarvitusele Marshall'i juhtumil“.

„On selge, et milliseid abinõusid Ühendriigid ka ei peaks õigustatuks rahvusvahelise õiguse põhimõtete kohaselt tarvitusele võtta, ei ole need abinõud, niivõrd kui nad kohaldatavad, küllaldased selleks, et rahuldada seisukorra tarvidusi. Edasi järgneb Ühendriikide

diplomaatilisest ajaloost, et riigid, hulka arvates ka Ühendriigid ise, on väga tundelised nende laevade kinnipidamise suhtes välisriikide võimude poolt rahuajal. Igal kinnivõtmise juhul võivad tekkida tõsised küsimused asjaolude kui ka õigusliku külje suhtes, ning võib tekkida konflikt, mis rikub sõbralikke vahekordi. Kuna just seda liiki asjad võivad tekitada kõige kergemini vaenu, siis oleks tarvilik katsuda saavutada rahvusvahelist kokkulepet.“

Nagu näeme ettetoodust, ei ole rahvusvaheliselt üldtunnustatud territoriaalvete ulatust. Ei ole mingit alust selleks tunnustada kolmemiilist vööd. Niisugust üldtunnustatud laiust ei leia meie ajaloost, ei rahvusvahelise õiguse teoorias ega praegu maksvast riikide praktikast. Niisuguse üldtunnustatud laiuse puudumist tunnustavad otsekohe ka praegusaja rahvusvahelise õiguse tundjad. Nii väljendab Schücking, Rahvasteliidu alamkomisjoni referent territoriaalvete asjus järgmist: Kolmemiilist piiri ei saa käsitleda niisuguse võimupiirkonna vööna, mis oleks üldiselt vastu võetud rahvusvahelises praktikas ja rahvusvahelise õiguse doktriinis (Rahvasteliidu väljaanne C. 44. M. 21. 1926. V.). Sama ütleb prantsuse professor Dupuis: Territoriaalmere piirid ei ole rahvusvahelises õiguses täpselt ega ühtlaselt kindlaks määratud (Académie de droit international-Recueilil de cours 1924, lhk. 162).

Seda tõendab ka saksa õpetlane Liszt oma rahvusvahelise õiguse õpperaamatus. Rääkides kolmemiilisest laiusest tähendab ta, et „ei saa siiski kõnelda niisuguse arvutamise üldisest tunnustamisest (Международное право, Riia, 1923. a., lhk. 111).

Kokkuvõttes võib öelda, et rahvusvaheliselt võib lugeda üldtunnustatuks territoriaalmere olemasolu; samuti on enam-vähem kujunenud välja territoriaalmere juriidiline seisukord. Territoriaalmere laiuse asjus aga ei ole üldtunnustatud seisukohta. Küll võib ülaltoodu põhjal konstateerida, et ei rahvusvaheline praktika ega riikide siseseadusandlused ei tunne 3 meremiilist kitsamat territoriaalmerd. Westlake (International Law, 1907, I k. lhk. 184) arvab, et kolmemiilist laiust võiks lugeda rahvusvaheliselt üldtunnustatud miinimumiks.

Kuna meie ei leia rahvusvahelises õiguses territoriaalmere üldtunnustatud laiust, siis peame seda otsima meie siseseadusandlusest.

Meil maksvatest seadustest, kus räägitakse rannavetest, võivad tulla kõne alla Piirivalve seadus (VSK VI k. 1910. a. v.-a.), Seadus piirituse ja alkoholsete jookide sisse- ja läbiveo kohta (RT 53/54 — 1921) ja Kiirsõidu ujuvabinõude seadus (RT 54 — 1930).

Nendest kõneldakse esimeses tollivööst, kahes viimases aga territoriaalvetest. Esimene seadus määrab kindlaks ka kõnesoleva vöö laiuse, kuna teised kaks räägivad territoriaalvete piiridest, kui olemasolevatest. Seepärast on tarvilik esimeses järjekorras selgitada, mis on mõeldud meil venelt päritud Piirivalve seaduses sisalduva vöö all. Selleks toome kõnesoleva seaduse vastavatest osadest välja võtted.

Nimetatud seaduse § 5 määrab: Veeväli kaheteistkümmne mere-

miili laiuses, arvates madalamast mõõna joonest, riigi merepiiril nii mandril kui ka saartel tunnustatakse tollivööks, mille piirides kõik eesti kui ka välislaevad alluvad nende võimude järelevalvele, kelle peale pandud riigipiiri kaitse.

Edasi lausub sama seadus:

Iga eesti või välislaeva, mis tuleb mere tollivöösse, võib piirivalve läbi otsida, kusjuures laevajuht on kohustatud nõudmise peale ette näitama kõik temal olevad laeva ja laadungi dokumendid (§ 327).

Iga mere tollivöösse tulnud laev peab piirivalve lipu all sõitva laeva juuretulekul peatuma käigu; kui seda ei täideta, laseb piirivalve laeva pihta tühja paugu; siis, kui mere tollivöösse tulnud laev tahab ära minna, kordab piirivalve laevastik esialgu tühje pauke, mille järele laseb rangauti, siis aga laeva korpuse pihta (§ 328).

Paragrahvides 327 ja 328 sisalduvad eeskirjad ei laiene eesti ega välisriikide sõjalaevadele, mis piiri kontrolli suhtes alluvad maksvatele eeskirjadele (§ 328 märkus).

Piirivalve nõuetele mere tollivöös mittealistuva laeva jälitamist võib jätkata ka väljaspool seda vööd neutraalvetes (§ 330).

Kui mere tollivöösse tulnud laeva ülevaatusel ilmneb, et laeval ei ole eesti seaduste järgi nõutavaid laeva- või laadungidokumente või märgitava laadungi ilmset vastolu nende dokumentidega, samuti kui tulevad ilmsiks kaubad, mille sissevedu keelatud, sõjaajal aga sõjakontraband, siis peab piirivalve laev niisuguse laeva kinni ja viib lähema tolliasutuse kätte (§ 333).

Samuti kuulub kinnipidamisele niisugune laev terve laadungiga, mis mere tollivöö piirkonnas lossib mõnesuguseid kaupu väikestele paatidele või kaldale väljaspool tollisadamat ja ilma tollivõimude loata (§ 334).

Ühtlasi määravad Piirivalve seaduse eeskirjad lähemalt ära mere tollivöösse tulevate laevade kinnipidamise ja selle üle akti kokuseadmise korra (§§ 329, 336 ja teised).

Veneaegsete eeskirjade mõtte selgitamiseks peab mõne sõnaga peatuma vene praktika juures üldiselt rannavete suhtes.

Peab märkima, et Venemaa püüdis laiendada oma õigusi võimalikult laiale veeväljale.

Peamiselt oli see hülgepüük, mis mõjutas teda nõudma võimalikult laialdast merevööd.

1821. aastal keelati tsaari ukaasiga välislaevadel konfiskeerimise ähvardusel tulla Vene valdkonnale Aasias ja Ameerikas*) lähemale kui 100 itaalia miili. 1893. aasta kalapüügi seadused keelasid välislaevadel tulla lähemale mõnest rannast 10, teistest aga 30 miili.

1911. aastal anti välja seadus, millega keelati kalapüük ilma loata Vaikses ookeanis kolme geograafilise miili (12.02 meremiili — 20.87 versta) ulatuses, arvates mõõna-aegsest veepiirist või püsiva jää piirist.

*) Alaska oli siis veel Venemaa päralt.

See kalapüügi seadus kutsus esile ägedaid proteste Jaapani poolt. Vene seisukoht väljendus vene välisminister Sasonovi vastuses Jaapani protestinoodile.

Selles vastuses juhitakse Jaapani saatkonna tähelepanu „sellele faktile, et modern rahvusvaheline õigus ei sisalda üldtunnustatud reeglit, mis määraks territoriaalvete piirid, kus võiks teostada riigi suveräänsset võimu“. (Need andmed on võetud Jessup, op. cit., lhk. 28 ja edasi, ja Research in international law, Harvard Law School-Nationality, Responsibility of States, Territorial Waters, Cambridge, Massach. 1929, lhk. 258.) Selle väite põhjenduseks oli tehtud viited teiste riikide tolliseadustele, milles oli nähtud ette kahe-teistkümnemeililine vöö. Nagu sellest nähtub, ei teinud Vene valitsus vahet territoriaalvete ja erivööde vahel.

Siiski, nagu see nähtub Ameerika Ühendriikide chargé teatest oma valitsusele, mis ametlikkude allikate järgi toodud Jessup'i teoses, ei leidnud kõnesolev seadus tegelikult kohaldamist, seda vähemalt 10. sept. 1912, millise aja kohta käib see teade.

1909. aasta tolliseadus oli nähtavasti jatkuks samale programmile. Ta leidis ägedat vastupanu Inglismaa ja Jaapani poolt.

Nagu selgub nendest kasinatest andmetest vene praktika kohta, ei tehtud seal vahet territoriaalvete kitsamas mõttes ja erivööde vahel. Seda näitab ka Piirivalve seadusega n. n. tollivöö alal maksmapandud režiim, mis oma ulatuselt mõeldav vaid territoriaalvete suhtes.

Sellele võib lisada juure, et Venemaa toimetab konfiskeerimisi samade seaduste maksvusel, mis samuti näitab Venemaa vaadet nendele merevöödele kui territoriaalmerele.

Seadus piirituse ja alkoholsete jookide sisse- ja läbiveo kohta ütleb järgmist: „Rahaministril on õigus piirituse ja alkoholsete jookide sissevedu Eestisse ja nende väljalaadimist Eesti territooriumil, niisama nende läbivedu Eestist ja ümberlaadimist Eesti territoriaalvete s (autori harvendus) keelata ja selle kohta sunduslikke määrusi välja anda, järeldusega, et rahaministri keelu ja määruste rikkumisel süüdlased vastutusele võetakse kui salakaubavedajad salakauba sisseveo kohta käivate määruste järele“.

Vastav rahaministri määrus on avaldatud RT 69 — 1921. Viimane räägib samuti territoriaalvetest (§ 1).

Tõuseb küsimus, kas siin räägitakse mõnesugusest teissugusest vööst kui see, millest kõne Piirivalve seaduses.

Paistab, et selles küsimuses tuleb asuda eitavale seisukohale järgmisil kaalutlusil.

Kõnesolev seadus anti välja Venelt päritud Tolliseaduse maksvuse ajal; ta on vaid täienduseks üldises tollikorralduses, mis määratud vene Tolliseaduse ja Piirivalve seaduste järgi. Viimastes aga, nagu näitab vene praktika, ei tehtud vahet tollivöö ja territoriaalvete vahel kitsamas mõttes. Seepärast, kuna temas ei ole nähtud ette erilaiust temas nimetatud vöö kohta, tuleks siin kohaldada üldist tolli asjus seatud laiust, s. o. kaksteist meremiili. Teissuguste laiuste võtmiseks ei leia mingisuguseid aluseid. Rahvusvaheliselt üldtun-

nustatud territoriaalvete laiust ei ole ja järelikult ei ole meil ka alust sealt mõnesuguse laiuse võtmiseks.

Võiks vahest tuua ette seda, et Eesti valitsus on tunnustanud kolmemiilise territoriaalvee, nagu nähtub vastuses Rahvasteliidu poolt omalajal ülesseatud küsimustele territoriaalvete asjas. Sellele peab tähendama, et antud vastus käib vaid selle kohta, missugust territoriaalvete laiust Eesti nõus on võtma aluseks edaspidi sõlmimisele tulevas rahvusvahelises konventsioonis. See vastus käib vaid tuleviku kohta. Pealegi ei ole üldse võimalik niisugusel kaudsel teel valitsusvõimudel normeerida niisugust küsimust, nagu seda on territoriaalvete ulatus.

Territoriaalvete laiust ei määra ka kolmandana mainitud Kiirsoidu ujuvabinõude seadus, järelikult ka temas käsitleva veevöö laiust tuleb selgitada tõlgendamise teel.

Niisugune seisukoht oleks meie siseõigusest ülaltoodud juriidilisil kaalutlusil tuletatud järeldus.

Täiesti iseküsimus on see, kas meie niisuguse rannavete laiuse juures kokku ei pörka mõne välisriigiga. Kuna, nagu seda väljendab Ühendriikide endine riigisekretär eelpooltoodud kõnes, riigid niisuguseis küsimusis on väga tundelised, siis võib vist küll kindlasti öelda, et kui meie tahaksime niisuguses vöös ettenähtud abinõusid terves selles vöö ulatuses täie karmusega läbi viia, et siis konfliktid oleksid möödapääsmatud. Eriti võib seda öelda nende riikide suhtes, kes tunnustavad vaid kolmemiilist territoriaalmerd. Otsustades senise rahvusvahelise praktika järgi oleks niisugustes tülides, kui asi läheks mõnda rahvusvahelisse rahukohtusse, vahekohtu poolt asja meie kasuks otsustamine küsitav. Seepärast nõuab olukord ametiasutustelt selles vöös igasuguste korralduste tegemisel äärmist ettevaatust.

Oleks tarvilik, et meie vastavad asutused võtaksid tõsiselt kaalumisele, kas ja kuidas oleks võimalik läbi saada kitsama vööga ning kuidas võimalik riigi huvide kaitset teostada ka kitsama vööga, ja selle elluviimiseks astuma tarvilikke samme.

Territoriaalmerde laiuse arvutamisel ei ole üksi tähtis kindlaks määrata tema väline piiri kaugus, vaid tuleb teha kindlaks ka joon, millest kaugust tuleb arvata.

Ka selle joone määramise suhtes on lahkarvamusi. Mõned autoritest (näiteks Attlmayr — Die Elemente des internationalen Seerechtes, 1872; Wheaton, op. cit. I k. lhk. 168 ja teised), et territoriaalmerde laiust tuleb arvata sellest joonest, kus meri on laevasõidukõlvuline. Teised autorid aga (näiteks Oppenheim, Schücking, Westlake) võtavad kauguse arvutuse aluseks ranna osa, mis mõõnajal veest jääb välja. See on praktikas kõige rohkem tarvitav mõõtmisviis (lähemalt vt. Fauchille, op. cit. lhk. 195).

Nagu näeme eelpooltoodud väljavõttest meil maksvast Piirivalve seadusest, on meil läbi viidud sama mõõtmisviis (§ 5).

Ka Haagi 1930. a. kodifikatsiooni konverentsi vastav alamkomisjon on leidnud võimalikuks seda üles seada alusena edaspidi sõl-

mimisele tulla võivale konventsioonile. Alamkomisjoni eelkavas on see seisukoht võetud kokku järgmiselt (Rahvastel. va. C. 230. M.117. 1930. V. lhk. 11):

„Territoriaalmeres laius arvatakse terve ranna pikkuselt mõõnajoonest (from the line of low-water mark, de la laisse de basse mer) lahtede ja saarte suhtes ettenähtud eranditega.

Käesolevas konventsioonis mõistetakse mõõnajoon all seda, mis on tähendatud rannariigi ametlikkudel kaartidel, tingimusel, et viimane liig tunduvalt ei lähe lahku keskmisest mõõnajoonest.

Territoriaalmeres asuvad merepõhja seljandikud, kuigi nad ulatuvad veest välja ainult mõõnaajal, võetakse arvesse territoriaalmeres algjoone määramisel.“

Kui mererand kujutaks sirget joont, siis ei võiks tekkida ülalkirjeldatud mõõtmisviisi kohaldamisel kahtlust. Harilikult on aga mererand sakiline: on maaninad, poolsaared, lahed, jõesuud j.n.e.

Merre ulatuvate maaninade ja poolsaarte suhtes katsuti omal ajal kaitsta niisugust seisukohta, mille järgi rannavete laiust oleks tulnud hakata arvama joonest, mis tõmmatud kahe kõige kaugemale merre ulatuva maatipu vahel. Niisuguse vaatekoha kaitsjaks oli XIX sajandi esimesel veerandil ameerika jurist Kent (Commentaries on american law, 1826, I k. lhk. 29). Seda seisukohta katsusid ühes või teises olukorras kohaldada Suur-Britannia ja Ühendriigid. Sarnane seisukoht leidis aga hukkamõistmist vahekohtu otsuses 23. dets. 1854. a. laevade Argus ja Washington asjas.

Siiski leiab niisugune sirgejoone tõmbamise viis aset vähemate lahtede ja jõesuude suhtes. Kuna viimaste küsimus nõuab erikäsitlemist koos sisevete küsimusega, siis siin seda küsimust lähemalt ei puuduta.

Samadel põhjustel jätame siit välja territoriaalvete laiuse arutamise küsimuse sadamate ja reidide ees. Esialgse ettekujutuse saamiseks toome siin vaid Haagi konverentsi alamkomisjoni kokkuvõteted neis küsimusis (Rahvastel. ülalnim. va.):

„Lahe juures, mille kaldad kuuluvad ühele riigile, arvatakse territoriaalmeres laiust sirgest joonest, mis tõmmatakse risti üle lahe suu. Kui lahe suu on laiem kui kümme miili, tõmmatakse joon lahe suule niisugusest kõige lähemast punktist, kus avaus ei ületa kümme miili.“

„Kui jõgi suubub otse merre, siis loetakse jõevesi siseveteks kuni jooneni, mis tõmmatakse üle jõesuu järgides üldist ranna sihti, vaatamata jõesuu laiusele. Kui aga jõgi jookseb jõelõukasse (estuary), siis kohaldatakse sellele eelmerele lahtede suhtes maksvaid reegleid.“

„Territoriaalmeres laiuse määramisel sadamate ees loetakse sadama kõige kaugemale merre ulatuvad alalised ehitised ranna osaks.“

„Reidid, mis kasutatakse laevade laadimiseks, lossimiseks ja ankrus seismiseks ja mille piirid selleks otstarbeks on määratud kindlaks rannariigi poolt, arvatakse selle riigi territoriaalmeres hulka,

kuigi nad osaliselt ulatuvad üle üldise territoriaalmere joone. Rannariik peab ära tähendama need reidid, mida tegelikult niiviisi kasutatakse ja millised on piirid.“

Nagu on märgitud motiivides kõnesoleva eeskirja kava juure, pandi mõnelt poolt ette sarnastada reidid sadamatega. Sel juhul oleks tulnud reidid lugeda siseveteks ja territoriaalmere laiust arvata reidi välispiirist. See ettepanek leiti siiski olevat vastuvõtmatu. Kuigi tunnustati, et rannariigil peab olema võimalus reidil teostada järelevalve ja erilisi politseiõigusi, leiti olevat liig kaugele minevana sarnastada reidid sisevetega, sest niisugusel korral kaotaksid kaubalaevad seal läbisõiduõiguse (right of innocent passage).

Jäab veel lahendada territoriaalmere laiuse arvutamine saarte juures ja merekitsustes. Ruumi puudusel piirdume ka nende suhtes vaid Haagi konv. alamkomisjoni kokkuvõtetega.

„Igal saarel on oma territoriaalmeri. Saareks loetakse maala, mis on ümbritsetud veest ja mis on püsivalt kõrgemal vee-pinnast.“

Saarte gruppide (saarestiku) suhtes hoidus vastav alamkomisjon esitamast ettepanekuid (vt. motiivid).

„Merekitsustes, mis kujutavad läbikäiku ulgumere kahe osa vahel, arvatakse territoriaalmere piire samuti nagu mujalgi rannast, kuigi mõlemad rannad kuuluvad ühele ja samale riigile.“

Kui merekitsuse laius ületab territoriaalmere kahekordse laiuse, loetakse nende kahe vöö vahelised vööd ulgumereks. Kui niisugusel arvutamisel kahe territoriaalmere vahelise veevälja laius ei ületa kaht miili, siis loetakse see vöö võrdseks territoriaalvetele.“

Meil on need küsimused, peale jõesuude, sadamate ning reidide ees territoriaalmere algjoone arvamise küsimuse, lahendatavad Piirivalve seaduse § 5 eeskirjaga. Nagu viimase redaktsioonist nähtub, tuleb meil territoriaalmere algjooneks võtta rannajoon kõigi tema sakkidega, s. o. et territoriaalmere välispiir jookseb paralleelselt ranna joonele.

Omavalitsuste sundmäärustest.

E. Dolf.

Omavalitsuste määrusandline võim ei piirdu ainult n. n. sunduslikkude määruste andmisega, mille rikkumine on seotud nuhtlusseaduses, näit. R. n. s. § 29, ettenähtud sanktsiooniga, vaid ta ulatub kaugemale, nimelt on omavalitsuste esinduskogudel õigus maksta panna peale n. n. sundmääruste ka määrusi, mis ei ole seotud üle-malnimetatud nuhtlusseaduses ettenähtud sanktsiooniga, kuid mis siiski kõigile kohuslikud kui õiguslikud normid.

Käesoleva kirjutise otstarbeks on peatuda lähemalt omavalitsustelt antavate sundmääruste juures, jättes kõrvale muud nende poolt antavad määrused.

Sundmäärusi on õigus anda: linnavolikogudel — Linnaseaduse § 108, alevivolikogudel — Aleviseaduse (VSKK 1917. a. nr. 187, art. 1082) § 62, maavolikogudel — Eestimaa kubermangu admin- valits. ja kohaliku omaval. korralduse teostamise juhtnõõride (VSKK 1917. a. nr. 173, art. 953) § 7 ja Kubermangu ja maakonna semstvo seaduse § 108 ning vähemusrahvuste kultuurnõukogudel — Vähemusrahvuste kulturomavalitsuse seaduse (R. T. 31/32 — 1925) § 3 põhjal.

Alad, millistel omavalitsuste esinduskogud on õigustatud mak- ma panema sundmäärusi, on loetletud ülalnimetatud seadustes. Peale selle leidub alasid, mille kohta omavalitsused võivad anda sund- määrusi, üksikutes eriseadustes.

Sundmääruste andmise õigus puudub vallaomavalitsustel.

Volikogud, andes välja sundmäärusi, peavad pidama silmas, et need ei oleks vastolus maksvate seadustega. Vabariigi Valit- suse poolt antavad määrused peavad olema kooskõlas seadusega (Põhis. § 60 p. 7). Sedasama nõutakse ka ministrite määrustelt (Minist. as. s. § 211 märkus). Needsamad nõuded on maksvad ka omavalitsuste poolt antavate sundmääruste kohta (Linnaseaduse § 109, Aleviseaduse § 63 ja Semstvo seaduse § 110). Samuti pea- vad omavalitsuste sundmäärused olema kooskõlas Vabariigi Valit- suse või vastava ministri poolt seaduste põhjal antud määrustega. Aleviseadus nõuab pealegi, et alevivolikogude poolt antavad sund- määrused oleksid kooskõlas varem maavolikogudelt antud sundmää- rustega; hiljem maavolikogu poolt antavad sundmäärused muuda- vad alevivolikogude poolt antud sundmäärused ainult sel juhul, kui see on maavolikogu sundmääruses otsekohe nähtud ette (§ 63).

Omavalitsuse ajutise järelevalve seaduse (R. T. nr. 78 — 1919. a.) § 4 põhjal esitatakse kõik linna- ja maavolikogu otsused Kohtu- ja Siseministeeriumile kontrolli teostamiseks, seega siis ka volikogudelt vastuvõetud sundmäärused. Sundmäärused vaadatakse ministeeriumis läbi nii seaduslikkuse seisukohalt kui ka sisuliselt. Sisulise kontrolli õigus on antud järelevalve asutisele Linnaseaduse § 110 ja Semstvo seaduse § 111 põhjal (v. Riigik. ots. 24. okt. 1924. a.; R. T. lisa 1924. a. ots. nr. 32). Sundmäärused, mille kohta ei ole vasturääkimisi, saadetakse avaldamiseks „Riigi Teatajas“. Need sundmäärused aga, millega Kohtu- ja Siseministeerium ei ole nõus kas seaduslikkuse seisukohalt või sisuliselt, saadetakse kahe- nädalisel tähtajal ühes märkustega volikogule tagasi uueks läbivaa- tamiseks. Kõrvaldab volikogu sundmäärusest ilmsikstulnud puudu- sed, siis ei leidu takistusi tema avaldamiseks. Ei tee ta seda ja jääb vastuvõetud sundmääruse juure, millisel juhul otsus peab tehtama koosviibivate volinikkude $\frac{2}{3}$ häälteenamusega (Linnaseaduse § 110, Semstvo seaduse § 111), siis avaldatakse see „Riigi Teatajas“ sel korral, kui temas ei leidu vastolusid seadusega, vastasel juhul antakse sundmääruse vastu protest administratiivkohtu korras ja selle avaldamine pannakse seisma.

Alevivolikogudel antavad sundmäärused esitatakse maavalit- susele, kellele on antud nende suhtes kinnitamise õigus. Maavalit-

suselt kinnitatud alevivolikogu sundmäärus saadetakse Kohtu- ja Siseministeeriumile, kellel on õigus selle sundmääruse vastu avaldada protesti kohtus, kui ta leiab selles vastolusid maksvate seadustega.

Omavalitsuste sundmäärustel on riigi kohalikus valitsemises, kodanikkude ühiseluliste vahekordade ja kohustuste normeerimises suur tähtsus. Juriidiliste tagajärgede poolest on nad õieti kohaliku valitsemise seadused. Arusaadavalt peab siis ka omavalitsuste sundmääruste sisulise ja vormilise külje vastu samad kindlad nõudmised seadma üles kui üldriiklike seaduste ja määruste vastu. Sellele juhiti omavalitsuste tähelepanu Siseministri ringkirjaga 16. veebr. 1924. a. nr. 330, märgiti ära sundmääruste väljaandmisel ilmsikstulnud mitmesugused juriidilised kui ka määrustehnilised vead ning puudused, mis takistavad nende väljakuulutamist või jälle teevad raskeks nende käsitamise kodanikkudele, järelevalve võimaluse kui ka kohtule, ja anti täpsemad juhtnöörid nende korduvate vigade ja puuduste kõrvaldamiseks.

Veebruarikuus möödub ülalnimetatud ministeeriumi ringkirja saatmisest omavalitsustele kaheksa aastat. Selle aja jooksul on omavalitsuste poolt võetud vastu suur kogu sundmäärusi. Nende koostamisel on püütud vältida varem kordunud vigu ja puudusi, mis on võimaldanud sundmäärusi avaldamiseks saata, ilma et neid tarvis oleks olnud volikogudele uueks läbivaatamiseks tagasi saata. Teiselt poolt tuleb aga kahjuks konstateerida, et väga sagedasti korraldatakse endisi vigu ja puudusi, hoolimata sellest, et pärast 1924. a. ringkirja saatmist Kohtu- ja Siseministeeriumil on tulnud alata juhtida omavalitsuste tähelepanu selle ringkirja nõuetele. On olnud isegi juhtumeid, kus sundmäärused on koostatud seevõrd hoolimatult ja puudulikult, et nende kohendamine paranduste tegemise teel osutus täiesti võimatuks, ja neid tuli täiesti ümber töötada.

Märgin käesolevas kirjutises lähemalt ära need olulisemad vead ja puudused, mis seni omavalitsuste sundmääruste kokkuseadmisel korduvad ja mille kõrvaldamiseks tuleb astuda tõsiseid samme. Selle nõude täitmisel ei oleks omavalitsustel tarvidust üht ja sama sundmäärust mitmel korral volikogus arutada, sundmäärused pääseksid kiiremalts maksvusele, ja langeks ära pikk kirjavahetus ja seletuste andmine omavalitsuste ja järelevalve asutise vahel.

1. Omavalitsused võivad anda sundmäärusi ainult nendes asjades, mille kohta omavalitsuste määrusandline õigus otsekohe ette nähtud maksvates seadustes. Seepärast tuleb igas sundmääruses tähendada, missuguse seaduse põhjal antakse sundmäärus välja, nagu seda nõuab ka Riigi Teataja seaduse (R. T. nr. 92 — 1927. a.) § 5. See alus peab sama seaduse järgi märgitama sundmääruse pealkirja all teksti ees (§ 5).

Seda nõuet alati ei täideta või selle täitmine on puudulik. On esitatud sundmäärusi, kus alust üldse pole näidatud, mille põhjal nad välja antakse. Mõnedel juhtudel näidatakse ainult seaduse väljaandmise aeg ja järjekorra number, kuid ei nimetata seadust ennast ja väljaandeid, kust seda võib leida. Sageli jäetakse õige alus

märkimata ja lepitakse mõne kõrvalise, asjasse kaudselt puutuva alusega jne.

Samuti on tarvilik, et sundmääruse pealkirjas tähendatakse, kelle poolt ja millal ta on võetud vastu, nagu seda nõuab ka Riigi Teataja seaduse § 6 p. 1.

2. Sundmääruses ei või normeerimisele võtta vahekordi, mis juba normeeritud vastavate seaduste, Vabariigi Valitsuse või ministrite määrustega. See tähendab, et sundmäärus ei või korrata seaduste ja keskvalitsuse määruste sisu või koguni neid võtta määrusse sõna-sõnalt.

Selle nähtusega tuleb sageli tegeleda ja tema vastu võidelda. Kui seda lubada, siis tekiks sarnane olukord, et omavalitsused maksmapandud sundmääruse muutmise ja täiendamise korral, mida ainult nemad on õigustatud tegema, võivad seadusi ja keskvalitsuse määrusi kohal muuta ja täiendada, mis aga ei kuulu nende võimupiiri.

Samuti ei või sundmääruses korrata nõudmisi, mille täitmine on kirjutatud ette maksvate seadustega, sest nende nõudmiste täitmine on iseenesest kohustav, ilma et selleks nõutakse omavalitsuse korraldust.

3. Sundmääruse pealkiri ei vasta sageli tema sisule. See leiab aset peaaesjalikult siis, kui ühte ja samasse sundmäärusse on mahutatud mitu normeeritavat ala, millel puudub sisemine side. Mõistagi, et sarnasel korral on raske leida sundmääruse sisule vastavat pealkirja. Seepärast on otstarbekohane, et igale vastavale alale oma sundmäärus antakse ega mitu üksteisest erinevat ala ühte sundmäärusse ei paisataks.

4. Sagedasti leidub sundmäärustes paragrahv, mis määrab, et see või teine äri- või tööstusline ettevõtte ei või enne tegevust alata, kui ta ei ole selleks muretsenud omavalitsuselt vastava loa (näit. juukselõikamis- ja habemeajamisäri). See nõue ei ole kooskõlas maksvate seadustega, mis kindlustavad vabaduse ettevõtete avamisele ja kasutamisele põllutöös, kaubanduses ja tööstuses (Põhis. § 19, R. T. nr. 113/114 — 1920. a.) ilma kellegi loata. Kes rikub oma tegevusega neil aladel seadusi ja määrusi, see võetakse vastutusele ja kannab selle eest karistuse, kuid tegevust ei või kellegi keeldu ega teha rippuvaks loa saamisest, olgu siis, et seadus nõuab teatava ettevõtte avamiseks omavalitsuselt eriloa muretsemist.

Küll võib aga sundmääruses nõudeid seada üles, millistele peavad vastama ettevõtte ruumid. Kui ettevõtte ruumid sundmääruse nõudeid täidavad, mille kontrollimist toimetab omavalitsus, siis võib ettevõtte tegevust alata, ilma et tal oleks tarvis muretseda mingit avamisluba.

5. Mõnedes sundmäärustes leidub osi, mis ei puuduta sugugi kodanikke, kellele sundmäärused antakse, vaid sisaldavad instruksioonilisi eeskirju omavalitsuse täidesaatvatele organitele, näit. valitsusele, täidesaatvatele komisjonidele jne. Sarnased osad ei kuulu sundmäärustesse ja tuleb hoiduda nende mahutamisest sinna.

6. Sundmäärus on kohustav kõigile elanikele ja asutisile selle omavalitsuse piirkonnas, kes ta annud välja, mispärast ei ole lubatud määruses erandit teha üksikute isikute või asutiste kohta. Sellest üldreeglist leidub sundmääruste andmise praktikas kõrvalekaljumisi, näit. on Vene ja meie ajal antud sundmäärusi üksikute maaalade kohta, millega kohustatakse, näit. teatava uulitsa majaomanikke tegema eritüübilisi kõnniteid, keelatakse ära jalgratastel ja autodel sõitmine mõnedel uulitsatel ja linnajagudes, pannakse maksima tervishoidlised eeskirjad mõnede linnaosade kohta, mis on tervishoidliselt õige halvast seisukorras jne. Kõikidel neil juhtudel ei riku sundmäärused ühtluse põhimõtet kõigi linna (alevi) elanike kohta, sest nad laienevad kõigi elanike peale, kelle tegevus on seotud sundmääruse piirkonnaga (v. Vene Sen. uk. 27. veebr. 1909. a. nr. 2455).

7. Sundmääruses võib ette näha sundmääruse mittetäitmise eest ainult kohtulikku vastutusele võtmist nuhtlusseadustes tähendatud paragrahvide järgi (R. n. s. § 29 või erikaristused mõnede süütegude eest). Igasugused karistuse ähvardused administratiivsel teel ei või sundmääruses aset leida (näit. rahatrahvid, lubade äravõtmised alaliselt või ajutiselt, õiguste kitsendamised varanduste kasutamises jne.).

Näit. üks maavolikogu, nähes oma sundmääruses ette määruse rikkujate seaduslikule vastutusele võtmise R. n. s. § 29 järgi, tahtis peale selle anda kohtulikud funktsioonid ka veel maavalitsusele, lasta maavalitsust alkoholiliste jookide müügikohtade omanikke või vastutavaid müüjaid karistada veel omalt poolt uue kõrgema karistusnormiga, nimelt: alkoholiliste jookide müügikoha pidamise õiguse kaotusega ja väljaantud alkoholiliste jookide müügiloa äravõtmisega maavalitsuse otsuse põhjal. Selliseks õigustamiseks puudub maavolikogul igasugune seaduslik alus. Maavolikogu võib ainult keelata üldist alkoholiliste jookide müüki Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse (R. T. nr. 50 — 1927. a.) § 12 põhjal.

Omavalitsuse sundmäärustes võib nende rikkumise juhuks administratiivkaristusi ette näha ainult siis, kui seda mõni seadus võimaldab, näit. Mõnede seaduste ja sundmääruste rikkumise eest määratavate administratiivkaristuste seadus (R. T. nr. 183/184 — 1925. a.).

8. On olnud juhtusid, kus sundmääruses antakse täidesaatavale organile õigus sundmääruse täitmisel teha oma äranägemisel erandeid üksikute kodanike suhtes. Näit. leidis ühes sundmääruses järgmine paragrahv: „Ehitaja, kes ehitise alustanud ehitusloata, on kohustatud seadusevastaselt teostatud ehitise kõrvaldama. Maavalitsusel on õigus sellest reeglist erandeid teha.“

Kui juba sundmääruses ei ole lubatud teha erandeid üksikute isikute suhtes, sest et sellised erandid ei vasta sundmääruste iseloomule, mis peavad olema ühtviisi kohuslikud kõigi elanike kohta, siis seda enam ei või lubatav olla sundmäärusega anda erandite tegemise õigus omavalitsuse täidesaatavale organile, nagu seda näeme

ülalõoodud juhul. Missugused motiivid peaksid küll siin maavalit-
sust juhtima, kui ta ühelt kodanikult, kes oma ehitise püstitanud
ehitusloata, nõuab selle kõrvaldamist, teiselt aga, kes samuti talita-
nud, ei nõua seda.

9. Siseministri ringkirjas 16. veebr. 1924. a. juhiti omavalit-
suste tähelepanu muu seas sellele, et sundmäärusega ei või luua
ning elanikele peale panna makse ja naturaalkoormatusi, kui see
seadusega ei ole lubatud. Kuigi see nõudmine on leidnud üldiselt
täitmist, tuleb siiski konstateerida üksikuid juhtusid, kus sellest kal-
dutakse kõrvale.

Sama lugu on mitmesuguste taksidega, mida omavalitsused on
õigustatud seaduse järgi maksma panema. Nagu Vene Senat mit-
mel puhul on seletanud (ots. 8. märts. 1895. a. nr. 1886; 23. sept.
1897. a. nr. 10868; 7. maist 1906. a. nr. 5021; 28. apr. 1908. a.
nr. 5083 j. t.), ei ole lubatud sundmäärusse mahutada mingisuguseid
takse, sest nende maksmapanemiseks on seaduses nähtud ette teine
kord kui sundmäärustele. Ja kuigi takside asetamine sundmäärus-
tesse oleks lubatud, siis oleks see praktiliselt seisukohalt ebaotstar-
bekohane. Sundmäärused antakse pikema aja peale, nende muut-
mine ja täiendamine on raskepärane. Taksid aga vajavad muutu-
vate olude tõttu kiiremat muutmist ja täiendamist, ja selle läbivi-
mine nõuab seepärast lihtsamat korda, kui seda võib öelda sund-
määruste kohta.

Ka takside suhtes ei peeta alati ettetoodud korrast kinni.

10. Ühes sundmääruses loeti „harilikkudeks“ pühapäevadeks
*ka kolmekuninga-, risti- ja palvepäevad, mis Pühade ja puhkepäe-
vade seaduses (R. T. 155/156 — 1922. a.) määratud riiklikeks püha-
deks ja puhkepäevadeks. Kui iga asutis päevi isemoodi hakkab lu-
gema ja nimetama, siis tekib nende suhtes niisugune mõistete sega-
dus, et viimaks ei saada enam üksteisest aru. Eesti keeles ja se-
aduseandluses nimetatakse päevi äripäevadeks (kuus päeva nädalas,
igauks erinimetusega), pühapäevadeks ja pühadeks nende erinime-
tustega, mis määratud kindlaks Pühade ja puhkepäevade seadusega
ja milliseid nimetusi peab tarvitama ametlikes aktes.*

11. Sundmäärustes tahetakse pahatihti normeerida politsei
õigusi ja kohuseid valve suhtes sundmääruste täitmise järele. Seda
ei ole tarvis sundmäärustes teha, sest politsei õigused ja kohused on
nähtud ette vastavates seadustes. Kui tahetakse aga järelevalvet
peale politsei veel panna eriliste omavalitsuste ametnike peale, siis
tuleb seda määruses otsekohe öelda.

12. Omavalitsuse sundmäärust võib täiendada, muuta ja tü-
histada ainult samas korras, milles ta on võetud vastu ja avaldatud.
Sellest järgneb, et juba vastuvõetud sundmääruse tekstis võib sisu-
lisi kui ka redaktsioonilisi parandusi teha ainult vastav volikogu,
mitte aga omavalitsuse valitsus või järelevalve asutis.

Et vältida redaktsioonilisi õigekirjutuse vigu, on kindlasti
soovitav, et sundmäärused, nende üksikud osad, parandused või
täiendused enne lõplikku vastuvõtmist volikogus lastakse lõppvormis
tarvilikult redigeerida ja parandada.

Sundmäärused tuleb nende vastuvõtmise järele kanda täpselt algusest kuni lõpuni volikogu protokollis. „Riigi Teatajas“ avaldamiseks saadetavad eksemplarid peavad täpselt vastama ülemaltähendatud protokollile ja ei tohi sisaldada sisulisi ega redaktsioonilisi parandusi, võrreldes algkirjaga protokollis. Selle täpsuse eest vastutavad valitsused.

Kui aga jälgida Kohtu- ja Siseministeeriumile avaldamiseks esitatud eksemplare, siis näeme õige tihti, et nendes on lahkuminekuid volikogult vastuvõetud tekstist kas paranduste, muudatuste või täienduste näol. On leidnud isegi aset juhus, kus sundmääruse üks osa sellest tervenisti oli jätetud välja!

See näitab, et avaldamiseks esitatavaid sundmääruste eksemplare kas teadlikult muudetakse, täiendatakse või parandatakse, või jälle, et vastavad valitsused küllalt hoolsasti selle järele ei valva, et need eksemplarid oleksid kooskõlas volikogult vastuvõetud sundmääruse tekstiga.

13. Tegelik elu nõuab, et ühes või teises sundmääruse paragrahvis on tarvis ette võtta osaline muudatus. Kuidas seda teostada? Kahte viisi. Ühed volikogud muudavad vastava paragrahvi tervelt ja panevad ta uues redaktsioonis maksma, olgugi et see paragrahv vajab ainult osalist muutmist, teised jälle muudavad vastava paragrahvi ainult osaliselt, mis niiviisi poolikult muutmata osast lahus väljendatuna osutub arusaamatuks. Viimasest muutmisviisist tuleks igal juhul hoiduda.

On ka juhtusid, kus mõnes üksikuparagrahvilises sundmääruses terve rida muudatusi tehakse. Sarnane sundmääruse muudatustega tükeldamine ei ole kuidagi lubatav. Kui lühikeses sundmääruses midagi muuta tahetakse, siis koostatagu ta juba tervelt uuesti ja avaldatagu uue sundmäärusena. Eraldi avaldatud muudatused raskendavad sundmääruse käsitamist sellega, et osi tuleb otsida mitmest Riigi Teatajast ja igakord uurida, mis neist maksab.

14. Riigi Teataja seaduse § 7 järgi peab Kohtu- ja Siseminister selle järele valvama, et omavalitsuste sundmäärused vastaksid välisele ning sisemistele tehnilistele nõuetele (sama sead. § 6 p. 2).

Sundmääruse normid positiivsete nõudmiste ja ettekirjutuste näol peavad olema väljendatud lühidalt ja selgelt, et nende käsitamisel ei võiks tekkida lahkavamusi.

Sundmäärused peavad olema grupeeritud nende omavalitsuse ja eriseadustes loetletud asjade kohaselt, mille kohta omavalitsusel õigus on sundmäärusi anda (iga normeeritava asja kohta ise sundmäärus, nagu sellele juba eelpool juhiti tähelepanu), samuti peavad olema kokku seatud osades või peatükkides ja iga osa või peatükk paragrahvides.

Ses asjas tuleb paljudel omavalitsustel võidelda suuremate raskustega, eriti just vilunud jõudude puudusel. Pahatihti põrkame kokku sundmäärustega, mis nii välise kui ka sisemiste tehniliste nõuete suhtes osutuvad puudulikeks, sageli väga puudulikeks: osade grupeerimine lonkab, üksikud paragrahvid on asetatud mitte sel-

lesse ossa, kuhu nad peaksid kuuluma, vaid mõnda teise ossa, kusjuures leidub paragrahve, mis segased, lauseehituselt vildakud, mitmetpidi mõistetavad, redaktsiooniliselt puudulikud jne.

15. Riigi Teataja seaduse §§ 3 ja 7 järgi Kohtu- ja Siseministeeriumi järelevalvele ja tema kaudu Riigi Teataja esimeses osas avaldamisele kuuluvad omavalitsuste niisugused määrused, korraldused ja otsused, millel on üldine sundiseloom. Sellised määrused, korraldused ja otsused omavalitsused peavad esitama ministeeriumile kolmes eksemplaris, kes jätab ühe eksemplari endale ja saadab kaks Riigi Teatajale avaldamiseks.

Seda nõuet aga sagedasti ei täideta, eriti sundmääruste suhtes. Saadetakse vähem eksemplare, kui nõutakse, mistõttu tuleb ministeeriumil nõuda omavalitsustelt täiendavaid eksemplare, mis omakord viivitab sundmääruste, korralduste ja otsuste väljakuulutamist.

Saadetakse ka sundmäärused, korraldused ja otsused pahatihti otsekohe Riigi Teatajale, aga mitte ministeeriumile, mistõttu nende avaldamine samuti peab viibima, sest et Riigi Teataja toimetus annab need saadetised edasi ministeeriumile kontrolli teostamiseks, kust nad siis uuesti toimetusele tagasi lähevad avaldamiseks.

Muid teadaandeid ja kuulutusi, mis ei kannu üldist sundiseloomu, omavalitsused võivad avaldada oma äranägemisel ja saata need vahenditult Riigi Teataja toimetusele, kes avaldab nad Riigi Teataja teises osas (Lisas).

16. Riigi Teataja seaduse § 8 järgi omavalitsuste sundmäärused hakkavad maksma kümnendal päeval pärast avaldamist Riigi Teatajas, kui vastavates seadustes pole nähtud ette erandeid või sundmääruses eneses teist tähtaega ega teist avaldamisviisi.

Kuid linnaomavalitsuste sundmääruste maksmahakkamiseks on Linnaseaduse § 111 ja maaomavalitsuste sundmääruste maksmahakkamiseks — Semstvo seaduse (VSK II k. 1915. a.) § 112 nähtud ette eritähtaeg, mis ei või olla alla kaht nädalat sundmääruse avaldamise päevast arvates. Ja Aleviseaduse (VSKK 1917. a. nr. 187, art. 1082) § 67 määrab aleviomavalitsuste sundmääruste jõusseastumiseks sama tähtaja ja korra, mis on maksvad maaomavalitsuste sundmääruste suhtes.

Seepärast tuleb sundmääruste maksmahakkamise tähtaeg nende määrustes määrata mitte alla kaht nädalat pärast avaldamist Riigi Teatajas.

Kuigi selle seaduse nõude peale on juhitud omavalitsuste tähelepanu nii ringkirjaliselt kui ka üksikutel juhtudel, ei panda seda siiski tähele. On võetud vastu sundmäärusi, kus nende maksmahakkamise tähtaeg üldse ei ole tähendatud, mõnedes sundmäärustes on nende maksmahakkamise tähtajaks määratud nende avaldamise moment Riigi Teatajas, teistes jälle on see maksmahakkamise tähtaeg lühem määratud kui kaks nädalat pärast avaldamist Riigi Teatajas. Sääraseid sundmäärusi ei saa saata ministeerium avaldamiseks edasi ja need peavad uuesti rändama volikogusse.

Lõpetades lühikest ülevaadet omavalitsuste sundmääruste kohta pean tähendama, et ettetoodud puudused on olulisemad ja et leidub

omavalitsuste sundmäärustes ka veel rohkesti teisi vähemaid puudusi, mille juures aga peatuda ei tarvitse. Samuti tuleb konstateerida, et nendes omavalitsustes, kus leidub rohkesti juriste ja teisi vilunud omavalitsuse tegelasi, sundmäärused koostatakse seaduse nõuete kohaselt ja ilma muude suuremate puudusteta. Mida suurem puudus nimetatud jõududest, keda sundmääruste koostamise tööle võiks rakendada, seda puudulikumaiks osutuvad sundmäärused. Üldiselt peab aga tähendama, et asi ses suhtes aastate kestel on märksa paranenud ja loodetavasti veelgi palju paraneb, milline siht omavalitsustele nende määrusteandluses olgu eesmärgiks.

Missuguses korras sünnib usuühingute avalike matmispaikade laiendamine?

Oskar Angelus.

I.

Y. kogudus palus kirjaga X. maavolikogule lubada vana matmispaika, mis Matmispaikade seaduse (R. T. nr. 171/172 — 1925) § 2 p. 2 järgi, kui usuühingu endine surnuaed on avalik matmispaik, laiendada avaliku matmispaiga mõttes.

Maavalitsus ei viinud avaldust volikogu ette, vaid saatis selle Kohtu- ja Siseministeeriumile ühes tarvilikkude plaanidega vastava loa andmiseks ja plaanide kinnitamiseks.

Tekib küsimus, kelle võimkonda kuulub sarnaste küsimuste otsustamine: kas omavalitsuste esituskogude või aga Kohtu- ja Siseministri kompetentsi?

Seadus ise sellele küsimusele ei vasta, arvatavasti seepärast, et seaduse väljatöötamise ja Riigikogu poolt vastuvõtmise ajal (29. oktoobril 1925) ei arvatud, et üldse võiks tekkida sarnane küsimus, et üldse tuleks ette juhtumeid, kus usuühingud kavatsevad laiendada avalikke matmispaiku a v a l i k u matmispaiga mõttes.

Selleks eelduseks olid mitmed alused. Üheltpoolt olid usuühingud enamalt jaolt üldse selle vastu, et nende surnuaiad muudetakse avalikkudeks matmispaikadeks, kuhu peab matma ka vastavasse kogudusse mittekuuluvaid isikuid. Kuna Matmispaikade seadus näeb ette (§ 3) ka eramatmispaikade asutamist, muu seas usuühingute ja eraseltside poolt oma liikmete tarvis (p. 1), siis võidi arvata, et usuühingud kasutavad tulevikus ainult seda võimalust, kui vanad surnuaiad kipuvad kitsaks jääma.

Teisest küljest arvati, et, nagu tähendatud Matmispaikade seaduse seletuskirjas, „oleks loogilisem, pidades silmas kiriku ja riigi lahutamise põhimõtet, ka olevad avalikud surnuaiad üle anda kohalikkude omavalitsuste kätte, s. o. tervet matmiseasja kommunaliseerida, kuid see oleks riigielu oleva olukorra juures ebaotstarbekohane

kui ka enneaegne. Seepärast oleks otstarbekohasem kommunaliseerimisele ainult algus panna, tema edaspidist arenemist elu enese hoolde jättes“ (II Riigikogu protokollide lisad, 9. istungjärk, 5. okt. 1925 — 18. dets. 1925, veerud 27, 28). Seega jäeti nagu olude sunnil surnuaiad kogudustele, olles arvamusel, et aja jooksul nii-kui-nii asjad lähevad omavalitsuste kätte.

Tegelik elu on läinud teist rada. Nüüd tuleb vastavatel riigi- ja omavalitsusasutustel lahendada küsimusi, mis seaduses on jäetud lahendamata.

Kõigepealt peab pidama silmas, et usuühingud võivad küll laiendada nende valitsemisel olevaid avalikke matmispaiku, uusi avalikke matmispaiku nemad aga asutada ei saa. Nimelt näeb seaduse § 4 ette avalikkude matmispaikade laiendamist, ilma et oleks tähendatud, et mõnd liiki avalikkudest matmispaikadest üldse ei saa laiendada või et laiendamise korral muutuks nende valitsemise viis. Sellevastu aga kuuluvad seaduse § 2 järgi avalikkude, s. o. üldtarvitamiseks määratud matmispaikade alla: 1) linnade, alevite, maade, suuremate valdade või valdade ühenduste poolt asutatavad matmispaigad ja 2) usuühingute (koguduste) senised (s. o. kuni seaduse maksmahakkamiseni) surnuaiad. Kui usuühing asutab mõne uue matmispaiga, võib see olla ainult eramatmispaik (§ 3 p. 1).

Olgu siin muu seas tähendatud, et ühele osale omavalitsustest, nimelt valdadele, mis ei kuulu suuremate hulka, ei ole üldse antud võimalust asutada matmispaiku; ainult siis, kui nad ühinevad matmispaiga asutamiseks teiste valdadega, on neil see võimalus. Missugused need suuremad vallad aga on, selle kohta ei leidu juhatusi ei seaduses ega selle põhjal väljaantud määruses (R. T. nr. 67 — 1926. a., Siseministri määrus 31. aug. 1926. a. matmispaikade asutamistingimuste ja tarvitamise, maksude, järelevalve ja korraldamise ning tervishoidlikkude nõuete, samuti suletud matmispaikade edaspidise kasutamise kohta). Nii et küsimuse otsustamine, kas mõni vald kuulub suuremate valdade hulka matmispaiga asutamisel, oleb täiesti Kohtu- ja Siseministri äranägemisest, kes annab suurematele valdadele loa avaliku matmispaiga asutamiseks, resp. laiendamiseks (Matm. sead. § 4).

Nende suuremate valdadega on seaduses juhtunud veel üks teine arusaamatus: teatavatel, seaduses ettenähtud kordadel läheb usuühingu avalik matmispaik „vastava linna, alevi, maa, valla või valdade ühenduse valitsemise alla“ (§ 7). Siin ei kõnelda enam suuremast vallast, kuid „valla“ all tuleb siiski mõista just seda „suuremat valda“, s. o. valda, mis surnuaeda võib asutada, nagu tähendas seaduse arutamisel Riigikogus tollaegne Siseminister K. Einbund (II Riigikogu protokollid, 9. istungjärk, 1925, veerg 225). On aga tähendamata jäetud, mis sünnib nende usuühingute avalikkude matmispaikadega, mis § 7 ettenähtud juhtudel lähevad vastava omavalitsuse valitsemisele, kui nad asuvad väikeses või keskmise suurusega vallas.

II.

Avalikkude matmispaikade asutamise ja nende laiendamise kord on nähtud ette seaduse § 4, mille järgi see asutamine ja laiendamine sünnib vastava omavalitsuse esituskogu otsusel, kusjuures erandlik kord on nähtud ette ainult alevite, suuremate valdade ja valdade ühenduste poolt kavatsetavate matmispaikade asutamiseks ja laiendamiseks, milleks on tarvilik peale vastava omavalitsuse esituskogu otsuse veel vastava maavolikogu otsus ja Kohtu- ja Siseministri luba.

Kuna seaduses loetletud erandite hulka usuühingute avalikud matmispaigad ei kuulu, peab järeldama, et usuühingute avalikkude matmispaikade laiendamine sünnib üldises korras, s. o. vastava omavalitsuse esituskogu otsusel.

Küsimust aitab selgitada veel Matmispaikade seaduse § 7, mis näitab, mispärast muu seas usuühingute avalikkude matmispaikade laiendamise üle otsustamine anti omavalitsuste kompetentsi ja mitte, näiteks, Kohtu- ja Siseministri võimkonda.

Matmispaikade seaduse § 7 järgi lähevad usuühingute endised (§ 2 p. 2) surnuaiad ühingute likvideerimise korral, samuti sel korral, kui ühingud nende valitsemisest või tarvitamisest loobuvad või sama seaduse § 9 korras antud eeskirju rikuvad, vastava linna, alevi, maa, valla või valdade ühenduse valitsemisele. Tähendab, omavalitsused on huvitatud usuühingute matmispaikades valitsevast korrast, eriti ka sellest, kas matmispaika suurendatakse, kas see laiendamine on tarvilik, otstarbekohane ja kasulik.

On endastmõistetav, et surnuaedade mõiste alla selle paragrahvi järgi kuuluvad nii endised matmispaigad kui ka pärast Matmispaikade seaduse maksmahakkamist nende matmispaikade laiendamiseks juurelisatud osad, kui viimased samuti moodustavad avaliku matmispaiga. Kui sellest paragrahvist teisiti aru saada, siis võiks asi kujuneda nii, et näit. usuühingute endiste surnuaedade piirides ei või usuühingud § 9 korras antud eeskirju rikkuda (vastasel korral läheb vastav matmispaik omavalitsuse kätte), laiendatud osas aga, mis on juure võetud avaliku matmispaigana, võivad nad seda teha, ilma et neil tuleks karta seetõttu sellest osast ilma jääda.

Küsimus seisab lõpuks ju ainult selles, missuguseid omavalitsuse esituskogusid mõttes seadusandja „Vastavate omavalitsuste esituskogude“ (§ 4) all, kelle otsustada anti avalikkude matmispaikade asutamine ja nende laiendamine.

Ei saa kahelda, et minnes välja seaduse § 2 p. 1 ja § 4, on õigus neid küsimusi otsustada linna- ja maavolikogudel, kuid kas see õigus on ka teiste omavalitsuste esituskogudel?

Seaduse § 4 näeb ette alevite, suuremate valdade ja valdade ühenduste poolt kavatsetavate matmispaikade asutamiseks ja laiendamiseks peale vastavate esituskogude otsuse veel maavolikogu otsuse ja Kohtu- ja Siseministri loa, nii et loetletud omavalitsuste õigused on õige piiratud juba nende eneste poolt asutatavate ja laiendatavate matmispaikade suhtes. Minnest välja sellest ning ka-

lutlustest, et 1) usuühingu avalik matmispaik, mis tahetakse laiendada avaliku matmispaiga mõttes, võib kuuluda kasutamisele, näiteks, nii alevi kui ka mõne või isegi mitme valla elanikkude poolt, et 2) üksikul alevil või vallal puudub ülevaade, kui suur on vajadus usuühingute avalikkude matmispaikade laiendamiseks vastavas maas, ja et 3) maaomavalitsus võib tarbekorral vastavate ressurside olemasolul alati ise asutada avaliku matmispaiga, peab järeldama, et teistel omavalitsustel, peale linna- ja maaomavalitsuse, ei ole õigust ega alust kõnesolevat küsimust otsustada.

Eeltoodust järgneb, et usuühingute maalasuvate avalikkude matmispaikade laiendamine sünnib vastava maavolikogu otsusel.

Sootuks iseküsimus on, kuidas sünnib usuühingute avalikkude matmispaikade laiendamine, kui seda laiendamist soovitakse läbi viia eramatmispaiga mõttes, teiste sõnadega, kui tahetakse usuühingu avalikule matmispaigale juure lisada osa, mis oleks eramatmispaik.

Eramatmispaikade asutamine sünnib Kohtu- ja Siseministri loaga, kusjuures ära kuulatakse vastava maa- või linnavalitsuse arvamane (Matm. sead. § 5).

Sellest järgneb, et, kuna muid kitsendusi seadus eramatmispaikade asutamiseks ei tee, seaduse teksti järgi on võimalik laiendada usuühingu avalikku matmispaika eramatmispaigaga, kui Kohtu- ja Siseminister annab selleks loa.

Kui nüüd mõni usuühing tahab olemasolevat avalikku matmispaika laiendada ja juurevõetud osa kasutada eramatmispaigana, siis tekib olukord, et ühel ja samal matmispaigal võib, näiteks, ühes matmispaiga osas mätta isikuid, kes vastavasse usuühingusse ei kuulu, teises osas aga võib mätta ainult koguduse liikmeid. Kui matmispaiga avalik osa on täis maetud, siis võib juhtuda, et mitteliikmeil ei olegi enam matmiseks kohta.

Neil põhjusil ja samuti selleks, et, nagu tähendatud Matmispaikade seaduse seletuskirjas, eramatmispaikade „vaba asutamine võiks muutuda võistluseks avalikkudele matmispaikadele ning teisest küljest raskendaks järelevalvet nende üle“, ongi Kohtu- ja Siseministrile antud loaandmise õigus.

„Seaduses ei ole loetletud tingimusi, milliste olemasolul Kohtu- ja Siseminister on kohustatud eramatmispaiga asutamiseks loa andma, ega tingimusi, millistel minister võib loa andmisest keelduda. Loa andmine või keeldumine sellest on jäetud seega Kohtu- ja Siseministri otsustada ning see oleneb iga üksiku juhu asjaolude hindamisest.“ (Riigikohtu adm.-os. t. nr. 292II — 1930 Luke koguduse eramatmispaiga asutamise asjus.)

Nii et usuühingute avalikkude matmispaikade laiendamine eramatmispaigaga on võimalik, kuid oleneb täiesti Kohtu- ja Siseministrilt ja tema seisukohast igal üksikul juhul.

Eesti maaomavalitsuse reformi algatusi.

August Oja.

Meie maaomavalitsused on aastate jooksul kutsunud esile terve rea arvustusi. Eriti teravalt on kriitika sihitud maavalitsuste vastu. Arvatakse, et maavalitsused praegusel kujul on üleardused, kuna vallad võiksid keskvalitsusega läbi käia ka otseteed, ilma maavalitsuste vahetalitusega; suur osa maavalitsuste ülesandeid võiks aga panna sellekohastele riigiasutustele või selleks asutada valdade sihtühingud. Kuid maavalitsused on leidnud ka küllaldast kaitset, ehkki enamalt jaolt nende oma tegelaste poolt. Need toonitavad, et maakondade omavalitsuslik korraldus on suutnud juba küllaldaselt näidata oma eluõigust ja otstarbekohasust; nad on paratamatuiks ja hädavajalikeks teise astme omavalitsuskorraldusiks ülesannete lahendamisel, millega valdadel võimatu korda saada ning mille täitmine pole otstarbekohane ka keskvalitsuse korraldusel, mis seisab alati elust kaugemal ja on bürokraatlikum.

Tehes eeltööd esimeseks omavalitsustegelaste kongressiks, korraldas E. Maakondade Liidu juhatus kongressi puhul ankeedi omavalitsuste kohta. Tuntud juhtivaile tegelasile esitati peaküsimused: 1) Kuidas hinnatakse omavalitsusi kui riigivõimu teostajaid kohtadel ja rahva elu korraldajaid üldse? 2) Missugune seisukoht on Eesti omavalitsuste kohta: a) kuidas on omavalitsused täitnud nendele pandud ülesandeid ja b) kas on E. omavalitsustel antud tarvilikud õigused oma ülesannete korralikuks täitmiseks ning millisel alal neid eitaval korral tuleks täiendada? Vastused küsimusile¹⁾ näitasid, et arvamused on väga lahkuminevad. Esimeses küsimuses oldi peaaegu ühel arvamusel: omavalitsused on tarvilikud, on rahvale lähemal ja kättesaadavamad kui keskvalitsus. Kuid Valga linnaeape J. Soo kirjutas: „Iga töö nõuab vilumust ja asjasse süvenemist, mispärast omavalitsusi kui riigivõimu teostajaid kohtadel praeguses olukorras madalalt hindan. Sest peab ju meie tegelane oma iseseisvuse kogu algatusvõimega rühmale ohvriks tooma ja ennast oma rühmale orjaks andma, missugune asjaolu mõjub kaasa selleks, et tõsised, asjatundjad tegelased seltskondlikust ja omavalitsuslikust tegevusest loobuvad“ jne. Teises küsimuses arvati, et omavalitsused on hästi täitnud oma ülesanded; kuid arvati ka, et nad seda on puudulikult teinud; seadused on puudulikud, ülesanded, õigused ja kohused ei ole kindlaks määratud, koosseisud halvad ja ametnike arv suur, asjatundmine puudulik, erakondade mõju halb, asutusi kui ka osakondi liig palju (H. Rebane arvas, et palju otsekohesem oleks, kui meil oleks ainult kaks maakonda: Põhja- ja Lõuna-Eesti).

Kongressil esitas Riigikogu liige J. Jans oma referaadis²⁾ järgmised teesid: 1) omavalitsusse puutuvad seadused ja määrused on

¹⁾ „Maaomavalitsus“ nr. 10 — 1924, lhk. 172—179.

²⁾ Esimene Eesti omavalitsustegelaste kongress 24.—26. oktoobril 1924 (väljaanne 1925), lhk. 26.

muutunud äärmiselt rohkearvuliseks, ei ole omavahel kokkukõlas ja neid on raske käsitada; seisukorra parandamiseks on asjatundlikku käsiraamatut tarvis; 2) on tarvis töötada välja ajakohane omavalitsuse seadus, minnes välja sellest seisukohast, et ei tule kuskilt võrast seadusest paragrahvid maha kirjutada, vaid tuleb juba kujunenud vahekorrad aluseks võtta. Et meie elu on arenenud vene seaduste põhjal, siis tuleb omavalitsuse alal vene seadusi ainult puhas-tada, kõrvale jättes see, mis ajast läinud, ja lisades juure mis tege-likult elust välja minnes puudu leitakse.

Samal kongressil esines Saaremaa maakonnaavalitsuse esimees M. Neps terava kriitikaga riigiasutuste vastu ja omavalitsuste kaitseks.³⁾ Referent võttis lähema vaatluse alla mõne kohapealse eri-asutuse ja püüdis selgusele jõuda, kas on nende asutuste ülesannete omavalitsuste peale panemine võimalik ja otstarbekohane. Refe-rendi nõudmine oli, et üldse tuleks võimalikult kõik eriasutused likvideerida ja nende funktsioonid anda omavalitsustele üle; erandi võiks teha kaitseväe ja telegraafi suhtes.

Kongress võttis üldseisukorra ja omavalitsuste seaduste kohta vastu sellekohase resolutsiooni.

Eesti Maakondade Liidu juhatus saatis 2. juulil 1925 poliitiliste rühmade kesктоimkondadele ankeedi, paludes vastust järgmisile küsimusile: 1) Kuidas hindab rühm meie omavalitsuste üksuste vaja-dust riigivõimu teostajaina ja rahvaelu korraldajaina kohtadel? 2) Missugune seisukoht on rühmal omavalitsuste peale pandud ja pandavate kohuste korraliku täitmise võimaldamiseks aineli-sest küljest? 3) Missuguste põhimõtete maksmapanekut uutes oma-valitsuste seadustes võtab rühm oma ülesandeks? Ankeedile vastasid mõned erakonnad, kuid mitte midagi kindlat, peale üldiselt tuntud deklaratiivsete väljenduste.

Ka pärast uute valimisseaduste maksmapanekut 1926. a. lõpul kestsid vaidlused maaomavalitsuse ümberkorraldamise küsimuse ümber. Tehti mitmesuguseid ettepanekuid ühe või teise lahendus-viisi kohta, aga ühisele otsusele ei jõutud. Ikka rohkem ja rohkem tuli kuuldavale avaldusi ning arvamusi, mis ühel või teisel põhjusel ei ole rahul maksva omavalitsuste korraldusega ning nõuavad selle muutmist, ümberkorraldamist või koguni osalist kaotamist. Küsi-must arutati ja kaaluti ka Riigikogu ringkondades ja erakondade koosolekuil ning nõupidamisil, samuti üksikute tuntud riigi- ja seltskonnategelaste poolt, eriti aga ajakirjanduses.

Eriti hoogsalt võtab sõna Eugen Maddison „Maaomavalitsuses“ Nr. 12 — 1929, pealkirja all „Hädaohud ja lootused“: „Meie sea-dusandlus omavalitsuse suhtes kaldub ikka enam ja enam kõrvale neist sihtidest, neist põhimõtetest, mis olid maksvad meie vabariigi rajamise ajal ja mis väljenduse leidsid meil jäädavas Põhiseaduses. Näib, nagu oleksid inimesed muutunud, nagu oleksid teised tööle ra-kendatud. Varem kõneldi kohtade peal, nüüd kõneldakse minis-

³⁾ Sealsamas, lhk. 28—30.

teeriumides ja nende komisjonides. Keskvalitsus on võimu oma kätte haaramas.

Meie Põhiseadus on usaldanud omavalitsuste kätte riigivõimu tarvitamist valitsemise alal kohal, kuid jooksev seadusandlus areneb teises suunas. Praegu ei varitse veel omavalitsust otsekohene hädaoht: ta positsioon on veel küllaldaselt kindlustatud, kuid olukord võib muutuda, kui ei olda valvel. Kas ei ole küllalt seadusi (maanteede seadus, jõuvankrite seadus, mäeseadus j. t.), kus omavalitsus on keskvalitsuse asutustele alluvateks organiteks tehtud? Kas see ei ole tundemärk, et hädaoht on liginemas? Kui sarnane tendents edasi kestab, on igatahes meie omavalitsuse laul lauldud.“

Nii on kriitika poolt ja vastu kestnud viimase ajani. Veel 6. augustil 1930. kirjutab „Vaba Maas“ (Nr. 181) „Kodanik“, pealkirja all „Uus elu ja uued inimesed maal. — Vallakohtutest ja maavalitsustest“: „Meie maakonna omavalitsus, nagu ta loodi 1917. a. 30. märtsi seaduse järgi, on liiga keeruline ja kallis värk meie olude jaoks. Maanõunikud valitakse parteilisel alusel, ja selle tõttu satuvad asju ajama mehed, kellel küll osav suuvärk, kuid tõsist tööd ei suuda teha. Kantseleid on aetud suureks. Ametnikke võetakse mitte nende töö tundmise ja oskuse järele, vaid parteilise kuuluvuse ning onupoja põhimõtteil. Rahva seas ei ole maavalitsused populaarsed. Oleks vist küll kõige õigem ning otstarbekohasem maanõukogud moodustada vallavanemaist. Siis oleks vallal ja maakonnal kindel side ning iga maaosa kasud saaksid tähele pandud. Täni pole meie maavalitsused siiski suutnud selliseid tüsedaid tegelasi veel anda, kui endine vald.“

Meie omavalitsuste kriisi põhjusi püüdis selgitada mag. jur. V. Meder oma ettekandes Akadeemilise Õigusteadlaste Seltsi koosolekul.⁴⁾ Kõneleja arvas, et kriis meie omavalitsustes on tingitud kolmest asjaolust, ja nimelt: poliitikast, majandusest ning vahekorrast riigi ja omavalitsuse vahel. Omavalitsuse kriis poliitilistel põhjustel tuleb sellest, et omavalitsuste volikogud on samasugused nagu Riigikogu, ainult väiksemaulatuslised. Nad on samuti poliitilised esinduskogud, mille juures esile tulevad samad vead mis Riigikoguski. Omavalitsuse kriis majanduslikul põhjusel tuleb sellest, et raskused tekiavad sissetulekute hankimisel. Praegu on nii riigil kui ka omavalitsusel sissetulekute saamiseks üks ja sama allik, ning võib tekkida olukord, et üks neist võtab enesele rohkem, mille tagajärjel aga teisel vähemaga tuleb leppida. Omavalitsusel enesel aga nii suuri sissetulekuid ei ole, et kõiki oma nõudeid suudaks rahuldada. Riigi poolt pannakse omavalitsustele uusi ülesandeid peale, mida aga need oma ainelise kitsikuse tõttu ei suuda täita, kuna uusi sissetulekute saamise võimalusi ei näidata. Ka on meil omavalitsuse poolt toimetatav maksustamine rajatud vananenud süsteemile. Kolmandaks kriisi põhjuseks on vahekord riigi ja omavalitsuste vahel. Siin tulevad eeskätt esile puudused järelevalves. Meil toimetab järelevalvet omavalitsuste järele riik, kuid see sünnib ainult selles ulatuses, kui

⁴⁾ „Maaomavalitsus“ nr. 9 — 1930.

palju üks ehk teine toiming on seaduslik, kuna täiesti puudub otsarbekohasuse järelevalve. Ka peaks omavalitsuste otsuste vastu õigus protesti tõsta olema veel teistel ministeeriumidel, mitte ainult Kohtu- ja Siseministeeriumil.

Tekkinud olukorra lahendamiseks on aastate kestes tehtud rida ettepanekuid ja sooviavaldusi, mõned neist küllalt põhjanevad ning tähelepanu väärivad.

1. Juba Asutava Kogu päevil seadis A. K. liige J. Jans kokku ühise omavalitsuste seaduse eelnõu maakondade, linnade, valdade ja alevite kohta. Eelnõu võeti A. K. Omavalitsuse komisjonis kolmel lugemisel tehtud parandustega vastu 18. mail 1920. See eelnõu on esimene katse sel alal Eesti Vabariigi tekkimisest saadik.

Nimetatud eelnõu aluseks võttis A. K. Omavalitsuse komisjon järgmised põhimõtted.

Omavalitsuse seadus peab tugema tegelikus elus väljakujunenud alustel, et rasketes oludes võimalikult vähe energiat kulutada uue olukorra juure üleminekul. See põhimõte võeti kõigepealt omavalitsuste üksuste kindlaksmääramise aluseks. Nende üksustena on Eestis olnud: maakond, vald, linn, alev. Tehti küll ettepanek kaotada maakonnad ja vallad, ja nende asemele kutsuda ellu kihelkonnad; kuid Omavalitsuse komisjon lükkas selle ettepaneku tagasi. Maakonnad, vallad, linnad ja alevid olid projektis mõeldud puht-territoriaalsete üksustena, endiste hingekirja kogukondade vastaselt: kes asub elama kogukonna maa-alale, see astub kogukonna elanikuks; kogukonna maa-alalt lahkuja arvatakse kogukonnast välja. Territoriaalsuse põhimõtte läbiviimise kaasas käib ka kõikseisuslikkus: ilma vahet tegemata kõik kogukonna maa-alal asuvad isikud kuuluvad eelnõu järgi kogukondlikku ühiskonda. A. K. Omavalitsuse komisjon valis Eesti omavalitsuse korralduse aluseks inglise-ameerika süsteemi, mis ka tegelikult meil maksev. Järelevalve küsimuses rõhutati tugevama kontrolli vajadust, omavalitsuse asutuste tegevuse otskohese juhtimise mõttes keskvalitsuse poolt, kuid leiti, et omavalitsuse asutuste iseseisvuse piiramisega nende asjaajamises seetõttu vaevalt midagi paraneb.

Üldtõudud eelnõu anti seisukoha võtmiseks Vabariigi Valitsusele. Valitsus tunnustas eelnõu vastuvõtmataks ja tegi Siseministeeriumile ülesandeks töötada välja uus eelnõu. Novembrikuus 1922. esitas Vabariigi Valitsus Siseministeeriumi poolt väljatöötatud uued omavalitsuse seaduse eelnõud Riigikogule. Siseministeerium, minnes välja seisukohast, et ühtlaste normide loomine maa- ja linnaomavalitsuste vahel nende lahkuminekute pärast pole soovitatav, seadis kokku üksikute omavalitsuste gruppide kohta eriseadused: maakonna, valla ja linna seadused, ja neile lisaks ühise omavalitsuste valimise seaduse kõigi omavalitsuste jaoks. Need eelnõud, eriti vallaseaduse eelnõu, said väga terava arvustuse osaliseks; selle tagajärjel võeti eelnõud tagasi. Siseministeerium jätkas töötamist eelnõude paranduse kallal.

2. Eesti Maakondade Liidu nõukogu koosolekul 18. ja 19. det-

sembril 1922. võeti vastu põhimõtted omavalitsuse seaduse eelnõu kohta.

3. Siseministerium, jätkates maaomavalitsuse seaduse eelnõude väljatöötamist, esitas 20. märtsil 1928. Vabariigi Valitsusele ettepaneku vallaomavalitsuse korralduse põhimõtete kohta. Selle ettepaneku andis Vabariigi Valitsus Kohtu-, Teede- ja Töö-Hoolekandeministrile seisukoha võtmiseks. Nimetatud ministrid esitasid oma seisukohad, mille järgi ettepanek anti Siseministrile tagasi.

4. Teine omavalitsustegelaste kongress 10. ja 11. novembril 1928. võttis maaomavalitsuste ümberkorraldamise sihtide ja nende tulevase konstruktsiooni kohta vastu vastava resolutsiooni.⁵⁾

5. Eesti Maaomavalitsuste Liidu nõukogu moodustas 5. oktoobril 1929. komisjoni maaomavalitsuste seaduste põhilauseste väljatöötamiseks. See komisjon võttis need põhilausest Liidu nõukogu volitusel vastu 15. ja 16. oktoobril 1929.⁶⁾, mille järele need esitati Kohtu- ja Siseministeriumile.

Põhilausest käsitavad vallaomavalitsust kui esimese astme ja maaomavalitsust kui teise astme omavalitsust. Mõlemas osas on üksikasjaliselt nähtud ette ulatus ja piirid, kompetents ja valitsemise organid. Selles mõttes on need põhilausest täielikumad eelmistest.

Vallaomavalitsuse kompetentsina nõutakse tema praegust kompetentsi, mida aga täiendada järgmiselt: 1) maakorralduse ülesanded (ringkonnavalitseja ülesanded jne.); 2) algkoolide täielik ülalpidamine ja korraldus; 3) heakorra ja julgeoleku eest hoolitsemine; 4) posti- ja telefonikorraldusele kohal kaasaaitamine; 5) lahtine laste hoolekanne. Käsutäitjate organitena on nähtud ette külavanemad. Järelevalvet teostab: vallavalitsuse tegevuse üle — vallavolikogu tema poolt moodustatud revisjonikomisjoni kaudu, vallavolikogu tegevuse seaduslikkuse üle — maavalitsus. Mitte-seaduspärased vallavolikogu otsused saadab maavalitsus ümberotsustamiseks tagasi; kui aga valla volikogu jääb oma otsuse juure, siis maavalitsus protesteerib otsuse administratiiv-kohtu korras.

Maaomavalitsuse kohta käivas osas on muu seas nähtud ette, et maavalitsus on kollegiaalne ja koosneb vähemalt kolmest liikmest, s. o. maavanemast, tema abist ja sekretärist, et maavolikogu juhatab maavanem või tema abi ja et maavanem ja maavalitsuste liikmed, kes peavad olema vähemalt 25 a. vanad, valitakse maavolikogu kestvuse ajaks. Maavanema võimkonda kuulub: 1) maaomavalitsuse esitamine, 2) maavalitsuse tegevuse ühtlustamine, 3) järelevalve maavalitsuse üldise tegevuse ja maavolikogu otsuste teostamise üle, 4) koosolekute juhatamine, 5) muud erikohused, mida eriseadused ehk maavolikogu tema peale paneb. Järelevalvet maavalitsuse tegevuse üle korraldab maavolikogu tema poolt moodustatud revisjonikomisjoni kaudu. Maavalitsuste tegevuse seaduslikkuse üle teostab järelevalvet Kohtu- ja Siseminister, kellele

⁵⁾ „Maaomavalitsus“ nr. 19 — 1928, lhk. 302—303, ja „Meie maaomavalitsuste ümberkorraldamise sihid“ (E. M. L. väljaanne), lhk. 76—78.

⁶⁾ „Maaomavalitsus“ nr. 16 — 1929, lhk. 260—263.

antakse õigus maavolikogu mitteseaduspäraseid otsuseid saata tagasi ümberotsustamiseks; jääb maavolikogu teist korda oma otsuse juure, siis protesteerib Kohtu- ja Siseminister otsuse administratiivkohtu korras.

6. Uued põhilused esitas Kohtu- ja Siseminister Vabariigi Valitsusele 31. jaanuaril 1930.⁷⁾.

Need põhilused kinnitas Vabariigi Valitsus 8. märtsil 1930. järgmise otsusega (prot. nr. 17, p. V): „Kohtu- ja Siseministrilt esitatud vallaomavalitsuse seaduse põhilauseid pooldada ning Kohtu- ja Siseministeeriumile teha ülesandeks valmistada nende põhilausete alusel seaduse eelnõu.“ See eelnõu on ka koostatud ja saadetud laiali augustikuus 1930. ning püsib veel arvustamisel.

Peale ülalnimetatud ettepanekute on järgnenud 1931. veel rida uusi. Ka on Maaomavalitsuste Liit oma kava järjekindlalt arendanud.

Püsijäänud ettepanekutest on suurema arvustuse osaliseks saanud Siseministri ettepanek 20. märtsist 1928. ja Kohtu- ja Siseministri ettepanek 31. jaanuarist 1930., kui konkreetsemad ja reaalsemad kavad. Need on eelmiste ettepanekute ja sooviavalduste tulemused, mistõttu ei ole tarvidust eelmiste juures enam peatuda.

Kohtu- ja Siseministri 31. jaanuari 1930. a. ettepaneku ja sellele järgnenud Vallaomavalitsuse seaduse eelnõu hinnang.⁸⁾

Siin tuleb kõigepealt märkida sooviavaldus, et oleks tähtis käsitleda korraga nii valla- kui ka maaomavalitsuste ümberkorraldust, kuna need mõlemad on üksteisega niivõrd seotud, et ainult käsitlemine oleks kogu maaomavalitsuse ümberkorralduse küsimuse seisukohast liig osaline ja ühekülgne. Seepärast oleks soovitav näha ühel ajal vallaomavalitsuste ümberkorralduse kavaga ka maaomavalitsuste ümberkorralduse kava.

Üksikutes osades saame selle ettepaneku kohta järgmise hinnangu, mis on maksev ka selle ettepaneku põhjal koostatud seaduseelnõu kohta.

I. Vallaomavalitsuse üksuse suurus ja ümberkorraldused.

1) Valla suuruse kohta on arvamused väga lahkuminevad. Kuigi normaalse valla elanike arv peaks olema vähemalt 2000, siiski on küsitav, kas valla suuruse määramiseks on küllaldaseks aluseks elanike arv; võib olla peaks selleks samuti mõõduandvad olema muud tingimused, nagu ajalooline kujunemine, koondumine teatud tsetrumite suunas j.n.e. Mis puutub väikeste valdade elujõusse, siis võib tähendada, et on olemas väikesi valdu, kus maks on väikesem kui suurtes; pealegi, kui ollakse väikese valla pooldajad, siis maksatakse meeeldi „oma valda“, kus selle eest jälle muud paremused, nagu vallamaja lähedus j.n.e.

On küsitav, kas on tarvis määrata valla suurus põhilausestes või seaduses. Jatkub vast sellest, kui seadus määrab kindlaks valla-

⁷⁾ Ametiasutuste andmed ja „Maaomavalitsus“ nr. 10 — 1930, lhk. 159—161.

⁸⁾ Autori arvamus.

piiride muutmise korra ja kindlustaks ka vallaelanike kaasaraäkimise võimaluse. Seega oleks asja edaspidine käik võimaldatud.

Nagu näha Kohtu- ja Siseministri ettepanekule juure lisatud andmeist, on ministeerium teinud valdade ümberkorralduse küsimuse lahendamiseks hulk eeltöid. Kogutud andmed sisaldavad ka juba maavalitsuste arvamusi iga liitmise alla tulla võiva valla kohta. Need andmed on väga tarvilikud edaspidiseiks sammeks.

2) Valla piiride muutmine ja valdade liitmine võiks teostuda Kohtu- ja Siseministri otsusega vaid niisugustel kordadel, kus sellega ollakse üldiselt nõus; ühe või teise poole keeldumise puhul peaks aga võimalus olema Vabariigi Valitsuse lõplikku otsust paluda. Samane kord peaks olema ka sel korral, kui muutmine puudutab valla üleviimist ühe maa piiridest teise.

II. Vallaomavalitsuse organid. A. Vallavolikogu. Vallavolikogu valimiste küsimuses on jõutud üksmeelsele otsusele, et soovitav on anda valijatele suurem vabadus isikute valimiseks. Kuid kogu küsimuse raskuspunkt seisab selles, missuguste abinõudega kindlustada seda vabadust. Kohtu- ja Siseministeerium on võtnud põhilausestesse selle soovi, kuid seletuskirjas kahtleb, kas meil on mõtet tarvitusele võtta Vürtembergi või Soome süsteemi isikute valimise kindlustuseks, kuna puudub usk „metsikute“ kandidaatide valimise võimalusse, nende kasuks töötada võiva ajakirjanduse puudumisel. Selle seisukohaga ei saa kuidagi ühineda. Ei tule unustada, et on tegemist valla valimistega. Kus aga leidub meil ajalehti, mis hakkaks üldse iga üksiku valla kandidaatide nimekirju propageerima. Neil pole selleks küllalt huvi ega ruumi. Valdades, kus iga valija teab ja tunneb kõik kandidaadid, ei ole pea mingit tähtsust ajalehtede kihutustööl: kiida või laida — valija juba teab kelle ta valib. Tuleb kindlasti pooldada isikute valimiseks täieliku vabaduse andmist, vaatamata sellele, kas valijad seda vabadust kasutavad suuremal või vähemal määral. Sunduslik nimede allakriipsutamine ei annaks soovitud tagajärgi, kuna see protseduur liialt sarnleb Riigikogu valimiste toimingule, kus aga, nagu teame, valimise seaduse viimase muudatuse põhjal vähemalt viiesaja allakriipsutuse nõudmine on võtnud allakriipsutuselt esialgse veetlevuse. Vallavolikogude valimine võiks sündida nelja aasta tagant vaid sel tingimusel, et ka maa- ja Riigikogu valimised teostatakse mitte sagedamini kui nelja aasta tagant. Vallavanem on seni juhitanud vallavolikogu koosolekuid, nagu ka vallasekretär on neid protokolleerinud; see kord on nii vastuvõetav olnud ja võib seepärsat ka edaspidi nii jääda.

B. Vallavalitsus. 1) Vallavanema abide arvu piiramine on põhjendatud kulude kokkuhoiu mõttes, kuid kas see piiramine peab just ulatuma kolme abini, on iseküsimus. Eitades kümniike või küllavanemate instituuti, tuleb asuda seisukohale, et vallavanema ülesandeid täidaksid kohtadel tema abid, kes saavad palka ja on kohustatud selle eest täitma ka need kohused, mis tahetakse panna küllavanema peale. Selles mõttes peaks vallavanema abid olema vali-

tud nii, et iga teatud osa vallast oleks esindatud ühe vallavanema abi näol vallavalitsuses; selle põhimõtte järgi on, nagu teada, mõnes vallas käidud juba veneajal. Siin aga tuleme sellele järeldusele: mida suurem vald, seda rohkem peaks olema vallavanema abisid. Kuigi, nagu näitavad Kohtu- ja Siseministeeriumi andmed, praegu suurtes valdades Saaremaal ja Petserimaal ei ole üle kahe vallavanema abi ja vastupidi, väikestes valdades mujal on abisid rohkem, siiski oleks kergesti võimalik määrata vallavanema abide arv rahva arvu järgi. Kui võtta, näiteks, iga 1000 elaniku kohta üks abi, valdades üle 5000 elaniku aga mitte üle viie abi, siis saaksime abide arvu ülemmäära 3 asemel 4—5. Kuna seni on valdu 7—8, koguni 10 abiga, siis see tagasitõmbamine 5-ni on juba küllalt suur samm koondamiseks. Neis valdades, kus abide raioonid osutuvad selle arvu ja vahekorra juures võrdlemisi suurteks, võiks ühtlase tasuvuse mõttes abide palk olla veidi suurem.

Täiesti mõttetut on aga kavatsus, valdades alla 1000 elanikuga kollegiaalse vallavalitsuse kohused panna ühe isiku, vallavanema peale. Selle vastu räägivad asjaolud: esiteks, need vallad, tuleb uskuda, ise seda ei soovi, sest nad tahavad ikkagi olla sarnased teistega; teiseks, on kord vald, vallavanem, sekretär ja teised valla valitsemiseks tarvilikud abinõud, miks siis ei või olla ka üks vallavanema abi. Seesama vallavanema „asetäitja“, kelle valib volikogu, ongi juba üldise õigusliku mõiste järgi peaaegu samavääriline „abiga“.

2) Volikogu otsuste tagasiandmine ümberotsustamiseks vallavalitsuse poolt võiks leida aset mitte hiljem kui 7 päeva jooksul, et ära hoida asjade venitamist. Et neid tagasiandmisi oleks võimalikult vähem, tuleks ette näha vallavalitsusele otsekohe volikogu koosolekul otsuste suhtes oma seisukoha avaldamise võimalus ja isegi sunduslikkus; ka peaks mõõduandvaks tehtama vallavanema kui volikogu juhataja õigus juba volikogu koosolekul keelata seadusevastaste või kahjulike otsuste tegemine. Ümberotsustamise protseduur venitab tunduvalt asjaajamist.

Sama õiguse võib anda vallavanemale ka vallavalitsuse otsuste suhtes, kuid ilma ümberotsustamise nõudmiseta; vallavalitsuse otsuste tegemisel aitab väikese hääletajate arvu juures esiteks vallavanema ülekaalu kätte saada tema hääle mõju hääle poolekslangemisel; kui see ei aita, siis tuleb vallavanemale anda õigus jätta säärased otsused täide viimata, sellest volikogule kandes ette.

III. Külavanemad. Kuigi külavanemate instituut on mõeldud senise kümni-instituudi asemele ja seega oleks nagu teatud alus sääraste ametimeeste olemasoluks, siiski tuleb see kavatsus lugeda mitte küllalt põhjendatuks. Nagu juba tähendatud, on otstarbekohasem vallavanema ülesannete täitmine kohtadel panna vallavanema abidele, siis osutub külavanemate instituut ülearuseks. Tähtis on, et kohtadel oleksid vallavalitsuse organiteks, vallavanema asemikeks, otse vallavolikogu poolt valitud isikud, usaldusmehed. Siis on lähem side olemas valla keskvõimu ja iga kaugema osa vahel.

Tuleb ka vahet teha seniste kümnike ülesannete vahel: neist on ainult väike osa otsekohese valitsemise iseloomuga (teeparandus, mobilisatsioon, heakord ja julgeolek), kuna suurem osa on lihtsalt valla käskjala või vahimehe toimingud, mis nimetatakse üldiselt käsuandmiseks. Esimesed ülesannetest peavad kuuluma oma tähtsuselt vallavanema ja tema abide ülesannete hulka, teised jäägu valla käskjala hooleks.

Võidakse ehk arvata, et suuremates valdades ei jõua üks käskjalg või vahimees küllalt kiiresti laiali kanda rutulisi üldisi käske kogu vallale, ja selleks on tarvis kohtadelt inimesi abiks võtta, eks need olekski külvanimad. Kuid selle kohta peab tähendama, et ka käsuandmise küsimust ei tule siduda külvanimade instituudi küsimusega. Käsuandmiseks võib vald olla jagatud raioonidesse, vallavanema abide arvu järgi; vallamajast saadetakse, kui on tegemist üldise korraldusega, käsud vallavanema abide kätte, kes oma raionis lasevad talupidajaid korda mööda ehk ringkirja talu-
talult edasiandmiseks käske anda, milline toiming viimaste poolt ei ole muud kui naturaalkohustus; allkirjad aga, kui on ring läbi, tulevad kokku vallavanema abi juure, kust valla käskjalg, kes vahepeal omakorda on ringi teinud vallavanema abide juures, need viib vallamajja. Rõhutada tuleb just vallavanema abi kui vallavalitsuse liikme osavõtu tarvidust neist toiminguid, mitte küll rohkem kui ehk ühe allkirja võtmisega temalt, käsu edasisaatmiseks või käsuandjate järjekorra määramiseks, kuid seda enam tema kaasatõmbamise vajadusest ametikohuste teadlikkuse ning vastutuse mõttes.

Kohtuotsuseid.

Millal on linnavolikogu kohustatud asju arutusele võtma Kohtu- ja Siseministri ettepanekul? (Riigikohtu adm.-osak. t. nr. 738^l — 1931).

Linnaseaduse § 67 p. 1. järgi on linnavolikogu kohustatud temale alluvat asja arutusele võtma Kohtu- ja Siseministri ettepanekul. Käesolevas asjas ei ole kahtlust, et linnahaigemaja takside määramine kuulub Linnaseaduse §§ 2 ja 63 järgi linnavolikogu võimkonda. Linnavolikogu otsused linna haigemaja takside kohta ei ole niisugused, mis võiks ümberotsustamisele ja muutmisele kuuluda üksnes vastava kohtu otsuse põhjal; linnavolikogul on ka oma algatusel õigus varem kindlaksmääratud takse muuta ja võtta asi ümberotsustamisele. On aga linnavolikogul õigus linna haigemaja kindlaksmääratud takside ümberotsustamist arutusele võtta, siis on tema kohustatud seda tegema ka Linnaseaduse § 67 p. 1. põhjal Kohtu- ja Siseministri ettepanekul. Linnavolikogule ei ole üksnes veel kohuslik ministri arvamus, et varem määratud taksid on algu-
sest peale olnud seadusevastased, või hiljem teatavate asjaolude tõttu seadusevastasteks muutunud ja et neid üldse tuleb muuta või muuta ministri ettepaneku kohaselt. Kuid neid küsimusi on linna-

volikogu siiski kohustatud arutamisele võtma ja asja otsustama pärast ministri ettepaneku sisulist arutamist. Linnaseaduse § 67 p. 1. põhjal ei olnud aga linnavolikogu õigustatud ministri ettepanekut jätma üldse sisuliselt läbi vaatamata, samuti kui ei olnud tema veel kohustatud asja otsustama ministri poolt ettepanud kujul.

Ametlik osa.

Akt 21. novembrist 1931.

Olen Kohtu- ja Siseministeeriumi juhtimise Riigikogu poolt 20. novembril 1931 valitud Kohtu- ja Siseministrile hr. Johan Reinholdile üle annud kell 13 päeval.

J. H ü n e r s o n.

Olen Kohtu- ja Siseministeeriumi juhtimise seniselt Kohtu- ja Siseministrilt hr. Jaan Hünersonilt üle võtnud 21. novembril 1931 kell 13 päeval.

J. R e i n h o l d.

Politseivalitsuse direktori käsk kiri 12. novembrist m. a. nr. 16.

Politsei 13. aastapäeva puhul tervitan politseiametkonda, tänan tehtud töö eest ja soovin edu edasises töös.

Jälgides politsei tööd aastast aastasse peab konstateerima, et käsikäes riigielu korraldamisega seaduseandlisel teel on politseiametkonna ülesanded järjekindlalt rohkenenud ja mitmekesisemaks muutunud, kestav majanduslik kitsikus aga omakord on tunduvalt suurendanud kuritegevust ja korrarikkumisi. Kuna aga politsei koosseis selle kõrval on jäänud endiseks, paiguti koguni üle elanud kärpimisi, ning valitsev äärmine kokkuhoiu vajadus riigi majapidamises ei luba mõeldagi koosseisu suurendamisele lähemas tulevikus, siis on politseiametkonna õlal lasuv tööhulk paisunud seevõrra rohkeks, et ametkond võib tulla temaga toime üksnes raugematu pingutusega, kus iga ametkonna liige paneb välja oma terve tööjõu, oskuse ja püüdlikkuse.

Mul on heameel siinkohal märkida, et meie politsei on seni oma rohkete ja vastutusrikaste ülesannetega hästi toime tulnud ja senised tulemused annavad julgust loota, et ka edaspidi meie riigi sise mine kord ja kodanikkude julgeolek seisab ustavate ja hoolsate valvurite kätes.

N. R e i m a n,

Politseivalitsuse direktor.

Kohtu- ja Siseministri käsk kirjaga 27. okt. m. a. nr. 46

on Tartu-Valga kriminaalpolitsei assistent Peeter Pedaja, kes sur-
nud 11. oktoobril 1931. a., kustutatud koosseisust samast päevast
arvates.

Käsk kirjaga 5. novembrist m. a. nr. 48

on kriminaalpolitsei agent Aleksander Veide määratud assistendiks,
arvates 1. novembrist 1931. a.

Käసుkirjaga 18. novembrist m. a. nr. 49

on nimetatud õigusteadlane Peeter Erg notariks Võru linna, arvates 1. jaanuarist 1932. a.

Õigusteadlane Aksel Eiche on nimetatud notariks Petseri linna, arvates 1. jaanuarist 1932. a.

Õigusteadlane Arnold Treufeldt on nimetatud notariks Valga linna, arvates 1. jaanuarist 1932. a.

Õigusteadlane Karl-Heinrich Perandi on nimetatud notariks Tõrva linna, arvates 1. jaanuarist 1932. a.

Õigusteadlane Johan Pill on nimetatud notariks Viljandi linna, arvates 1. jaanuarist 1932. a.

Õigusteadlane Karl Hannus (Annus) on nimetatud notariks Rakvere linna, arvates 1. jaanuarist 1932. a.

Käసుkirjaga 20. novembrist m. a. nr. 51

on nimetatud õigusteadlane Arnold Suubi notariks Tartu linna, arvates 1. jaanuarist 1932. a.

Käసుkirjaga 28. novembrist m. a. nr. 53

on kriminaalpolitsei agent Arnold Saarva määratud assistendiks, arvates 1. detsembrist 1931. a.

Käసుkirjaga 21. detsembrist m. a. nr. 54

on nimetatud õigusteadlane Jaan Kanger Petseri ja Narvataguste maade kinnistuskomisjoni esimeheks (ühtlasi liikmeks), arvates 1. jaanuarist 1932. a.

Õigusteadlased Aleksander Narusk, August Link, Johan Mais ja Johannes Tulf on nimetatud Petseri ja Narvataguste maade kinnistuskomisjoni liikmeteks, arvates 1. jaanuarist 1932. a.

Kriminaalpolitsei II j. assistent Arnold Ervin on määratud I j. assistendiks, arvates 1. jaanuarist 1932. a.

Käసుkirjaga 21. detsembrist m. a. nr. 55

on vabastatud ametist Kohtu- ja Siseministeeriumi kantselei sekretär Karl-Heinrich Perandi oma palvel, arvates 1. jaanuarist 1932. a., tema nimetamise puhul notariks Tõrva linna.

Käసుkirjaga 23. detsembrist m. a. nr. 56

on teenistuse huvides paigutatud ümber, arvates 1. jaanuarist 1932: Tartu linna 3. jaoskonna politseikomissar Aleksander Sarap — Tartu linna 2. jaoskonna politseikomissariks, ja Tartu linna 2. jaoskonna politseikomissar Jakob Viikmann — Tartu linna 3. jaoskonna politseikomissariks.

Politseivalitsuse direktori käసుkirjaga 29. oktoobrist m. a. nr. 14

on vabastatud ametist Võru-Petseri prefektuuri konstaabel Daniel Kelder oma palvel, arvates 15. novembrist 1931. a., teisele ametikohale teenistusse astumise puhul.

Viru-Järva prefektuuri konstaabel Villem Reimann on vabastatud ametist oma palvel, arvates 1. detsembrist 1931. a.

Lääne-Saare prefektuuri konstaabel Arved Kreenmann, kes surnud 9. oktoobril 1931. a., on kustutatud koosseisust samast päevast arvates.

Oma palvel ja huvides, arvates 1. novembrist 1931. a., on paigutatud ümber: Tallinna-Harju prefektuuri konstaabel Vladimir Mesipuu — Lääne-Saare prefektuuri koosseisu, ja Lääne-Saare prefektuuri konstaabel Konstantin Tökke — Tallinna-Harju prefektuuri koosseisu.

Politseivalitsuse direktori käskkirjaga 27. novembrist m. a. nr. 17

on Viljandi-Pärnu prefektuuri konstaabel Artur Kukkk vabastatud ametist oma palvel, arvates 1. detsembrist 1931. a.

Võru-Petseri prefektuuri konstaabel Friedrich Hammer on vabastatud ametist oma palvel tervislistel põhjustel, arvates 15. novembrist 1931. a.

Politseivalitsuse direktori käskkirjaga 10. detsembrist m. a. nr. 18

on Tartu-Valga prefektuuri konstaabel Jaan Lätti vabastatud ametist oma palvel pensionile mineku puhul, arvates 1. dets. 1931. a.

Viru-Järva prefektuuri konstaabel Adolf Jürgenthal on vabastatud ametist oma palvel, arvates 1. detsembrist 1931. a.

Raudteepolitsei konstaabel Emil Juhkam on vabastatud ametist oma palvel, arvates 1. jaanuarist 1932. a.

Võru-Petseri abiprefektuuri konstaabel Kristjan Pikk on vabastatud ametist oma palvel, arvates 1. jaanuarist 1932. a.

Tartu-Valga prefektuuri konstaabel Erich Org on paigutatud ümber oma palvel ja huvides Viru-Järva abiprefektuuri koosseisu, arvates 10. detsembrist 1931. a.

Viru-Järva prefektuuri konstaabel Julius Uus on paigutatud ümber oma palvel ja huvides Tallinna-Harju prefektuuri koosseisu, arvates 1. jaanuarist 1932. a.

Politseivalitsuse direktori käskkirjaga 21. detsembrist m. a. nr. 19

on Tartu-Valga prefektuuri konstaabel Davet Sogenbits vabastatud ametist oma palvel pensionile mineku puhul, arvates 1. jaanuarist 1932. a.

Viru-Järva prefektuuri konstaabel Elmar Aberg on paigutatud ümber oma palvel ja huvides kriminaalpolitsei agendiks, arvates 1. veebruarist 1932. a.

Politseivalitsuse direktori käskkiri 30. dets. m. a. nr. 20.

Kohtu- ja Siseministri resolutsiooniga 24. dets. m. a. on määratud rahalist autasu kriminaalpolitsei vanemale assistendile Jaak Raudsepale ja agendile Jakob Grünthalile, kummalegi 50 kr. kriminaalkuriteo selgitamisel ja kurjategija tabamisel ülesnäidatud hoolisuse eest.

Endine konstaabel Voldemar Sepp on määratud konstaabliks Viru-Järva prefektuuri koosseisu, arvates 1. jaanuarist 1932. a.

Raudteepolitsei komissari käsukiri 2. nov. m. a. nr. 17.

Agara teenistuskohuste täitmise eest raudteevarga tabamisel ja varastatud asjade kättesaamisel 18. oktoobril m. a. Viljandi raudteejaamas, on avaldatud Viljandi raiooni konstaablile Johannes Aljas'ele ja sama raiooni allkonstaablile Ado Kink'ile kiitust.

Hoolsa teenistuskohuste täitmise eest otsitava kurjategija tabamisel 23. oktoobril m. a. Ülemiste raudteejaamas, on avaldatud Ülemiste raiooni allkonstaablile Jaan Kullmann'ile kiitust.

Raudteepolitsei komissari käsukiri 10. novembrist m. a. nr. 18.

Hoolsa ja asjatundliku teenistuskohuste täitmise eest raudteevarga tabamisel ja varastatud paki kättesaamisel 5. novembril m. a. Viljandi raudteejaamas, on avaldatud Viljandi raiooni konstaablile Johannes Aljas'ele kiitust.

Raudteepolitsei komissari käsukirjaga 23. dets. m. a. nr. 21

ou Narva jaoskonna kordnik Eduard Hõlpus ülendatud hoolsa teenistuse eest allkonstaabliks, arvates 1. jaanuarist 1932. a.

Piirivalve valitsuse ülema käsukirjaga 31. okt. m. a. nr. 134

on ülendatud hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest järgmisse aastesse allnimetatud üleajateenijad, arvates 1. novembrist m. a.: veltveebliks — v.a.o. August Neero, v.a.o. Elmar Siiber, v.a.o. Peeter Ristain, v.a.o. Arved Tamm, v.a.o. Julius Hark, v.a.o. Jaan Zirkel, v.a.o. Julius Jürgenson; van. allohvitseriks — n.a.o. Voldemar Paul; kapraliks — ream. Heinrich Kүүts, ream. Volfgang Nigol, ream. Alfred Jürna, ream. Nikolai Pall, ream. Aleksander Hiob, ream. Hugo Vuks, ream. Jaan Aunpuu, ream. August Oppe, ream. Osvald Rauba, ream. Mihkel Mets, ream. Peeter Sepp, ream. Alfred Palk, ream. Aleksander Vaher, ream. Oskar Tarkpea, ream. August Johanson.

Petseri jaoskonna Kivitee raiooni kordoni ülema k. t. n.a.o. Sergei Kirk, Peipsi jaoskonna Võõpsu rajooni kord. ül. k. t. n.a.o. Aleksander Anijago ja kord. ül. k. t. n.a.o. Egon Tiikmann on ülendatud hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest vanem-allohvitserideks ja kinnitatud kordoni ülemateks, arvates 1. novembrist m. a.

Piirivalve valitsuse ülema käsukirjaga 20. nov. m. a. nr. 147

avaldatakse väljavõtte Tallinna Garnisoni ülema käsukirjast nr. 49, 17. nov. 1931. a. „§ 4. Viimasel ajal korduvad sagedasti juhtumised, kus allohvitserid ja sõdurid end politseiametnikkude tegevuse vahele segavad, neid teoga ja sõnadega haavavad ning Sisemäärustiku § 103 nõude kohaselt neid teenistuskohuste täitmisel ei abista.

Politseiametnikud on linnas vastutavad korralvurid, kuid nende arv on liig väikene selleks, et ilma kaitsevæelaste abita kõiki

ettetulevaid korrariikkumisi kiirelt likvideerida. Sellepärast on iga allohvitseri ja sõduri kohus neile esimesel nõudmisel viibimata appi minna korrariikkumise lõpetamiseks ja süüdlaste toimetamiseks vastavasse ametiasutisse.

Juhin väeosade ja asutiste ülemate tähelepanu eeltähendatud asjaoludele ja nõuan, et nemad allohvitseridele ja sõduritele põhjalikult ära seletaks politseinikkude abistamise korra ja tähtsuse.

Kui tulevikus veel korduvad juhtumised, et kaitseväelased politseiametnikele abiandmisest loobuvad, võtan süüdlased vastutusele. G. Jonson, kindral-major, Tallinna Garnisoni ülem.“

Politseivalitsuse poolt on antud load laskeriistade ja laskemoonaga kauplemiseks: Vassili Ignati p. Potin'ile Petseris, S. Kaubareas, maksvusega 22. dets. 1932. a., Oskar Ritson'ile Valgas, Keskk. tän. 21, maksvusega 22. dets. 1932. a., Rapla tarvitajate ühingu abikauplusele Märjamaa alevikus, maksvusega 23. dets. 1932. a., Elmar-Georg Tõnise p. Kert'ile Tallinnas, S. Tartu mnt. 53, maksvusega 22. dets. 1932. a., Villem Johani p. Schmidt'ile Tapal, Jaama tän. 6, maksvusega 22. dets. 1932. a., Ado Jaani p. Bartels'ile Leisi alevikus, maksvusega 16. okt. 1932. a., ja Hugo Tooma p. Pärnale Nõmmel, S. Pärnu 94, maksvusega 19. dets. 1932. a.; laskeriistade parandamiseks: Nikolai Pauli p. Vossus'ele Petseris, Pihkva tän. 7-a, maksvusega 20. dets. 1932. a.

Politseivalitsuses on registreeritud:

1) ajaleht „Pärnu Maaleht“, ilmub Pärnus, kolm korda nädalas; väljaandja — Edgar Kigaste, vastutav toimetaja — Johannes Fuks;

2) ajaleht „Virumaa Elu“, ilmub Rakveres, kolm korda nädalas; väljaandja — Mihkel Lõõtsmann, vastutav toimetaja — Arnold Graf;

3) ajaleht „Teated“, ilmub Pärnumaal, Talli vallas, kaks korda kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — August Maide;

4) ajaleht „Romaanileht“, ilmub Tallinnas, 2 korda kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Ernst Pihlakas;

5) ajaleht „Vaba Naine“, ilmub Pärnus, tarvidust mööda; väljaandja ja vastutav toimetaja — Juliide Joosti;

6) ajaleht „Nädala Postimees“, ilmub Tartus, üks kord nädalas; väljaandja — Eesti Kirjastuse Ühisus „Postimees“, vastutav toimetaja — Oskar Mänd;

7) ajaleht „Maarahva Elu“, ilmub Võru maakonnas, Rõuge vallas, üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Paul Peterson;

8) ajaleht „Herold“, ilmub Tartus, üks kord nädalas, igal pühapäeval; väljaandja ja vastutav toimetaja — Hans Siim;

9) „Esmaspäevane Maamees“, ilmub Tartus, üks kord nädalas; väljaandja — Eesti Kirjastuse Ühisus „Postimees“, vastutav toimetaja — Johannes Viik;

10) ajakiri „Meie Teater“, ilmub Tallinnas, üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Johannes Mõttus;

11) ajakiri „Virmalised“, ilmub Tallinnas, üks kord kuus; väljaandja — Tallinna Ajakirjanikkude Ühing, vastutav toimetaja — Arnold Kõiv;

12) ajakiri „Elva Teadus“, ilmub Tartus, üks kord kuus; väljaandja — Eesti Kirjanduse Selts, vastutav toimetaja — Daniel Palgi;

13) ajakiri „Tulusad juhatused majapidamises“, ilmub Elvas, kaks korda kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Karl Raba;

14) ajakiri „Pikantsed lood ja anekdoodid“, ilmub Tallinnas, kuus korda aastas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Voldemar Kaljumäe;

15) ajakiri „Meie Misjon“, ilmub Tallinnas, üks kord kuus; väljaandja Eesti Ev. Lutheri usu Misjoni Selts, vastutav toimet. — Harald Pöld;

16) ajakiri „Käsitööleht“, ilmub Tallinnas, üks kord kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Marie Sõerd;

17) ajakiri „Maanaise Kodu“, ilmub Tallinnas, kuus korda aastas; väljaandja — Asunikkude, Riigirentnikkude ja Talupidajate Põllumajandusliit, vastut. toimetaja — Mary Voore;

18) ajakiri „Saare Skaut“, ilmub Kuresaares, kaheksa korda aastas; väljaandja — Saare Skautide Maleva, vastutav toimetaja — Aleksei Nellis;

19) ajakiri „Võiduhüüd“, ilmub Tallinnas, üks kord kuus; väljaandja — Üleriikl. Eesti Päästearmee juhatus, vastutav toimetaja — Julie Kuul;

20) ajakiri „Seurakuntatervehdys“, ilmub Narvas, 5—6 korda aastas; väljaandja — Usuühing Narva Soome-Rootsi ev.-lut. usu P.-Mihkli kogudus, vastutav toimetaja — Aleksander Üllo;

21) ajakiri „Ristsõnad“, ilmub Tallinnas, kaks korda kuus; väljaandja — Artur Arro ja Eugen Vassiljev, vastutav toimetaja — Evald Melts;

22) ajakiri „Lõbus Külaline“, ilmub Haapsalus, üks kord kuus; väljaandja — Paul Tamverk, vastut. toimet. — Jakob Feldmann;

23) ajakiri „Lugemist kõigile“, ilmub Tallinnas, kaks korda kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Egon Enok;

24) ajakiri „Ristsõnaleht“, ilmub Tallinnas, üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Hans Koovit;

25) ajakiri „Kaikamees“, ilmub Tallinnas, tarvidust mööda; väljaandja ja vast. toimetaja — Ernst Brakel;

26) ajakiri „Pühapäevakool“, ilmub Pärnus, 12 korda aastas; väljaandja ja vastutav toimet. — August Grünberg;

27) ajakiri „Elegantne Daam“, ilmub Tallinnas, üks kord kuus; väljaandja ja vastut. toimetaja — Johannes Järv, ja

28) ajakiri „Kuningriiklane“, ilmub Tallinnas, üks kord kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Gottfried Falk.

Küsimusi ja kostmisi.

Konstaabel K. Küsimus. Kas Riigi Teatajas nr. 105 — II. XII. 31. a. avaldatud seadust tuleb kohaldada riigi vastuvaidlematute maksude suhtes? Kas riigi vastuvaidlematud maksud on eesõigusstatud ja nende sissenõudmisel võib seaduses ettenähtud vähemnorme aresti alla panna?

Vastus. Arvesse võttes kõnesoleva seaduse sihti peaks teda analoogia põhjal kohaldatama ka vastuvaidlematutele nõuetele.

Riigi maksud ei ole sissenõudmisel üldiselt eesõigustatud teiste nõueteга võrreldes. Rahuldamise eesõigustuse kohta üldiselt vt. Tsv. kkp. s. §§ 1215-a (R.T. 32 — 1929) ja 1890, § 1899 lisa §§ 25 ja 36.

K. K. Küsimus. Maaraiooni konstaabel on määramata ajaks kohustetäitja vabal kohal naaberraioonis, kus koosseisu järgi konstaabli koht on nähtud ette. Kas on temal õigus selle eest saada lisatasu poole kuu palga suuruses selle ametikoha järgi, kus täidab kohuseid. Jaataval korral missuguse seaduse alusel?

Vastus. Riigiteenistuse seaduse (R.T. 149 — 1924) § 34 põhjal on Vabariigi Valitsusel õigus sarnasel korral määrata ametnikule palgalisa kuni teise ametikoha poole palga suuruses, valitsus ei ole aga kohustatud seda tegema.

K—e. Küsimused. 1) Kui võlgnik temale määratud maksu vabatahtlikult ei maksa, kas tuleb esimeses järjekorras pöörduda nõudmine võlgniku vallasvara peale või tuleb palk keelu alla panna? Kumb kord on seaduse järgi eesõigustatud?

2) Võlgnik seletab, et temal on tööandjalt saada teenitud summa; tööandja tunnistab selle õigeaks, kuid summat välja ei maksa, vaid seletab, et rahapuudusel ei saa seda teha. Nii tuleb mõnikord oodata kaks kuni kolm kuud.

Kas on seaduses nähtud ette mingisugune tähtaeg, kui kaua võib tööandja töölise väljateenitud palka, mis tema kätte keelu alla pandud, oma käes pidada, kas politsei ei saa teda selleks sundida?

Vastused. 1) kuna ei ole päris selge, kas küsimus käib ainult vastuvaidlematute sissenõuete või ka tsiviil-kohtuotsuse täitmise kohta, siis anname vastuse nii ühe kui ka teise juhu kohta.

Nagu nähtub Vastuvaidlematute sissenõuete seaduse (VSK XVI k. 2 j.) §§ 15, 17, 31, 32, 340 ja teistest, määras vene ajal selle, mille peale sissenõudmist pöörduda, nõuet vastuvaidlematus korras sissenõudmisele määrav asutus. Meil on aga tegelikult maksev niisugune kord, et küsimuse, mille peale vastuvaidlematu sissenõudmine pöörduda, otsustab sissenõudmist teostav politseiametnik. Politsei peaks selle küsimuse otsustamisel arvestama sellega, kuidas oleks kindlam kätte saada sissenõuetavat summat.

Tsiviil-kohtu otsuste täitmisel näitab sissenõudmise viisi otsuse täitmist taotlev isik (Tshiv. khp. s. § 935).

2) Seadused ei näe ette, kui kaua võib tööandja töölise palga kinni pidada. Maksmata töötasu võib nõuda tööline ise. Politsei ei saa sundida tööandjat palgamaksmist kiirendama.

S. vald. Küsimus. Perekonnanimeta kodakondsusetu meesterahvas on abiellunud Eesti naiskodanikuga. Kuna Eesti naiskodanik, abielludes kodakondsusetu isikuga, jääb Eesti kodakondsusse edasi, on temale sunduslik abiellumise puhul perekonnaregistris avada erilehekülj. Tekib küsimus, missuguse nime all tuleb tema kanda perekonnaregistrisse?

Vastus. Perekonnanimeta kodakondsusetu meesterahvaga abiellunud Eesti naiskodanik tuleb perekonnaregistrisse kanda, näiteks „Anna, sündinud Lepp, mehe järgi perekonnanimeta“.

Vallasekretär. Küsimus. Kuidas tuleb abiellumise soovist kuulutada, kui üks abielluda soovijaist on välismaalane ja tema alaline elukoht on välismaal, kas abielukuulutus tuleb niisugusel juhtumil saata välismaale väljapanemiseks?

Vastus. Perekonnaseisuametnik kuulutab välismaalase soovist abielluda, kui see Eesti riigi piirides elab, Perekonnaseisu seaduse § 39 I ja II lõike nõuete kohaselt. Ei ela välismaalane Eesti Vabariigis, kuulutab ta ainult Perekonnaseisu seaduse § 39 I lõikes ettenähtud kohtades (Sisemin. adm.-o. seletus 22. XII. 1926 nr. 504 Valga linna perekonnaseisuametnikule). Sellest selgub, et Eesti perekonnaseisuametnikel ei ole tarvis abielukuulutusi saata välismaale väljapanemiseks.

Välismailt.

Testamentide rohkus Austrias.

Austria suuremates linnades on viimasel ajal levinud komme: teha testament ja paigutada see pitseeritult nagu kord ja kohus notari juure. Kuna neid „viimseid sooviavaldusi“ hakkas tulema otse massiliselt, hakkasid linnades ka jutud liikuma testamentide rohkusest, ja need jutud ulatusid ka ametivõimude kõrvu. Austria politsei tunneb hästi austerlasi, sest et austerlane on elurõõmus ja ei mõtle meeleldi surma peale. Hakati asja vastu huvi tundma ja konstateeriti kõigepealt, et „surmakandidaadid“ on kõik paremas eas seisvad jõukad, terved ning elurõõmsad isikud, kellel on tegemist välisvaluutaga. Ja siis tuli politseile ka meele, et alles hiljuti pandi Austrias maksuma seadus kogutud välisvaluuta äraandmise kohta Austria rahvuspankale. Nüüd oli asi selge: see seadus ja testamentide tegemine pidid seisma tihedas ühenduses üksteisega. Selguski, et välisvaluuta omanikud olid tulnud algupärasele mõttele

rakendada surma oma teenistusse. Nad olid kindlas veendumuses, et ametivõimud respektierivad surma ja inimese „viimset soovi“ ning ei lähe seetõttu „testamente“ uurima. Need spekulandid panid kõik oma välisvaluuta ümbrikusse, millele siis kirjutasi peale „minu viimne soov“; ümbrikud pitseeriti korralikult kinni ja anti üle notarile või kohtule. Nüüd muidugi saavad need nupukad ärimehed selle all kannatada, et neil juhtus väike eksitus ümbrikule aadressi kirjutamisel. Oleks ümbrikule pandud „Austria Rahvuspangale“ ja ümbrik sinna saadetud, oleks asi korras olnud, et aga ümbrik just kohtule saadeti, siis tuleb nüüd ka kohtu ees vastutust kanda, ja raha siiski ära anda rahvuspangale, makstes vääraadressi kirjutamise eest kõrget rahatrahvi.

Jõuvankrite arv suurlinnades.

Aasta eest, s. o. 1. jaanuariks 1931 oli järgmistes suurlinnades tarvitusel jõuvankreid: Los Angelesis — 516.016, Detroitis — 423.102, Chicagos — 469.478, New Yorgis — 751.711, Pariisis — 172.450, Milaanos — 31.239, Stokholmis — 17.897, Helsingis — 6440, Santiagos — 11.978, Amsterdamis — 12.150, Berliinis — 65.403. Neisse arvudesse on võetud niihästi sõidu- kui ka veoautod ja autobused. Tähelepanu äratav, et Los Angelesis pole üldse tarvitusel autobusi ja veoautosid; autobused puuduvad peale selle veel Detroitis. Muidugi on paljudes linnades rohkem autosid tarvitusel. Üldiselt saame järgmise pildi: Los Angelesis tuleb iga 2 elaniku peale üks jõuvanker, Detroitis — iga 4 peale, Chicagos — iga 7 peale, New Yorgis — iga 9 peale, Pariisis — iga 17 peale, Milaanos — iga 26 peale, Stokholmis — iga 29 peale, Helsingis — iga 37 peale, Santiagos — iga 59 peale, Amsterdamis — iga 62 peale ja Berliinis — iga 64 peale. Huvitav on, et rasked majanduslikud ajad ei mõju siiski veel jõuvankrite vähenemisele. Nii, näiteks, tõusis Berliinis veel läinud aasta 1. aprillist kuni 1. juulini jõuvankrite arv 9170 võrra, mootorrattaste arv tõusis läinud aasta kolmandal veerandil 3947 võrra.

Uus märguandmise viis trammides.

Teatavasti sünnib märguandmine trammides enamaltjaolt keldade abil: konduktor annab kella ja juht talitab selle järgi. Suurlinnades on sellel viisil aga oma halvad küljed: tänava müras võib juht lärmirikastel kohtadel märguandmise jätta tähele panemata; ka segab sõitjaid alaline helistamine. Münchenis on nüüd üle mindud uuele süsteemile: optiliste signaalide abil trammijuhile märku anda. Juhi kõrvale on paigutatud väike kastike kolme lambiga: roheline, sinine ja punane; ärasõiduks antakse roheline signaal, peatamiseks — sinine ja hädakorral — punane. Lampide valgus on küllalt suur selleks, et juht ka kõige valgemaal ja päikesepaistelisel ajal võib panna tähele antud märki. Konduktor tõmbab nagu seni nõõrist, mille peale siis ilmub vastav valgus, kusjuures asi

on nii korraldatud, et roheline lamp hakkab alles siis põlema, kui kõik konduktorid (kui trammil on mitu vagunit) on annud ärasõidusignaali. Roheline signaal kaob niipea, kui vagun hakkab liikuma. Kui konduktor soovib trammil seismajätmist, tõmbab ta kaks korda nõõrist, hädakorral neli korda ja vastavalt sellele hakkavad tuled põlema.

Väljaandja: *Kohtu- ja Siseministeeriumi Administratiiv-ala Kirjastus.*
Vastutav toimetaja: *O. Angelus.*

KUULUTUSI.

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised isikutunnistused:

- E e k, Hans Matsi poeg, välja antud Kilingi vallavalitsuselt 15. 9. 23 a. nr. 107.
- J a s k a, Hugo, välja antud Valga jaosk. politseikomissarilt 9. 2. 27 a. nr. 2154.
- S i n i j o v, Andrei, välja antud Voltveti vallavalitsuselt 31. 3. 23 a. nr. 43.
- R i s t, Liisa, välja antud Valga jsk. politseikomissarilt 5. 12. 27 a. nr. 1057.
- R e b a s e, August, välja antud Koorküla vallavalitsuselt 25. 2. 27 a. nr. 186.
- K a p r a n, Liisa, välja antud Valga linna politseiülemalt 28. 1. 20 a. nr. 6037.
- G r a u e r, Konstantin, välja antud Valga linna politseiülemalt 21. 11. 19 a. nr. 30.
- L u t s, Juhan Jaagu poeg, välja antud Aakre vallavalitsuselt 23. 12. 19 a. nr. 246.
- L ö h m u s, Rosalie Jaani tütar, välja antud Meeri vallavalitsuselt 28. 12. 19 a. nr. 237.
- V e s k e, Aleksander Tõnise p., välja antud Varangu vallavalitsuselt 29. 4. 30 a. nr. 793.
- V i l l e m s o n, August Johani poeg, välja antud Pilkuse vallavalitsuselt 8. 2. 27 a. nr. 5.
- H e i e r (Heuer), Friedrich-Leonhard Augusti poeg, välja antud Pangodi vallavalitsuselt 10. 11. 27 a. nr. 69.
- Z i m m e r m a n n, Artur-Eduard Ado poeg, välja antud Meeri vallavalitsuselt 12. 12. 28 a. nr. 103.
- S i l d, Maks Adami poeg, välja antud Vastse-Otepää vallavalitsuselt 4. 7. 23 a. nr. 40.
- P l o o v i t s, Aleksander Märdi poeg, välja antud Tartu linna 3. jsk. politseikomissarilt 11. 2. 27 a. nr. 2633.
- S e r g e j e n k o, Matrjona Sergei tütar, välja antud Pühajärve vallavalitsuselt 31. 7. 20 a. nr. 173.
- T e i b e r t - S t e i n b e r g, Richard Aleksandri poeg, välja antud Aaspere vallavalitsuselt 13. 4. 28 a. nr. 861.
- B l a u b r i k, Ferdinand Eduardi poeg, välja antud Laeva vallavalitsuselt 30. 11. 28 a. nr. 66.
- E l l e r m a n n, Tõnu, välja antud Raudteede politsei ülemalt 31. 12. 19 a. nr. 5108. (14899)
- B i n d e r, Johannes Jaani poeg, välja antud Koigi vallavalitsuselt 27. 6. 25 a. nr. 87. (28239)

- P e l d, Osvald, välja antud Loo-
si vallavalitsuselt 5. 11. 29 a.
nr. 52. (14897)
- B e r g e n, August, välja antud
Lihula vallavalitsuselt 29. 3.
20 a. nr. 891. (26257)
- M i i l, Jüri, välja antud Lihula
vallavalitsuselt 10. 1. 31 a. nr.
581. (26276)
- S ö ö t, Amalie Hansu tütar, väl-
ja antud Vana-Kuuste valla-
valitsuselt 28. 12. 19 a. nr.409.
(28247)
- L o o t m a n n, Robert Hansu
poeg, välja antud Paide jsk.
politseikomissarilt 1. 12. 27 a.
nr. 256. (28248)
- J a t s a, Jüri Jaani poeg, välja
antud Esna vallavalitsuselt 5.
10. 20 a. nr. 1008. (28254)
- L o o r i t s, Johannes Mihkli
poeg, välja antud Esna valla-
valitsuselt 22. 11. 27 a. nr.
169. (28255)
- P i g o s c h i n, Ekaterina, välja
antud Tartu linna politsei 2.
jsk. ülemalt 9. 2. 21 a. nr.
16815. (28310)
- N i k o l a j e v, Konstantin, Nan-
seni pass nr. 19761/417, välja
antud politseivalitsuselt 16. 4.
30 a. (28311)
- A i g r o, Hilda, välja antud
Tartu linna 2. jsk. politseiko-
missarilt 1. 12. 31 a. nr. 5737.
(28312)
- T r e l i n, Ivan, välja antud
Rakvere jsk. politseikomissa-
rilt 21. 1. 27 a. nr. 2856.
(28313)
- I n t, Feliks, välja antud Tartu
linna 3. jsk. politseikomissa-
rilt 24. 9. 27 a. nr. 804.
(28314)
- G r e e n b a u m, Harald, välja
antud Tallinna linna politsei
3. jsk. ülemalt 8. 9. 20 a. nr.
12158. (28516)
- V i l l a r t, Kustas, välja antud
Luiste vallavalitsuselt 30. 12.
19 a. nr. 312. (28514)
- S e p p, Eduard, välja antud Tal-
linna linna politsei 1. jsk. üle-
malt 1924. a. nr. 3197.
(28515)
- T ä n a v, Liidia, välja antud
Leisi vallavalitsuselt 29. 4. 27
a. nr. 79. (28517)
- R a n g, Priido; välja antud Tal-
linna linna politsei 1. jsk. üle-
malt 5. 3. 20 a. nr. 8176.
(28518)
- K a e s t, Aleksander Johannese
poeg, välja antud Kaarma-
Suure vallavalitsuselt 28. 2.
28 a. nr. 1162. (27219)
- J ä r v, Johannes Andrese poeg,
välja antud Emmaste valla-
valitsuselt 13. 4. 20 a. nr.1228.
(27220)
- A d a m s o n, Ksenja, välja an-
tud Pärnu maak. politsei lin-
na jsk. ülemalt 23. 4. 25 a.
nr. 586. (27221)
- D r e v i n g, Feliks Teodori p.,
välja antud Tallinna linna po-
litsei ülemalt 3. 1. 20 a. nr.
1024. (28601)
- S c h u l t s, Jüri Jaani p., välja
antud Nõmme politsei jsk.
ülemalt 19. 2. 23 a. nr. 121.
(28603)
- T o n d i, Mathilde Gustavi t.,
välja antud Tallinna linna po-
litsei 4. jsk. ülemalt 11. 12. 19
a. nr. 3074.
- L i n k, Agnes, välja antud
Nõmme jsk. politseikomissa-
rilt 6. 7. 31 a. nr. 98 (28605)
- L a i p a i k, Julie, välja antud
Pärnu linna politsei ülemalt
29. 12. 19 a. nr. 8054.
(28606)
- K a s s, Salme, välja antud Vil-
jandi vallavalitsuselt 17. 11. 28
a. nr. 69. (28701)

- Sepp, Adele Gustavi t., välja antud Nõmme jsk. politseikomissariilt 25. 10. 27 a. nr. 549. (28609)
- Veidemann, Johannes Johannese p., välja antud Nõmme politsei jsk. ülemalt 11. 10. 24 a. nr. 1236.
- Tamboor, Heinrich Augusti p., välja antud Tallinna 3. ja l. ümbruse jsk. politseikomissariilt 26. 1. 28 a. nr. 1698. (28611)
- Lepik, Jaan Martini p., välja antud Tallinna linna politsei 5. jsk. ülemalt 25. 3. 24 a. nr. 503. (28612)
- Andresen, Karl, välja antud Nõmme jsk. politseikomissariilt 29. 7. 26 a. nr. 465. (28615)
- Sommer, Anton, välja antud Tallinna linna politsei 1. jsk. ülemalt 22. 2. 23 a. nr. 519. (28702)
- Sepp, Madli, välja antud Tallinna linna politsei 5. jsk. ülemalt 14. 1. 20 a. nr. 7024. (28704)
- Hohvald, Johannes, välja antud Tallinna linna 5. jsk. politseikomissariilt 2. 1. 26 a. nr. 5. (28705)
- Perker, Johannes, välja antud Tallinna linna 5. jsk. politseikomissariilt 4. 12. 30 a. nr. 767. (28708)
- Polituur, Elviine-Rosalie, välja antud Kopli jsk. politsei-abikomissariilt 27. 1. 27 a. nr. 849. (28709)
- Allik, Leena, välja antud Tallinna linna politsei 5. jsk. ülemalt 13. 12. 19 a. nr. 3168. (28713)
- Kusner, Arnold, välja antud Raudteede politseiülemalt 8. 12. 19 a. nr. 1770. (28714)
- Sutrop, Juuli, välja antud Piirsalu vallavalitsuselt 1. 10. 26 a. nr. 54. (28715)
- Alla, Jaan, välja antud Tallinna linna politsei 5. jsk. ülemalt 3. 12. 22 a. nr. 633. (28716)
- Luts, Anna, välja antud Tallinna linna politsei 5. jsk. ülemalt 23. 1. 19 a. (28717)
- Riik, Edgar, välja antud Tallinna linna 6. jsk. politseikomissariilt 25. 11. 29 a. nr. 605. (27100)
- Russow, Helmut-Asmus-Balthasar, välja antud Viljandi jsk. politseikomissariilt 6. 4. 27 a. nr. 3797. (28801)
- Pahlberg, Leena Jaani t., välja antud Tallinna 6. jsk. politseikomissariilt 30. 10. 28 a. nr. 598. (28802)
- Pöder, Elviine-Rosalie, välja antud Tallinna linna politsei 2. jsk. ülemalt 2. 5. 22 a. nr. 565. (28804)
- Kepper, Leida, välja antud Tallinna 1. jsk. politseikomissariilt 16. 8. 28 a. nr. 455. (28805)
- Vinn, Hindrek Jüri p., välja antud Abroka vallavalitsuselt 21. 5. 26 a. nr. 505. (28806)
- Preiberg, Konstantin-Boris, välja antud Tallinna 6. jsk. politseikomissariilt 26. 11. 29 a. nr. 607. (28807)
- Brodsky, Miron, välja antud Tallinna linna politsei 6. jsk. ülemalt 5. 3. 23 a. nr. 337. (28808)
- Dehn, Beatrice, välja antud Tallinna 6. jsk. politseikomissariilt 13. 2. 28 a. nr. 1101. (28809)
- Seisler, Kurt, välja antud Viljandi jsk. politseikomissariilt 1. 11. 28 a. nr. 420. (28810)

**Tunnustatakse maksvusetuks
järgmised tunnistused:**

- T ü r k e i**, Jaan Mihkli p., kaitseväeteenistusse kõlbmatuse tunnistus nr. 432, v. a. Harju maak. rahvaväe komisjonilt 23. 1. 20 a. (25255)
- S a a r o n**, Isak Karli p., kaitseväest vabast. tunnistus nr. 12496, v. a. Võru maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 28. 10. 20 a.
- S u s i**, Paul Jakobi p., sõjaväest vabast. tunnistus nr. 1378, v. a. Allohvitseride kooli ülemalt 1. 2. 23 a.
- H o b u s e p a s s** nr. 2889, v. a. Salla vallavalitsuselt 9. 2. 21 a.
- A r r a s**, Ludvig, sõjaväest vabast. tunnistus nr. 35859, v. a. Tartu maak. rahvaväe ülemalt 31. 7. 20 a.
- V e s s m a n n**, Jaan Juhani p., paadipass nr. 1756, v. a. Haapsalu Piirivalve raiooni ülemalt 19. 5. 30 a. (44600)
- T i s c h l e r**, Johannes Marie p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 33, v. a. 5. suurtükiväe grupi ülemalt 7. 1. 27 a. (44601)
- Z a w a d s k y**, Joosep Stanislavi p., välispass nr. 74, v. a. Poola konsulilt Tallinnas 24. 5. 22 a. (44604)
- L e e p i n**, Voldemar, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 882, v. a. Sakala jalaväe rügemendi ülemalt 23. 3. 27. a.
- K a p l a n**, Abram, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 107/2694, v. a. Sakala jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 25 a.
- E e s t i M e t s a t e e n i j a t e**
Ühingu põhikirja originaal-eksemplar, registreeritud Tallinna-Haapsalu rahukogus 29. 9. 19 a. nr. 147 all. (44606)
- S e p s i v a r t**, Johannes Jaani p., luba Tapamajja pääsemiseks, v. a. Tallinna Tapamaja poolt 1. 10. 30 a. nr. 587. valitsuse poolt 16. 9. 24 a. (44602)
- M ö t t u s**, Aleksander, laske-riistaluba nr. 645, v. a. Valga maak. politsei ülemalt 22. 8. 23 a. ja pikendatud Tartu-Valga prefekti poolt 22. 8. 28 a. nr. 1833 all.
- A d e l s o n**, Karl-Nikolai, I. liigi jõuvankrijuhtimise luba nr. 174, v. a. Valga maavalitsuselt 14. 6. 30 a.
- A r m a n n**, Jaan, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 27125, v. a. Harju rahvaväe ja K. L. ülemalt 1. 11. 20 a. (27634)
- B r a u n**, Eduard, sõjaväest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 2116²⁴, v. a. Valga maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 9. 1. 25 a. (27635)
- N e u f e l d t**, August, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 3356, v. a. Lennuväe rügemendi ülemalt 12. 11. 24 a. (27636)
- H ä r g**, Oskar, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 578, v. a. 1. jalaväe rügemendi ülemalt 25. 3. 27 a. (28023)
- J ü r g e n f e l d t**, Oskar, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1673, v. a. 7. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 30 a. (28025)
- T r u u v e r t**, Leopold, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 72, v. a. Saaremaa rahvaväe komisjonilt 16. 1. 19 a. (28029)
- T r u u v e r t**, Leopold, meremehe teenistuskiri nr. 290, v. a. 11. 5. 31 a. Kuresaare meremeeste kodu esindajalt. (28030)

- Lilbock, Aurelie, matrikel nr. 5989, v. a. Tartu ülikooli valitsuse poolt 16. 9. 24 a. (44608)
- Kaavel, Jaan Karli poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus, välja antud 1. diviisi intendantuurilt Rakveres 1922 aast.
- Knude, E., sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 178, välja antud Soomusrongide brigaadi ülemalt 18. 5. 21 a. (24876)
- Johanson, Daniel, hobusepass nr. 56, välja antud Kehtna vallavalitsuselt 17. 10. 22 a. (27620)
- Leesment, Hendrik, laske-riistaluba nr. 2365, välja antud Tallinna-Harju prefektilt 15. 8. 29 a. (27387)
- Järvi, Georg Karli poeg, sõjav. vabastamise tunnistus nr. 4550, välja antud Lennuväe rügemendi ülemalt 31. 10. 25 a. (27088)
- Matto, Nikolai Jaani p., välispass nr. 34/229, välja antud E. V. saatkonnalt Helsingis 27. 5. 30 a. (27091)
- Vinn, Heinrich Jüri poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 2966, välja antud 10. üksiku jalaväe pataljoni ülemalt 3. 10. 25 a. (27095)
- Susi, August Mihkli poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 8009, välja antud E. V. sõjakooli ülemalt 19. 8. 21 a.
- Krainev, Viktor, meremehe teenistuskiri nr. 151, välja antud Kuresaare meremeeste kodu esitajalt 8. 5. 29 a. (23491)
- Laimjala Haridusseltsi korjandusleht nr. 47, välja antud Aleksander Lemberile. (23492)
- Põdra, Nestor, kaitseväeteenistuse tunnistus, välja antud 7. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 30 a. (23489)
- Gustav Mardi p. Neudorfi Arüküla-Tammiku asundustalu nr. 20 ostu-müügi leping, välja antud Põllutöoministeeriumilt 1931. a.
- Krotov, Grigori Semjoni p., Nanseni pass nr. 19963/2743, välja antud politseivalitsuselt 24. 7. 30 a.
- Schlenduhov, Ermil Mihaili poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 251, välja antud 7. jalaväe polgu ülemalt 22. 1. 21 a. (27236)
- Kaus, Laas, paaditunnistus nr. 841, välja antud Piiervalve Kuresaare raiooni ülemalt 11. 5. 29 a. (28007)
- Parun, Jaan, hobusepass nr. 35, välja antud Kärla vallavalitsuselt 27. 5. 25 a., välja antud Johan Õunale. (28010)
- Tuulelepp, Hendrik, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 373, välja antud Viljandi kaitsevääringkonna ülemalt 21. 3. 27 a. (28008)
- Paivel, Vassili, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2214, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 10. 10. 28 a. (28012)
- Lõhmus, Oskar, laskeriistaluba nr. 452, välja antud Lääne-Saare prefektilt 6. 6. 30 a. (28013)
- Hallonblad, Anna, Soome-Eesti reisikaart nr. 211, välja antud Helsingi passiosakonnast. (28020)
- Voionmaa, Emmi, Soome-Eesti reisikaart nr. 221, välja antud Helsingi passiosakonnast. (28021)

- T a r k m e e l, Leonhard, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3670, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 1. 10. 29 a. (28014)
- K u n d r a t s, August, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1202, välja antud Rannapatarei nr. 6 komandöriilt 31. 8. 23 a. (28015)
- H a a m e r, Harry, legitimatsioonikaart, õpiraamat ja matrikkel, välja antud Tartu ülikooli valitsuselt 11. 9. 24 a. nr. 5495. (28017)
- S i l l a o t s, Voldemar Jaani poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 492, välja antud ratsarügemendi ülemalt 31. 1. 31 a. nr. 492. (17414)
- M a r i p u u, Anton, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2492, välja antud Saaremaa rahväe ülemalt 21. 9. 21 a. (26379)
- K a s k, Mihkel, kaitseväest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 163, välja antud Saare kaitsevääringk. ülemalt 28. 1. 30 a. (26380)
- E i c h f u s s, Oskar, legitimatsioonikaart nr. 4968, välja antud Tartu ülikoolilt 15. 9. 24 a. (26381)
- S i l d, Johannes, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3764, välja antud Sõjaväe ühendatud õppeasutuste ülemalt 29. 9. 25 a. (26396)
- M ä g i, Aleksander, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1816, välja antud Saaremaa rahväe ülemalt 30. 9. 25 a. (26397)
- P o o b u s, Karl, kaitseväe 3. järge reservi tunnistus, välja antud Abja vallavalitsuselt 28. 10. 30 a. (28003)
- R e i n a r t, Mihkel, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2244, välja antud 3. suurtükiväe rügemendi ülemalt 27. 6. 23 a. (26398)
- T u b e l t, Priido, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2187, välja antud Saaremaa rahväe ülemalt 13. 12. 20 a. (26399)
- V i n t e r, Mart, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2487, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 10. 5. 24 a. (28001)
- J ü r i s s o n, Mihail, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 379, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 27. 1. 29 a. (28005)
- T o m s o n, Ado Mardi p., kaitseväest vabastamise tunnistus, välja antud 9. jalaväe polgu ülemalt 20. 8. 20 a.
- K o l o, Johannes Kaarli p., kaitseväest vabast. tunnistus, välja antud 1. diviisi 2. väljapatarei ülemalt 1922 a. detsembris.
- V a s k, Karl Jaani p., kaitseväest vabastamise tunnistus, välja antud Soomusrongide diviisi ülemalt 22. 12. 20 a.
- T r ö ö p, Elmar Karli p., instruktoritunnistus nr. 25, välja antud Kindlustusseltsi „O m a“ poolt 12. 1. 31 a.
- V ä r v, Selma-Leontine Gustavi t., Tartu tütarlaste gümnaasiumi lõputunnistus nr. 447, välja antud sama kooli poolt 25. 5. 28 a.
- K o d i j ä r v e vallas asuva talu M ä r d i nr. 17 peale tehtud obligatsioon 400 rubla suuruses omanikkude Karl ja Aleksander Mõtsade poolt 29. 5. 1910 a. nr. 1912 all.

- S a a r i k, Paul Hansu p., sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 258, välja antud 1. soomusrongi rügemendi ülemalt 1. 12. 25 a.
- O t s, Johannes Jüri p., sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 3599, välja antud Inseneripataljoni ülemalt 22. 4. 20 a.
- K o d i j ä r v e h a r i d u s s e l t s i „Tõrvik“ põhikiri, registreeritud Tartu-Võru rahukogus.
- V e i d e n b a u m, Karl Jüri p., kaitseväest vabastamise tunnistus, välja antud 1. suurtükiväe grupi ülemalt 1. 12. 24 aastal.
- R o m m, Voldemar Magnuse p., laskeriista kandmise luba nr. 1148, välja antud Viru-Järva prefektilt 8. 8. 29 a. — maksusega kuni 5. 3. 32 a.
- T a m m a n n, Aleksander Jaani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3121, välja antud Sv. Ühendatud õppeasutiste ülemalt 29. 11. 23 a.
- T i t m a, Aleksander Hansu p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 992, välja antud Pärnu maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 19. 1. 21 a.
- V a n k e r, Hans Hendriku p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1095, välja antud Pärnu kaitsevääringkonna ülemalt 20. 1. 21 a.
- R o s e n b e r g, Peeter Liisa p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1064, välja antud 9. jalaväe polgu ülemalt 3. 9. 20 aastal.
- S u r v a, Kristjan Jaani p., kaitseväeteenistusse kõlbmatuse tunnistus nr. 348, välja antud Viljandi maak. rahvaväe komisjonilt 21. 10. 20 a.
- V i i r o k, Karl-Arnold Karli p., laskeriistaluba nr. 1152/1632, välja antud Võru-Petseri prefektilt 17. 7. 25 a.
- T a l l i n g, Aleksander Hansu p., sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 6311, välja antud 2. jalaväe rügemendi ülemalt 22. 8. 23 a. (44621)
- K i l k, Jüri Madise p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 14299, välja antud Harju maak. rahvaväe ülemalt 24. 12. 19 a.
- K u r m, August Jaani p., sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 992, välja antud 9. jalaväe polgu ülemalt 10. 8. 20 a. (44624)
- P u k k, Hendrik Jaani p., sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 1470, välja antud L.-r. soomusrongi nr. 6. ülemalt 27. 4. 20 a. (44625)
- R u u l, Aleksander Hendriku p., sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 1372, välja antud 9. jalaväe polgu ülemalt 22. 12. 20 a. (44626)
- R u u l, August, Jüri p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 5464, välja antud Kalevlaste malevkonna polgult 21. 5. 20 a.
- E s k u s s o n, Elmar Juhani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 15795, välja antud 6. jalaväe polgu ülemalt 21. 5. 20 a.
- T õ n i s m a n n, Jaan Gustavi p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1204, välja antud 9. jalaväe polgu ülemalt 16. 9. 20 a.
- L i n d, Gustav Adami p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3280, välja antud 5. jalaväe polgu ülemalt 17. 5. 21 a.

- A g a r, Vassili Madise p., reservitunnistus nr. 2475, välja antud Saare maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 1. 9. 21 a.
- A r m a s, Aleksander Kirilli p., reservitunnistus nr. 173, välja antud distsiplinaarroodu ülemalt 2. 9. 21 a.
- T u u l m ä g i, Matvei Timofei p., reservitunnistus nr. 2589, välja antud Väljapatarei nr. 4. ülemalt 1. 11. 22 a.
- S a a r, Jüri Tõnu p., reservitunnistus nr. 497, välja antud Kindluse Suurtükiväe 2. grupi ülemalt 15. 9. 21 a.
- V a g a, Vassili Ivani p., reservitunnistus nr. 2571, välja antud Tallinna linna komandandilt 30. 9. 23 a.
- M ö l d e r, Alfred, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 325, välja antud Lennuväe rügemendi ülemalt 20. 1. 28 a. (14898)
- T a m b e r g, Mihkel, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2621, välja antud 7. jalaväe rügemendi ülemalt 8. 10. 20 a. (26253)
- T a a t s, Jaan, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 885, välja antud Aegna saare komandandilt 21. 5. 20 a. (26254)
- P u u r a, Eduard, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 10527, välja antud 5. üksiku jalaväe pataljoni ülemalt 1. 9. 22 a. (26255)
- H e n k, Martin, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 10066, välja antud Inseneripataljoni ülemalt 22. 12. 21 a. (26256)
- K o r j u, Karl, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 9652, välja antud 6. jalaväe polgu ülemalt 31. 8. 22 a. (26272)
- S t a m b e r g, Aleksander, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 228, välja antud 7. piiriküti pataljoni ülemalt 10. 8. 20 a. (26258)
- K u k k, Juhan, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2567, välja antud Väljapatarei nr. 10. ülemalt 1. 11. 22 a. (26259)
- V e r p s o n, Jüri, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 8748, välja antud 1. jalaväe polgu ülemalt 21. 5. 20 a. (26260)
- B e r g m a n n, August, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 6519, välja antud 7. jalaväe polgu ülemalt 19. 8. 21 a. (26261)
- R i s t i k i v i, August, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 3769, välja antud 2. Tallinna sõjaväe-haigemaja ülemarstilt 24. 4. 20 a. (26262)
- S a a r, Jaan, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 107, välja antud Lääne maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 10. 8. 20 a. (26263)
- B r a n d t, Madis, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 1997, välja antud Väljapatarei nr. 8. ülemalt 1. 11. 22 a. (26264)
- B r a n d t, August, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 16061, välja antud Tallinna linna komandandilt 27. 10. 22 a. (26265)
- P i r s o, Aleksander, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 17407, välja antud 1. jalaväe polgu ülemalt 20. 10. 21 a. (26266)

- T ä h t**, Aleksander, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1715, välja antud Aegnasaare komandandilt 1. 12. 27 a. (26280)
- V a i n o**, Eduard, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 5573, välja antud 6. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 4. 23 a. (26280)
- V e l t m a n n**, Martin, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 11931, välja antud Tallinna sõjaväe haigemaja ülemarstilt 1. 12. 23 a. (26282)
- R e i m a n n**, Vilhelm Jaani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 6197, välja antud Varustusvalitsuse ïnt.-osakonnalt 22. 12. 20 a. (28240)
- A p r i l l a**, Voldemar Adami p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 4789, välja antud Sõjavägede staabi kantselei ülemalt 19. 8. 21 a. (28241)
- K a r l s o n**, Gustav Karli p., kaitseväest vabastamise tunnistus, välja antud Pioneerpataljoni ülemalt 31. 12. 28 a. (28245)
- A b r a m s**, Gustav Jaani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 9729, välja antud Järva maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 19. 11. 20 a. (28246)
- R a u d s e p p**, Aleksander Gustavi p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2135, välja antud 2. jalaväe polgu ülemalt 30. 4. 21 a. (28249)
- L i t s o o**, Kustas Ado p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 9067, välja antud Järva maak. rahvaväe ülemalt 15. 11. 20 a. (28250)
- J ä n e s**, Karl, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2783, välja antud Autotankide div. ülemalt 2. 9. 24 a. (26268)
- V i i d e m a n n**, Taavet Taaveti p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 8661, välja antud 7. jalaväe rügemendi ülemalt 6. 8. 20 a.
- B r e n n e r**, Anton Sergei p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 6228, välja antud 5. Rakvere jalaväe rügemendi ülemalt 22. 5. 20 a.
- J a t s u**, Jüri Jaani p., kaitseväest vabastamise tunnistus, välja antud Soomusrongide div. tagavarapataljoni ülemalt 1920 a.
- P e t e n b e r g**, Julius Eduardi p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 4233, välja antud Järva rahvaväe ülemalt 14. 7. 22 a. (28256)
- P a a l b e r g**, Julius Priidiku p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 5189, välja antud Sõjavägede staabi kantselei ülemalt 31. 10. 22 a. (28257)
- H a s e n b u s c h**, Rudolf Jüri p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 16165, välja antud Tallinna linna komandandilt 1. 11. 22 a. (28258)
- R e i s m a n n**, Jüri Jüri p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 20, välja antud 1. kindl. raskesuurtükiväe div. ülemalt 28. 4. 20 a. (28262)
- S u t t**, Mihkel, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 252, välja antud 1. kindl. raskesuurtükiväe div. ülemalt 21. 5. 20 a. (26267)
- R o b e r g**, Eduard, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 12051, v. a. Sõjav. ühendatud õppeasutuste ülemalt 3. 9. 31 a. (26269)
- S a a r b e r g**, Harald Bernhardi p., Eesti välispass nr. 1018, välja antud politseivalitsuselt 6. 6. 30 a. (28607)

- Press, Jaan, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3033, v. a. L.-r. soomusrong nr. 3. ülemalt 9. 8. 20 a. (26270)
- Bergén, August, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2785, välja antud 1. diviisi suurtükiväe 2. grupi ülemalt 3. 9. 24 a. (26271)
- Sadulsepp, Aleksander, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1584, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 26 a. (26273)
- Künnap, Johan, kaitseväeteenistusse kõlbmatuse tunnistus nr. 3945, välja antud Järva maak. rahvaväe komisjonilt 21. 5. 19 a. (26274)
- Bauer, Mihkel, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 4824, välja antud Pioneerpataljoni ülemalt 1. 10. 25 a. (26275)
- Nimps, Heinrich, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 8997, välja antud Soomusrongide div. intendandi poolt 16. 9. 31 a. (26277)
- Viidas, August, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 4677, välja antud Tallinna vahipataljoni ülemalt 1922 a. (26278)
- Hinsberg, Jüri, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 746, välja antud 9. jalaväe polgu ülemalt 6. 5. 20 a. (26279)
- Kuurnan, August Perna p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 10948, välja antud 7. jalaväe polgu ülemalt 22. 12. 20 a. (28259)
- Meier (Reiber), Arseni, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 30, välja antud Saare kaitseväeringkonna ülemalt 16. 9. 26 a. (28718)
- Tiisel, Johannes Johani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 8185, välja antud Järva maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 1. 11. 20 a. (28260)
- Mingovits, Jaan Kustase p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2263, välja antud 3. suurtükiväe rügemendi ülemalt 27. 6. 23 a. (28261)
- Ert, Johannes Ado p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 9470, välja antud Kalevlaste maleva pealikult 24. 9. 20 a. (28263)
- Lunden, Mihkel Jaani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 9475, välja antud 7. jalaväe polgu ülemalt 16. 9. 20 a. (28264)
- Raudmets, Aleksander Jüri p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 4006, välja antud 3. suurtükiväe rügemendi ülemalt 30. 11. 23 a. (28265)
- Randrüüt, Eduard Juuli p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 269, välja antud Järva kaitseväeringkonna ülemalt 9. 3. 28 a. (28266)
- Lusmann, Arthur Jüri p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2183, välja antud Aegnasaare komandandilt 29. 11. 26 a. (28267)
- Pas, Johannes Johani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 134, välja antud 8. piiriküti pataljoni ülemalt 25. 5. 20 a. (28268)
- Margaus, Adolf Jakobi p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 927, välja antud m/r. „Lennuki“ komandörit 29. 4. 22 a. (28602)
- Gleeser, Aleksander, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2894, välja antud Naissaare komandandilt 21. 12. 23 a.

- P e r u**, Vladimir, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 156, välja antud Saare kaitsevääringkonna ülemalt 2. 2. 29 a. (28608)
- K u u s e m ä e**, Gustav, sõjav. vabastamise tunnistus nr. 14991, välja antud Harju maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 2. 8. 21 a. (28613)
- J a a n i s s o n**, Johannes Abrami p., kaitseväest vabastamise tööteenistuskohuslase tunnistus nr. 13513, välja antud Harju kaitsevääringkonna ülemalt 29. 12. 28 a. (28614)
- Z u r - M ü h l e n**, Morits, laske-riistaluba nr. 3202, välja antud Tallinna-Harju prefektilt 19. 10. 29 a. (28703)
- K e b a**, Johannes, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 29526, välja antud Harju maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 15. 11. 20 a. (28706)
- N i h o l m**, Johan, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 10640, välja antud Lääne maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 15. 11. 20 a. (28707)
- N õ m m**, Johannes, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 22579, välja antud Harju maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 1. 11. 22 a. (28710)
- P r o s t**, Johannes, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 952, välja antud 2. üksiku jalaväe pataljoni ülemalt 12. 12. 28 a. (28711)
- L a a b e r g**, Ferdinand, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 4951, välja antud Sidepataljoni ülemalt 30. 9. 26 a. (28719)
- S a k s a k u l m**, Andrei Dionisip., reservitunistus nr. 7276, välja antud S. R. diviisi intendantuuri ülemalt 10. 8. 20 a.
- S õ r m u s**, Johannes, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 743, välja antud 10 jalaväe rügemendi ülemalt 25. 3. 27. a. (28720)
- T u i**, Friedrich, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1764, välja antud Pärnu maakonna rahvaväe ülemalt 19. 5. 24 a. (28722)
- S u t t**, Aleksander, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3295, välja antud 6. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 26 a. (28723)
- P u u s e p p**, Aleksander, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 9520, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 19. 5. 21 a. (28724)
- H o h v a l d**, Johannes, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 91, välja antud Harju maak. rahvaväe ülemalt 23. 2. 26 a. (28712)
- S e e b e r g**, Johannes, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 31913, välja antud Harju maakonna rahvaväe ülemalt 30. 11. 20 a. (28725)
- T a m m**, Arthur-Heinrich, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 5081, välja antud Sidepataljoni ülemalt 2. 10. 26 a. (28726)
- K u r e s a a r**, Karl, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 4154, välja antud 3. diviisi staabi ülemalt 10. 8. 20 a. (28727)
- G l i m a n**, Katin, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 524, välja antud 7. jalaväe rügemendi ülemalt 7. 2. 30 a. (28728)
- M ä k s a P e r e n a i s t e S e l t s i** põhikirja originaal-eksemplar. (44622)

- Allikas, Karl, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 152, välja antud Soomusrongide brigaadi ülemalt 19. 8. 22 a. (28729)
- Pielbusch, Armand, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 4911, välja antud Sidepataljoni ülemalt 1926 a. (28730)
- Treimann, August, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 4709, välja antud Mereväe ekipaazi ülemalt 9. 12. 24 a. (28731)
- Poots, Karl, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3571, välja antud Harju kaitsevääringkonna ülemalt 16. 9. 20 a. (28732)
- Rehren, Siegfried, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 174, välja antud Balti pataljoni ülemalt 27. 4. 20 a. (28733)
- Jehc, Aleksander, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 6574, välja antud Tallinna Sõjaväe haigemaja ülemalt 23. 9. 24 a. (28734)
- Ello, Ernst, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 289, välja antud Harju kaitsevääringkonna ülemalt 3. 10. 29 a. (28735)
- Mets, Richard, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 284, välja antud Viru maak. kaitsevääringkonna ülemalt 16. 4. 27 a. (28736)
- Luid'Auvray, Otto, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1086, välja antud Sidepataljoni ülemalt 28. 3. 30 a. (27099)
- Ballak, Isak Bentsioni p., sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 4479, välja antud Sidepataljoni ülemalt 30. 9. 25 a. (28803)
- Taube, Aksel, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 7833, välja antud Harju kaitsevääringkonna ülemalt 20. 8. 27 a. (28811)
- Pahlberg, Oskar, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 5182, välja antud Sõjavägede staabi kantselei ülemalt 31. 10. 22 a. (28812)
- Ventsel, Voldemar, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 562, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 11. 3. 27 a. (28813)
- Ots, Jaan Peetri p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 385, välja antud Kindluse suurtükiväe grupi ülemalt 16. 9. 20 a. (44612)
- Triigi valla Pöllumeeste Kogu põhikirja originaal-eksemplar, registreeritud 2. 8. 20 a. Tallinna-Haapsalu rahukogus nr. 468 all. (44615)
- Kama, Bernhard Hansu p., kaitseväest vabastamise tunnistus, välja antud 6. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 26 a. (44616)
- Pukk, Hendrik Karli p., sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 2458, välja antud Inseneripataljoni ülemalt 20. 5. 21 a. (44617)
- Saue-Jõgi/soo Haridusseltsi põhikirja originaal-eksemplar, registreeritud 22. 1. 25 a. nr. 111 all Tallinna-Haapsalu rahukogus. (44619)
- Kramm, Juhani Juhani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2738, välja antud 3. suurtükiväe rügemendi ülemalt 2. 9. 24 a. (44623)
- Riiner, August Jüri p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 14709, välja antud 8. jalaväe polgu ülemalt 9. 8. 20 a.

- Johanson**, August Aleksandri p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 3025, välja antud Lennuväe rügemendi ülemalt 3. 10. 25 a.
- Praks**, Aleksander Jaagu p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1082, välja antud 2. jalaväe polgu ülemalt 28. 4. 20 a.
- Mihkelson**, Theodor Mihkli p., kaitsev. vabast. tunnistuse duplikaat nr. 3497, välja antud Pärnu kaitsevääringkonna ülemalt 28. 12. 27 a.
- Mathiesen**, Ernst Jaani p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 3451, välja antud Pärnu maakonna rahvaväe ja K. L. ülemalt 7. 4. 21 a.
- Lepp**, August Pritsu p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 3609, välja antud 4. 3. 21 a. 1. jalaväe polgu ülemalt.
- Lepp**, Ernst Mihkli p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 6048, välja antud 6. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 4. 23 a.
- Lepp**, Eduard Mihkli p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 3863, välja antud 6. jalaväe rügemendi ülemalt 1. 10. 25 a.
- Pöder**, Jaan Mihkli p., kaitsev. vabastamise tunnistus, välja antud Kalevi pataljoni ülemalt 1924 a.
- Kask**, Aleksander Mihkli p., kaitsev. vabastamise tunnistus, välja antud 1. diviisi staabilt 1924 a.
- Kask**, August Mihkli p., kaitsev. vabast. tunnistus välja antud 3. suurtükiväe rügemendi ülemalt 1924 a.
- Kikkajoon**, Jaan, Mari p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 2397, välja antud 3. jalaväe polgu ülemalt 14. 2. 21 a. (25282)
- Paide Eesti Vabadussõjalaste Liidu** põhikirja originaal-eksemplar, registreeritud 27. 3. 29 a. nr. 1631 all Kohtu- ja Siseministeeriumis. (44627)
- Rautsmann**, Johannes Karli p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 1581, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 26 a. (25260)
- Saks**, Aleksander Mihkli p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 3036, välja antud 2. kindl. raskesuurtüki- diviisi ülemalt 20. 5. 20 a. (25261)
- Johanson**, Rudolf Aleksandri p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 14241, välja antud 1. jalaväe pataljoni ülemalt 19. 8. 21 a. (25262)
- Plamus**, Jaan Jaani p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 6384, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 1923 a. (25263)
- Veikmann**, Arteemi Jaani p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 6640, välja antud Lääne maak. rahvaväe ülemalt 3. 11. 21 a. (25264)
- Mikmann**, Jaan Mihkli p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 8690, välja antud 6. jalaväe polgu ülemalt 29. 12. 21 a. (25265)
- Rauert**, Mihkel Madise p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 2572, välja antud Sõjamin. komandantuuri korraldusvalits. kantselei ülemalt 30. 9. 25 (25266)
- Künnapas**, Jaan Jaani p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 13622, välja antud Tallinna tagavarapolgu ülemalt 14. 4. 20 a. (25267)

- V o l g a, Jaan Jaani p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 3716, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 24. 4. 23 a. (25268)
- V a l d m a n n, Johannes Tõnise p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 6423, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 23 a. (25269)
- H a a v a, Aleksander Mihkli p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 4544, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 3. 9. 24 a. (25270)
- R a u e r t, Aleksander Madise p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 426, välja antud Soomusrongide brigaadi ülemalt 31. 10. 22 a. (25271)
- P r i i m a t s, Jakob Aleksei p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 2136, välja antud Lääne maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 6. 4. 21 a. (25275)
- L i m m, Anton Juhani p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 2023, välja antud 4. väljapatari ülemalt 7. 9. 22 a. (25276)
- K a r e t, Jüri Mihkli p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 1962, välja antud Lääne maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 1. 4. 21 a. (25277)
- V i i s u t, Johannes Mihkli p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 2681, välja antud 3. väljapatari ülemalt 30. 11. 23 a. (25272)
- P a r e k, Jüri Jaani p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 3503, välja antud Pääsküla sõjavangide laagri ülemalt 9. 8. 20 (25273)
- R u u l, Karl Jaani p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 16430, välja antud 1. diviisi staabi ülemalt 9. 8. 20 a.
- A l t, Martin Voldemari p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 1353, välja antud Petseri maak. komandantuurilt 26. 4. 20 a. (25274)
- M a n d r o, Jaan Jaani p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 2795, välja antud Sv. Toitlusalao valitsejalt 28. 11. 23 a. (25278)
- T o n n a, Aleksander Peetri p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 5673, välja antud Lääne maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 6. 9. 21 a. (25279)
- K e n k, Jaan Hindreku p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 48, välja antud 2. Soomusrügemendi ülemalt 1. 10. 25 a. (25280)
- K a l s o, Mikkel Mihkli p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 14783, välja antud Harju maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 30. 11. 25 a. (25281)
- S c h a c h t e l, August Hansu p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 3730, välja antud Pioneerpataljoni ülemalt 30. 9. 26 a. (25283)
- K a e r, Johannes Mihkli p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 92, välja antud Lääne maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 28. 4. 20 a. (25284)
- A l t, Gustav Voldemari p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 55, välja antud Lääne maak. rahvaväe komisjonilt 15. 3. 23 a. (25285)
- P i i s p e a, Karl Tooma p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 14572, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 19. 8. 21 a. (44629)
- V i l j a k, Jaan, hobusepass nr. 264, välja antud Veltsa valla-valitsuselt 9. 12. 20 a.

- Kull, August Friedrichi p.**, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 16714, välja antud 1. jalaväe polgu ülemalt 22. 12. 20 a.
- Tamm, Karl Karli p.**, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 5921, välja antud 6. jalaväe rügemendi ülemalt 4. 9. 24 a.
- Viirik, Karl**, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 80/6334, välja antud 2. diviisi tagavarapataljoni ülemalt 30. 4. 19 a.
- Näripäe, Eduard Jaani p.**, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 4268, välja antud 6. jalaväe rügemendi ülemalt 27. 3. 23 a.
- Tiitsen, August Johani p.**, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 1935, välja antud 1. suur-tükiväe grupi ülemalt 20. 11. 26 a.
- Peterson, Hans Jaani p.**, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 9194, välja antud Kalevlaste maleva polgu ülemalt 16. 9. 20 a.
- Pärtel, Villem Ado p.**, kaitseväest vabastam. tunnistus nr. 2018, v. a. Väljapatarei nr. 6 ülemalt 27. 4. 20 a.
- Pärnik, Gustav Antoni p.**, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 8933, välja antud 5. Rakvere jalaväe polgu ülemalt 15. 9. 20 a.
- Sempelson, Gustav Gustavi p.**, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 6753, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 23 a.
- Sempelson, Ado Gustavi p.**, kaitseväest vabastam. tunnistus nr. 1369, välja antud 9. jalaväe polgu ülemalt 22. 12. 20 a.
- Mihkelson, Arnold Hansu p.**, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 1081, välja antud 9. jalaväe polgu ülemalt 16. 9. 20 aastal.
- Martinson, Johan Mihkli p.**, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 4609, välja antud 4. piiriküti pataljoni ülemalt 12. 8. 20 a.
- Pihelgas, Anton Johani p.**, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 11277, välja antud 6. jalaväe rügemendi ülemalt 6. 10. 23 a.
- Volt, Jaan Villemi p.**, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 14530, välja antud Pärnu maakonna rahvaväe ja K. L. ülemalt 15. 12. 20 a.
- Rebane, Johannes**, hobusepass nr. 10, välja antud Rutikvere vallavalitsuselt 26. 9. 23 a. (44630)
- Linnast, Anton Peetri p.**, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 1143, välja antud 9. jalaväe polgu ülemalt 16. 9. 20 a.
- Ruul, Karl Jaani p.**, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 11217, välja antud 6. jalaväe rügemendi ülemalt 1. 10. 23 a.
- Lii, August Mihkli p.**, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 21/3245, välja antud Merejõudude staabi ülemalt 30. 11. 25 a.
- Klaar, August Joosepi p.**, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 918/2738, välja antud 3. jalaväe diviisi intendandi ülemalt 26. 2. 20 a.
- Pärtenson, Eduard Jüri p.**, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 12554, välja antud Viljandi maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 21. 10. 20 a. (44636)
- Proosmann, Albert Jaani p.**, kaitsev. vab. tunnistus nr. 4226, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 3. 9. 24 a. (44637)

- P e n t**, Andres Andrese p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 15713, välja antud 6. jalaväe rügemendi ülemalt 21. 5. 20 a.
- T a m m**, Elmar Jaani p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 3336, välja antud 5. jalaväe rügemendi ülemalt 29. 9. 28 a.
- V o n k**, Martin Karli p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 1377, välja antud 9. jalaväe polgu ülemalt 22. 12. 20 a.
- P a j o** (Paju), Gustav Leena p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 13086, välja antud Viljandi maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 22. 10. 31 a.
- H o l t e r**, Jüri Andrese p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 3305, välja antud Tallinna vahipataljoni ülemalt 9. 8. 21 a.
- P a l u**, Jaan, kaitsev. vab. tunnistus nr. 17212, välja antud 5. jalaväe polgu ülemalt 23. 9. 21 a.
- O j a**, Jaan, kaitsev. vab. tunnistus nr. 4784, välja antud Tartu sõjavangide laagri ülemalt 21. 5. 20 a.
- Z e n o**, Leonhard Gustavi p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 2924, välja antud 2. jalaväe rügemendi ülemalt 1. 9. 22 a.
- J ü r g e n s**, Voldemar Jakobi p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 423, välja antud Tallinna sõjaväe haigemaja arstide kom. 16. 3. 22 a. (17415)
- A d a m s o n**, Aleksander Jüri p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 426, välja antud 1. diviisi intendandi poolt 5. 9. 20 a. (17416)
- L i n k**, Richard Ferdinandi p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 845, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 25. 3. 27 a. (25286)
- K e m p m a n n**, Joosep Jaani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 6/1903, välja antud Merejõudude staabi inspekt. 20. 3. 23 a. (26175)
- L e r c h**, Arnold Taaveti p., kaitseväeteenist. tunnistus nr. 139, välja antud 2. suurtükiväe ülemalt 31. 1. 31 a. (26175)
- V a a r m a n n**, Aleksander Iisaki p., laskeriistaluba nr. 2429, välja antud Tallinna-Harju prefektilt 21. 8. 29 a. (26178)
- D e h n**, Aleksander, Vabadussõja mälest. komiteelt väljaantud korjandusleht nr. 991. (26179)
- P ö d e r**, Eduard Anna p., kaitseväest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 6177, välja antud Harju kaitsevääringkonna ülemalt 1929 a. (26181)
- T i k s m a n n**, Eduard Jüri p., sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 1998, välja antud Väljapatarei nr. 1 ülemalt 15. 9. 20 a. (26182)
- J a n s e n**, Johannes Jüri p., sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 35382, välja antud Harju maak. rahvaväe ülemalt 25. 10. 20 a. (26184)
- T o m b a c h**, Rudolf, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 3675, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 1. 21 a. (26185)
- P i k k e r**, Anton Hansu p., sõjav. vabast. tunnistus nr. 32/2557, välja antud Saarte komandandilt 28. 4. 20 a. (26186)
- A l l e s**, Julius Johani p., kaitseväest vabast. tunnistus nr. 2529, välja antud Miiniristleja „Vambola“ komandörit 15. 9. 20 a. (26187)

- Jungviits, Rudolf Jaani p.**, sõjav. vab. tunnistus nr. 8410, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülevalt 1923 a. (26188)
- Lilleväli, Hugo Hansu p.**, sõjav. vab. tunnistus nr. 2626, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülevalt 31. 10. 25 a. (26189)
- Lagle, Eduard Jaani p.**, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 913, välja antud Haju kaitseväeringkonna ülevalt 28. 1. 29 a. (26190)
- Napp, Ferdinand Jüri p.**, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 536, välja antud Pioneerpataljoni ülevalt 17. 4. 30 a. (26191)
- Ebert, Aleksander Hansu p.**, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 891, välja antud Aegna kindluse komand. 21. 5. 20 a. (26192)
- Kuuskmann, Joh. Mardi p.**, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2920, välja antud Kindl. suurtükiväe 1. grupi ülevalt 30. 11. 23 a. (26193)
- Kranfeldt, Arthur Jüri p.**, kaitseväeteenistusse kõlbmatuse tunnistus nr. 2667, välja antud Mereväe ekipaaži komand. 4. 7. 21 a. (26194)
- Endemann, Jüri Abrami p.**, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1983, välja antud s/l „Lembitu“ komandörikt 28. 4. 20 a. (26195)
- Ingliskokk, Joh. Jaani p.**, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 5421, välja antud Sakala partisaanipataljoni ülevalt 30. 11. 23 a. (26196)
- Freiberg, Paul**, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 9687, välja antud Kalevlaste maleva pealikult 1. 10. 20 a. (28119)
- Tamm, Rudolf Jaani p.**, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 6488, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülevalt 30. 9. 23 a. (26197)
- Osis, Viktor**, laskerüista hoidmise ja kandmise luba nr. 31, välja antud Võru-Petseri prefektilt 15. 4. 30 a. (26479)
- Koppel, Johannes**, revolvriluba nr. 5141/66. (28101)
- Kruuser, Ferdinand**, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 1176, välja antud 22. 12. 20. (28102)
- Habermann, August**, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 114, välja antud 7. piiriküti pataljoni ülevalt 1920 a. (28103)
- Saar, August**, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 3387, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülevalt 1. 10. 25 a. (28108)
- Remmel, Karl**, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 1614, välja antud Traalerite divisjoni ülevalt 21. 5. 20 a. (28109)
- Hallik, Erich**, laskeriistaluba nr. 1046, välja antud Lääne-Saare prefektilt 9. 9. 30 a. (28110)
- Villenthal, Artur**, kaitsev. vab. tunnistus nr. 6648, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülevalt 30. 9. 23 a. (28116)
- Estermann, August**, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 2545, välja antud Väljapatarei nr. 10 ülevalt 1. 11. 22 a. (28117)
- Mattews, Aleksander**, kaitsev. vab. tunnistus nr. 8420, välja antud Lääne-maak. rahvaväe ja K. L. ülevalt 25. 10. 20 a. (28121)
- Freimann, Eduard**, kaitsev. vab. tunnistus nr. 3153, välja antud Mereside ülevalt 31. 5. 23 a. (28129)

- Adler, Kustas, kaitsev. vab. tunnistus nr. 2211, välja antud Pääsküla sõjavangide laagri ülemalt 29. 5. 20 a. (28122)
- Habermann, Rudolf, kaitsev. vab. tunnistus nr. 3017, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 4. 23 a. (28124)
- Tang, Mihkel, kaitsev. vab. tunnistus nr. 7340, välja antud 10. üksiku jalaväe pataljoni ülemalt 31. 10. 23 a. (28125)
- Silberthal, Jaan, kaitsev. vab. tunnistus nr. 8603, välja antud 1. jalaväe polgu ülemalt 18. 5. 20 a. (28123)
- Saarnak, Evald, kaitsev. vab. tunnistus nr. 3573, välja antud Mereside ülemalt 11. 9. 20 a. (28126)
- Ostermann, Villem, kaitsev. vab. tunnistus nr. 5058, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 1. 11. 24 a. (28127)
- Neimann, Johannes, kaitsev. vab. tunnistus nr. 8454, välja antud Tallinna komandandilt 20. 8. 21 a. (28128)
- Neomann, Johannes, kaitsev. vab. tunnistus nr. 7293, välja antud 1. jalaväe polgu ülemalt 28. 4. 20 a. (28130)
- Raudmets, Otto Jüri p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 11740, välja antud Vabariigi sõjakoole ülemalt 22. 12. 20 a. (28270)
- Paas, Eduard Aleksandri p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 1408, välja antud Viljandi 3. suurtükiväe rügemendi ülemalt 18. 5. 23 a. (28269)
- Paas, Oskar Hansu p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 2213, välja antud 2. jalaväe polgu ülemalt 20. 5. 21 a. (28277)
- Breiberg, Evald Villemi p., kaitsev. vab. tunnistuse duplikaat nr. 10593, välja antud Harju maak. rahvaväe ülemalt 26. 9. 24 a. (28271)
- Alveis, Aleksander Aleksandri p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 6906, välja antud 7. jalaväe polgu ülemalt 29. 6. 20 a. (28272)
- Schmiedemann, Aleksander Juhani p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 3124, välja antud 10. jalaväe polgu ülemalt 1922 a. (28273)
- Saago, Richard Jüri p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 360/5053, välja antud Sakala partisaanide üks. pataljoni ülemalt 30. 9. 23 a. (28274)
- Velsker, Ernst Johannese p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 109, välja antud Ratsaväe all-ohvits. kooli ülemalt 9. 8. 20 a. (28275)
- Berg, Voldemar Jüri p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 21, välja antud 1. soomusrongide rügemendi ülemalt 3. 9. 27 a. (28276)
- Hanson, Elmar Jüri p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 8874, välja antud Järva maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 1. 11. 22 a. (28278)
- Komendant, Jaan Jaani p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 7420, välja antud Kopli sõjav. haigemaja ülem-arstilt 28. 4. 20 a. (28279)
- Seli, Aleksander Hansu p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 9428, välja antud 7. jalaväe polgu ülemalt 16. 9. 20 a. (28280)
- Sillaots, Otto Otto p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 6221, välja antud 5. Rakvere jalaväe polgu ülemalt 22. 5. 20 a. (28281)

- F a g e s t r ö m, Konstantin Rudolfi p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 12353, välja antud Harju rahvaväe ülemalt 26. 11. 24 a. (28282)
- S c h u m a n n, Johannes Kaarli p., sõjav. vab. tunnistus nr. 4678, välja antud Ratsaväe rügemendi ülemalt 25. 5. 20 a. (28283)
- G a a s a, Voldemar Jüri p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 6774, välja antud 3. üksiku jalaväe pataljoni ülemalt 24. 8. 22 a. (28284)
- J ü r j e n, Hugo Liisu p., sõjav. vab. tunnistus nr. 10116, välja antud 3. üksiku jalaväe ülemalt 20. 8. 21 a. (28286)
- K a n n e, Hugo Johani p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 6236, välja antud 5. jalaväe polgu ülemalt 1920 a. (28287)
- S õ n a j a l g, Ottomar Kaarli p., sõjav. vab. tunnistus nr. 1003, välja antud Väljapatarei nr. 1. ülemalt 27. 4. 20 a. (28288)
- V a r e s, Paul Jaagu p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 1115, välja antud 3. jalaväe polgu ülemalt 9. 8. 20 a. (28289)
- R e e s e v, Johannes Madise p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 13495, välja antud Tallinna tagavarapolgu ülemalt 28. 4. 20 a. (28290)
- P l a u m, Rudolf Jaani p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 1371, välja antud Piirivalve valitsuselt 1924 a. (28291)
- Z i m m e r m a n n, Oskar Jaani p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 1530, välja antud 6. Piiriküti pataljoni ülemalt 21. 5. 20 a. (28292)
- L ä p i s t o v, Mihail, sõjav. vab. tunnistus nr. 2483, välja antud Piiriküti pataljoni ülemalt 1920 a. (28739)
- T a m m i k, Mihkel Mihkli p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 1250, välja antud 3. kindl. raskesuurtükiväe divisj. ülemalt 27. 4. 20 a. (28293)
- K l a a s e, Albert Jakobi p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 9165, välja antud Kalevlaste maleva pealikult 16. 9. 20 a. (28294)
- R o b a s, Voldemar Jüri p., kaitsev. vab. tunnistus nr. 2963, välja antud 2. jalaväe polgu ülemalt 5. 9. 22 a.
- S i r o t i n, Ernst, Nanseni pass nr. 6889/12095, välja antud politseivalitsuselt 6. 5. 24 a. (13254)
- A a m i k, Johan, hobusepass nr. 775, välja antud Pada valla valitsuselt 19. 9. 22 a. — August Pikma nimele.
- K a h r e, Herman, kaitseväeteenistusse kõlbmatuse tunnistus nr. 164/8272, välja antud 2. diviisi tagavarapataljoni ülemalt 25. 5. 19 a. (28737)
- T ä h v e, August, kaitsev. vab. tunnistus nr. 2409, välja antud Kindralstaabi valits. sõjav. liikum.-osak. ülemalt 8. 4. 20 a. (28738)
- P i k k a, Ralf, kaitsev. vab. tunnistus nr. 16852, välja antud Harju maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 22. 8. 22 a. (28740)
- S c h ö n b e r g, Osvald, kaitseväeteenistuse tunnistus nr. 13347, välja antud Harju kaitseväeringkonna ülemalt 31. 12. 27 a. (28741)
- G r o s s m a n n, Alfred, sõjav. vab. tunnistus nr. 12161, välja antud 6. jalaväe rügemendi ülemalt 31. 10. 23 a. (28742)
- J u u s t, Karl, kaitsev. vab. tunnistus nr. 10943, välja antud 6. jalaväe rügemendi ülemalt 1. 10. 23 a. (28743)

- Brinkmann**, August, kaitsev. vab. tunnistus nr. III., välja antud Harju maak. rahvaväe ülemalt 6. 2. 26 a. (28744)
- Malla**, Artur, kaitseväest vabast. tunnistus, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 26 a. (28745)
- Mihailov**, Johannes, kaitsev. vab. tunnistus nr. 5064, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 1. 11. 1924 a. (28746)
- Boston**, Jüri, hobusepass nr. 547, välja antud Pada valavalitsuselt 7. 1. 21 a. (28747)
- Kirk**, Johan, kaitsev. vabast. tunnistus, välja antud Merejõudude staabi ülemalt 30. 9. 30 a. (28748)
- Anton**, Konstantin, sõjav. vab. tunnistus nr. 2380, välja antud 2. kindl. raskesuurtükiväe ülemalt 21. 4. 20 a. (28749)
- Mendt**, Edgar, kaitseväest vabast. tunnistuse duplikaat nr. 3853, välja antud Harju kaitseväe ringkonna ülemalt 29. 3. 28 a. (28750)
- Tartu**, Maksimiljan, kaitseväeteenistusse kõlbmatuse tunnistus nr. 227, välja antud 2. diviisi tagavarapataljoni ülemalt 13. 3. 19 a. (28751)
- Stutenmeister**, Aleksander Joosepi p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 6016, välja antud Pioneerpataljoni ülemalt 1. 10. 25 a.
- Nõmmik**, Aleksander Georgi p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2353, välja antud 2. ratsapolgu ülemalt 28. 4. 20 a.
- Tissi**, Jaan Jaani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 6647, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 23 a.
- Trummalt**, Rudolf, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1870, välja antud 1. jalaväe rügem. ülemalt 30. 9. 26 a. (28165)
- Himmelmreich**, Karl Jaani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 5116, välja antud 3. diviisi staabi ülemalt 15. 9. 20 a.
- Rapp**, August Mihkli p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3546, välja antud Väljapatarei nr. 17 ülemalt 22. 12. 20 a.
- Leis**, Ernst Aleksandri p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 257/3212, välja antud Sakala jalaväe rügemendi ülemalt 2. 9. 24 a.
- Kirik**, Johan Johani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 8070, välja antud 3. jalaväe polgu ülemalt 21. 5. 20 a.
- Järv**, Jaak Jaagu p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1188, välja antud 9. jalaväe polgu ülemalt 16. 9. 20 a.
- Friberg**, Hans, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 3648, välja antud Lääne maak. rahvaväe ülemalt 1. 6. 21 a. (28164)
- Soonist**, Aleksander, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 496/4172, välja antud 3. diviisi staabi ülem. 10. 8. 20 a. (28166)
- Höggblom**, Johan, kaitsev. vabastam. tunnistus nr. 9731, välja antud Tallinna vahipataljoni ülemalt 21. 9. 21 a. (28167)
- Kuremaa**, Anton, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 98, välja antud Distiplinaarroodu ülemalt 11. 11. 22 a. (28168)

E r m, Johannes Jüri p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 547, välja antud Soomusrong nr. 2 ülemalt 16. 9. 20 a.

L e i s, Johannes Maria p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 7409, välja antud Sõjavägede staabi ülemalt 3. 12. 23 a.

V e s t e r b l o m, Aksel, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 28917, välja antud 6. jalaväe polgu ülemalt 31. 12. 20 a. (28169)

N i g o r, Aleksander, kaitsev. vabastam. tunnistus nr. 1422, välja antud Kindl. suurtükiväe 2. grupi ülemalt 1. 7. 23 a. (28170)

K o r i, Aleksander, kaitseväest vabastam. tunnistus nr. 3605, välja antud 1. väljasuurtükiväe rügi ülemalt 30. 11. 23 a. (28171)

H i i e, Aleksander, kaitseväest vabastam. tunnistus nr. 4672, välja antud Ratsapolgu ülemalt 25. 5. 20 a. (28172)

R o s i n g, Karl, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 30, välja antud Distsiplinaarroodu ülemalt 23. 2. 21 a. (28173)

Š t š e r b a k o v, Nikolai, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3303, välja antud 30. 9. 26 a. (28174)

B r a n d t, Rudolf, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 256, välja antud 1. kindluse raske-suurtükiväe divisjoni ülemalt 15. 6. 20 a.

H o l t s m a n n, Johannes, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 17, välja antud Distsiplinaarroodu ülemalt 10. 8. 20 a.

U m d a, Ferdinand, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 5490, välja antud Tallinna vahipataljoni ülemalt 15. 9. 20 a.

P r e i m a n n, Eduard, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 880, välja antud Kuperjanovi partisaanide polgu ülemalt 10. 8. 20 a.

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised isikutunnistused:

H e n d r i k s o n, Jaan Andrese p., välja antud Hallinga vallavalitsuselt 12. 12. 19 a. nr. 307.

T o m a s s o n, Aliide Karli t., välja antud Velise vallavalits. 2. 3. 29 a. nr. 42. (25259)

T i i t s e n, August Juhani p., välja antud Vohnja vallavalitsuselt 31. 12. 19 a. nr. 440.

E v e r t, Hilda Jaani t., välja antud Kudina vallavalitsuselt 30. 3. 20 a. nr. 1138.

S u r v a, Mathilde Hansu t., välja antud Vaimastvere vallavalitsuselt 27. 1. 20 a. nr. 338.

K e m p m a n n, Joosep Jaani p., välja antud Kõnnu vallavalitsuselt 26. 9. 23 a. nr. 146. (26172)

I v a n o v a, Meeta Jakobi t., välja antud Ravila vallavalitsuselt 28. 11. 28 a. nr. 187. (26174)

B e e k m a n n, Hans Tõnu p., välja antud Alavere vallaval. 29. 12. 19 a. nr. 276. (26176)

D r e v e r k, Jüri Jakobi p., välja antud Peningi vallaval. 3. 12. 19 a. nr. 13. (26177)

L o i k, Karl Marie p., välja antud Peningi vallaval. 23. 11. 29 a. nr. 135. (26180)

V a a r m a n n, Aleksander Isaki p., välja antud Kõnnu vallavalitsuselt 18. 10. 24 a. nr. 201. (26183)

B r e n n e r, Julius, välja antud Tallinna 6. jsk. politseikomisarilt 11. 2. 28 a. nr. 1852. (27450)

- Hennig, Edgar, välja antud
Tsooru vallaval. 6. 10. 25 a.
nr. 346. (27449)
- Enno, Marie, välja antud Tar-
tu linna politsei 3. jsk. üle-
malt 28. 8. 24 a. (27451)
- Luikmann, Rudolf, välja an-
tud Röpina vallavalitsuselt
10. 1. 20 a. nr. 430. (27452)
- Vardja, Aleksander, välja
antud Luke vallavalitsuselt
28. 10. 27 a. nr. 63. (27453)
- Protin, Nikolai, välja antud
Tartu linna politsei 3. jsk. üle-
malt 19. 4. 20 a. nr. 10476.
(27453)
- Tamm, Helene, välja antud
Tartu linna politsei 3. jsk.
ülemalt 22. 12. 19 a. nr. 5472.
(27456)
- Aidas, Elmar-Johannes, välja
antud 20. 6. 24 a. nr. 146.
(27457)
- Siirak, Alma, välja antud
Tartu 3. jsk. politseikomissa-
rilt 8. 2. 29 a. nr. 1183.
(27458)
- Koppel, Johannes, välja an-
tud Tallinna 3. jsk. politsei-
komissarilt, nr. 2336.
(28101)
- Okerman, Anders, välja
antud Vormsi vallavalitsuselt
12. 9. 27 a. nr. 621.
- Veide, Leena, välja antud
Martna vallaval. 2. 3. 20 a.
nr. 471. (28105)
- Marnot, Marie, välja antud
Lähtru vallaval. 22. 12. 19 a.
nr. 59. (28106)
- Veissenfeldt, Jakob, väl-
ja antud Piirsalu vallavalits.
nr. 72/094133. (28107)
- Kolga, August, välja antud
Sinalepa vallaval. 15. 1. 21 a.
nr. 681. (28111)
- Augul, Rosalie, välja antud
Haapsalu linna politseiülemalt
14. 5. 21 a. nr. 3156. (28112)
- Mörd, Peeter, välja antud
Tartu linna pol. 3. jsk. üle-
malt 26. 2. 24 a. nr. 175.
(27454)
- Einlov, Gustav, välja antud
Taebla vallaval. 16. 11. 25 a.
nr. 237. (28113)
- Laving, Johannes, välja antud
Passlepa vallaval. 14. 8. 29 a.
nr. 540. (28114)
- Schönberg, Aleksander,
välja antud Passlepa vallava-
litsuselt 4. 2. 22 a. nr. 727.
(28115)
- Jakobson, Aliide, välja an-
tud Haapsalu linna politsei
ülemalt 18. 12. 19 a. nr. 2370.
(28117)
- Eindorf, Juuli, välja antud
Jögisoo vallaval. 23. 8. 24 a.
nr. 44. (28120)
- Aalman, Aleksander Karli
p., välja antud Väinjärve val-
lavalitsuselt 8. 4. 21 a. nr.
1032. (28285)
- Rätsep, Elmar, välja antud
Tartu linna 1. jsk. politseiko-
missarilt 1. 11. 29 a. nr. 773.
(13255)
- Korkmann, Linda, välja an-
tud Narva 1. jsk. politseiko-
missarilt 1928 a. nr. 197.
(13256)
- Pahk, Elfriede, välja antud
Kavastu vallaval. 16. 6. 21 a.
nr. 1356. (13257)
- Terna, Marta, välja antud
Tartu linna politsei 1. jsk.
ülemalt 16. 12. 19 a. nr. 5242.
(13258)
- Kants, Oskar, välja antud
Vastse-Kuuste vallavalitsuselt
26. 4. 27 a. nr. 234. (13259)
- Raud, Gustav, välja antud
Pölgaste vallaval. 23. 11. 26
a. nr. 184. (13260)
- Vilhelmsen, Berta, v. a.
Tartu linna pol. 3. jsk. ülemalt
13. 5. 25 a. nr. 967 (13261)

Kohtu- ja Siseministeeriumi Administratiiv-ala Kirjanduse

laos on saadaval järgmised raamatud:

J. KAIV, Seadused ja määrused tervishoiu ja arstlikul alal Kr.	7.50
J. KAIV, Seadused ja määrused politsei alal	10.—
J. TIITSO, Seadused ja määrused maanteede ja liikumise alal	7.50
J. VALGE, Riigikohtu administratiiv-osakonnas 1928. a. lahendatud küsimused	1.75
J. VALGE, Riigikohtu administratiiv-osakonnas 1929. a. lahendatud küsimusi	3.50
A. LOORITS, Omavalitsustesse puutuvate seaduste, määruste ja korralduste juht	2.—
A. LOORITS, Vallaomavalitsuste arvepidamine	5.—
A. LIIT, Kuritegude jälgimine	2.50

Raha äratasumisel saadetakse raamatud posti kaudu kätte.

Tallinn, Toompea loss, tuba 34. Tel. 432-47. Postk. 338.

Veekindlaid saapaid ainult
„Nimrod'iga“
määrida!

Ladu:

F. O. Treublut A.-S.

Pikk nr. 18.

Osakonnad: Nõmmel, turu juures,
ja Tallinnas, S Tartu mnt. nr. 7.

Kalossid
Linoleum
Vahariie.

S. KULL

Tallinnas, Vana Posti 8.

Telefon 437-57.

Auru-värvimise ja keemilise
puhastamise tööstus

G. Birk

Asutatud 1820. aastal.

Tallinnas, Maakri tän. 23

Telefon 309-18.

Raekoja platsil 13

Telefon 429-28.

Suurem
karusnahkade kauplus

EESTIS

A.-S. Vennad Abramsohn & Ko.

Viru tän. 5. Tel. 447-62.

MAJATARBED

SUURES
VALIKUS

A.-S. D. Mirwitz & P^o

TARTUS, Raekoja tän. 6.

TALLINN, Estonia pst. 13.
S. Tartu m. 13

A.-S.

Aleksei Gorbatshev & Ko.

Vene turg 5. Tel. 307-34.

Soovitab oma ladust kõiksugu nahka: talla-, pinsoli-, koo- repargi pastlanahka, seremet, schevrett, väljamaa kroomi jne. Suures valikus oma mehaanilise jalanõude vabrik „REKORD’i“ kroom-, schevroo-, lakk- ja juht- nahast meeste, naiste ja laste jalanõusid. Kalameeste säärsaa- paid, kõige paremas headuses.

Hobuseriistu jne.

Hinnad võistlemata odavad

Kudumisevabriku ladu

Samuel Katz

V. Karja 3.

Telef. 445-70.

En-gros.

En-detail.

Kohvik ja Kondiitriäri

H. Feischner

Tallinn,

Harju 45.

Tel. 445-00.

TIIBKLAVERID,
PIANIINOD,
HARMOONIUMID
müügil ja tüürile anda.

REISIKOHVREID,
REISIKOTTE,
AKTIMAPPE,
VIHMVARJE,
JALUTUSKEPPE.

KARL JÜRGENSON,

ASUTATUD 1880. a.

Tallinn, Kuninga tän. 5.

SHOKOLAADIVABRIK

A.-S.

GINOVKER & Ko.

TALLINN.

Mehaaniline saapaparan-
duse ja kiir-tallutamise

töökoda.

TALLINN, S. Karja tän. 2.

Telefon 445-67.

Naiste ja meeste valmisriideid, mööbliriidet, gobelääni,
damasti jne. soovitab suures väljavalikus
soodsate hindadega.

M. Josselov

TALLINN, Kuninga tän. 6. Telef. 450-61.

Soovitan mõõdukate hindadega
kõiksugu mööbleid oma
tööstusest.

J. Kallio

mööbli-äri.

Asub nüüd

TALLINN, S. Karja tän. 18.

Telef. 446-89.

PARIM SISSEOSTUKOHT!

Juust ja või oma meiereidest
Eriala: „Turnier“ parim Eesti
Emmentali juust.

Eesti Piimaprodukt

Jakob Imhof

TALLINN, Sauna tän. nr. 1.

Telef. (2)26-37.

Pakkide saatmine Venemaale
kiiresti ja korralikult.

Eduard Tõnisson

TALLINNAS, Kuninga 9.

telefon 445-66.

HARJATÖÖSTUS

Asutatud 1870. a.

Harjad, pintsliid, nahk- ja kookus- ja lamatid.

VILDIVABRIK

Asutatud 1921. a.

Viltsaapad, toakingad, sadula-, rangi-, tehniline, ehituse- jne. vilt

Müük suurel ja väikesel arvul.

A.-S. Ühendatud Manufaktuur- kauplused

„Selekt“, Pikk tän. nr. 12.

end. J. Jegorov, Raekoja plats 18.

Soome riidekauplus,

Estonia teatrimajas nr. 13.

pakuvad:

suures valikus kõiksugu **siidi, villaseid
ja puuvillakaupu, mööbliriideid, linikuid,
vaipu, kardinaid, linoleumi j. n. e.**

Odavad hinnad.

F. Braschinsky & P^d

Pudukauba ladu

Viru tän. 4, Passash.

Telefon 436-90.

Ainult

Ephag hambapastaga

hoiate hambad terved